

Jugoslavenski tisak o atentatu na Johna Fitzgeralda Kennedyja

Halužan, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:649334>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Klara Halužan

**JUGOSLAVENSKI TISAK O ATENTATU
NA JOHNA FITZGERALDA KENNEDYJA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

KLARA HALUŽAN

**JUGOSLAVENSKI TISAK O ATENTATU NA
JOHNA FITZGERALDA KENNEDYJA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Vladimir Šumanović

Zagreb, 2022.

Jugoslavenski tisak o atentatu na Johna Fitzgeralda Kennedyja

Sažetak

Diplomski rad stavlja u kontekst povijest obitelji Kennedy i dolazak u Sjedinjene Američke Države te njihov rast od vrlo siromašne do najutjecajnije američke obitelji u 20. stoljeću. Kao jedan od najznačajnijih članova obitelji ističe se John Fitzgerald Kennedy, 35. predsjednik SAD-a. Bio je ratni heroj, nagrađivani autor, obiteljski čovjek i ambiciozan političar. Dana 22. studenog 1963. godine u Dallasu izvršen je atentat na predsjednika Kennedyja. Cilj diplomskog rada je prikaz uspona Johna Fitzgeralda Kennedyja do predsjednika SAD-a i prikaz kako je jugoslavenski tisak izvještavao o atentatu na američkog predsjednika.

Ključne riječi: Kennedy, JFK, SAD, Jugoslavija, atentat, novine

The Yugoslav press about the assassination of John Fitzgerald Kennedy

Abstract

The MA work contextualizes the history of the Kennedy family, their arrival in the United States of America and their growth from very poor to one of the most influential American families in the 20th century. John Fitzgerald Kennedy, the 35th president of the USA, stands out as one of the most important members of the family. He was a war hero, an award-winning author, a family man and an ambitious politician. On November 22, 1963, President JFK was assassinated in Dallas. The aim of the MA work is to present the rise of John Fitzgerald Kennedy as president and to present how did the Yugoslav press report on the assassination of the American president.

Keywords: Kennedy, JFK, USA, Yugoslavia, assassination, newspapers

Sadržaj

1. UVOD	1
2. KRATKI POVIJESNI PREGLED ŠEZDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA	2
2.1. Sjedinjene Američke Države	2
2.2. Socijalistička Federalna Republika Jugoslavija	3
3. USPON OBITELJI KENNEDY	4
3.1. Obitelj Kennedy	11
3.2. Prokletstvo Obitelji Kennedy	19
4. JOHN FITZGERALD KENNEDY	19
4.1. Djetinjstvo i mladost	19
4.2. Drugi svjetski rat	20
4.3. Političko putovanje do Washingtona	22
4.4. Život s Jackie i Senat	24
5. BIJELA KUĆA	28
5.1. Put prema Bijeloj kući	28
5.2. <i>Camelot</i>	30
6. POSJET TITA U SAD	41
7. ATENTAT U DALLASU	43
7.1. Pucnjevi u Kennedyja	43
7.2. Nakon atentata	46
8. POSLJEDNJI POZDRAV	48
9. WARRENOVA KOMISIJA	50
10. ODJEK ATENTATA U JUGOSLAVIJI	52
10.1. Kako je Jugoslavija saznala	52
10.2. Jugoslovenski tisak o Warrenovoj komisiji	59
10.3. Suđenje za zavjeru	61
10.4. Godišnjice smrti	61
11. ZAKLJUČAK	63
BIBLIOGRAFIJA	64

1. UVOD

Povijest 20. stoljeća obilježena je brojnim sukobima i ratovima u svijetu. Nakon višestoljetne europske dominacije, Sjedinjene Američke Države (SAD) preuzele su ulogu svjetske velesile u stoljeću ratovanja. Nakon dva svjetska rata bila je neminovna podjela na dva bloka: istočni i zapadni. Zapadni blok predvodio je SAD sa saveznicima, a istočni blok predvodio je Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR) sa saveznicima. Podjela na suprotstavljene blokove dovela je do jedinstvenih međunarodnih odnosa i razdoblja Hladnog rata. Kao temelj za izradu rada korištena je domaća literatura autora Davora Andrijaševića, Zvonimira Kristla, Ive Mihovilovića, Seada Saračevića, Zdenka Radelića, Dragutina Pavličevića i Hrvoja Matkovića te Vjenceslava Cenčića, Đorđa Radenkovića i Branka Dadića. Autori strane literature su John Fitzgerald Kennedy, Alan Posener, Lyndon Johnson, Frederick William Engdahl, Peter Collier, David Horowitz, Bill O'Reilly, Martin Dugard, Henry Lee, Jerry Labriola, Stephen Graubard, Charles Sellers, Henry May i Neil McMillen. Autori znanstvenih članka su Tvrtko Jakovina i Đoko Tripković. Za jugoslavenski tisak korišteni su dnevni listovi *Vjesnik*, *Večernji list*, *Slobodna Dalmacija*, *Oslobođenje*, *Borba*, *Politika* i tjednik *Vjesnik u srijedu*. Također, za izradu diplomskog rada korištene su relevantne internetske stranice. Diplomski rad stavlja u kontekst povijest obitelji Kennedy i dolazak u Sjedinjene Američke Države te njihov rast od vrlo siromašne do najutjecajnije američke obitelji u 20. stoljeću. Obitelj Kennedy bila je izvanredna politička dinastija. Usprkos mnogobrojnim uspjesima, mogućnostima i prilikama, obitelj je pratila svojevrsna nesreća. Kao jedan od najznačajnijih članova obitelji ističe se ratni heroj, nagrađivani autor, obiteljski čovjek i ambiciozan političar John Fitzgerald Kennedy (JFK). Bio je Kongresnik, Senator i 35. predsjednik SAD-a. Dana 22. studenog 1963. godine u Dallasu izvršen je atentat na predsjednika Kennedyja. Cilj diplomskog rada jest prikaz uspona Johna Fitzgeralda Kennedyja do predsjednika SAD-a i prikaz kako je jugoslavenski tisak izvještavao o atentatu na američkog predsjednika.

2. KRATKI POVIJESNI PREGLED ŠEZDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA

2.1. Sjedinjene Američke Države

Republikanac Dwight Eisenhower pobijedio je na izborima za predsjednika Sjedinjenih Američkih Država (SAD) 1952. godine i ponovno je izabran 1956. godine. Nakon osam godina politike modernog republikanizma, nije uspio riješiti važna unutarnja i vanjska pitanja, ali je zato održao mir u SAD-u.¹ Republikanski kandidat za sljedećeg predsjednika u kampanji 1960. godine bio je Richard Nixon, ali u vrlo tijesnoj borbi izgubio je od kandidata Demokratske stranke Johna Fitzgeralda Kennedyja. Demokratski kandidat Kennedy bio je najmlađi izabrani predsjednik SAD-a.² Početak šezdesetih godina 20. stoljeća trebao je donijeti val pozitivnih promjena nakon ratnih i poratnih godina te godina političke pasivnosti. Dolaskom mladog i domoljubnog predsjednika, trebalo je početi vrijeme blagostanja i obilja. Iako je sam početak šezdesetih nosio optimizam i želju za promjenom, američki događaji i svjetska zbivanja u ostatku desetljeća sa sobom su donijeli krize, sukobe, diskriminaciju, demonstracije i oskudicu. Poraz u Zaljevu Svinja, pitanje Berlinskog zida, inflacija, kriza na Kubi, Marš na Washington, studentske demonstracije, Vijetnamski rat, atomska testiranja i mnogobrojni atentati glavni su problemi 1960.-ih godina.³ Nakon atentata na Kennedyja 1963. godine, predsjedničko mjesto preuzeo je dotadašnji demokratski potpredsjednik Lyndon Johnson. Redovnim izborima iz 1964. godine, Johnson je izabran za predsjednika uvjerljivo pobijedivši Republikanca Barryja Goldwatera.⁴ Nakon osam godina Demokrata na poziciji predsjednika SAD-a, 1968. godine dolazi do smjene jer je Richard Nixon iz Republikanske stranke pobijedio na predsjedničkim izborima. Nixon je pobijedio kandidata Demokratske stranke Huberta Humphreyja i kandidata Američke neovisne stranke Georgea Wallacea. Usprkos mnoštvu problema, šezdesete godine su doba američke reforme. Reforme su se očitovale u unaprjeđenju zakonodavstva, desegregaciji školstva, borbi za prava žena i manjina, promjenama u sustavu obrazovanja, zaštiti okoliša i potrošača, zdravstvu, kao i socijalnoj skrbi.⁵

¹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 322-323; 343-344.

² SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 386.

³ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 389.

⁴ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 389-392; SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 396.

⁵ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 407-411; "Sjedinjene Američke Države".

2.2. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

Od samih početaka komunističke Jugoslavije, integrativni čimbenici bili su predsjednik Josip Broz Tito, Komunistička partija Jugoslavije, Jugoslavenska narodna armija i tajne službe. Josip Broz Tito bio je generalni sekretar Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije, osnivač Prve proleterske brigade, inicijator formiranja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, maršal i vrhovni zapovjednik Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, začetnik pokreta nesvrstanih, doživotni predsjednik Saveza komunista Jugoslavije i predsjednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Kult ličnosti Josipa Broza Tita njegovao se u Jugoslaviji kao i u ostalim komunističkim državama.⁶ Vanjska politika komunističke Jugoslavije očitovala se u politici nesvrstavanja, to jest u ne biranju između zapadnog i istočnog bloka. Tito je ranim ulaskom u politiku nesvrstanih iskoristio političke partnere i strateške saveznike. Iako je Jugoslavija imala znatan utjecaj u pokretu nesvrstanih, nije ojačala položaj prema istočnom i zapadnom bloku.⁷ Ustavom, koji je proglašen 7. travnja 1963. godine, promijenjeno je ime iz Federativna Narodna Republika Jugoslavija u Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Ustav je donio promjene u ustroju Jugoslavije, naglasio se socijalistički karakter, uvelo se samoupravljanje u sve segmente društva, a uvele su se i nove državne službe i institucije. Uvođenjem samoupravljanja u šezdesetim godinama 20. stoljeća omogućen je vrhunac centralizacije vlasti, a koja je zapravo bila početak reformi za federalizaciju države ostvarenu Ustavom iz 1974. godine.⁸ Nezadovoljstvo gospodarskim pitanjima dovelo je do deetatizacije privrede i početka privredne reforme u srpnju 1965. godine, to jest uvođenja kapitalizma bez privatnog vlasništva.⁹ Smjenom Aleksandra Rankovića i suradnika u Upravi državne bezbednosti, u srpnju 1966. godine započeli su procesi jugoslavenske liberalizacije te reformacije društva i politike.¹⁰ Hrvatski otpor jezičnoj neravnopravnosti izrazio se *Deklaracijom o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* 1967. godine, a demonstracije i nova strujanja pokrenule su nacionalni pokret u Hrvatskoj.¹¹

⁶ RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*, 326; PAVLIČEVIĆ, *Povijest Hrvatske*, 483; MATKOVIĆ, *Povijest Jugoslavije*, 340-343; "Josip Broz Tito".

⁷ RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*, 282-283; PAVLIČEVIĆ, *Povijest Hrvatske*, 482; MATKOVIĆ, *Povijest Jugoslavije*, 325-328.

⁸ RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*, 345-346; "Jugoslavija".

⁹ MATKOVIĆ, *Suvremena politička povijest Hrvatske*, 227-228.

¹⁰ PAVLIČEVIĆ, *Povijest Hrvatske*, 485; MATKOVIĆ, *Suvremena politička povijest Hrvatske*, 231.

¹¹ MATKOVIĆ, *Suvremena politička povijest Hrvatske*, 228-232.

3. USPON OBITELJI KENNEDY

3.1. Obitelj Kennedy

Obiteljsko stablo katoličke obitelji Kennedy datira se od 19. stoljeća u Irskoj. Nakon Velike krumpirove gladi, iz Dugganstowna iz okruga Wexford 1849. godine u Boston je brodom emigrirao Patrick Kennedy. Patrick je u Irskoj za sobom ostavio oca, majku, brata i sestru, ali na brodu je upoznao Bridget Murphy s kojom će se vjenčati 26. rujna 1849. godine. Po dolasku u Ameriku, Patrick se zaposlio kao bačvar u bostonskoj luci. Bridget i Patrick u braku su dobili kćeri Mary, Margaret i Johannu te sina Patricka Josepha. Godine 1858. u dobi od samo 35 godina, Patrick je umro od kolere te ostavio iza sebe suprugu i četvero djece. Bridget Kennedy morala je preuzeti financijsku brigu za obitelj te je nakon duže štednje kupila trgovinu u blizini bostonske luke. Patrick Joseph Kennedy školovao se kod katoličkih Sestara iz Notre Damea, ali je i pomagao majci s radom u trgovini, radio u luci i kasnije se zaposlio kao gostioničar.¹² Izdigao se od siromašnog irskog emigranta do prvog Demokrata političara Kennedyja. Patrick je bio izabran u Senat Massachusettsa, postao je generalni uvoznik tvrtke za proizvodnju alkohola te dioničar male bostonske banke.¹³ Nakon uspjeha u političkom svijetu, Patrick Joseph upoznao je kćer imućnog poduzetnika Jamesa Hickeya, Mary Augustu Hickey. Mary se udala za Kennedyja 23. studenog 1887. godine, a u braku su dobili sina Joseph Patricka te kćeri Loretta i Margaretu. Ispreplitanjem poslova vezanih uz alkohol i politiku, Patrick je stekao dovoljno bogatstva kojim je omogućio obitelji kuharice i spremačice, zimovanja u Palm Beachu, jahtu i lagodan život.¹⁴

Joseph Patrick Kennedy, poznatiji kao Joe Kennedy, rodio se 6. rujna 1888. godine.¹⁵ Imao je pjegice na licu, crvenu kosu i izrazito svijetloplave oči.¹⁶ Joe je kao dječak radio kao modist i dostavljač šešira za gospođe te kao prodavač slatkiša u bostonskoj luci na brodu. Atletikom i sportom počeo se baviti kao dijete, a narastao je do vrhunskog sportaša.¹⁷ Katolička škola nije bila pravi izbor za nadarenog mladića te se od 1901. godine školovao u elitnoj Latinskoj školi u Bostonu.¹⁸ Školovanje je nastavio na Sveučilištu Harvard gdje je bio izabran

¹² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 23-24.

¹³ POSENER, *John F. Kennedy*, 12.

¹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 26-32.

¹⁵ "Joseph P. Kennedy".

¹⁶ POSENER, *John F. Kennedy*, 12-13; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 33.

¹⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 33-34.

¹⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 13; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 34.

u društveni klub *Hasty Pudding*.¹⁹ Iako Joe nije bio izabran u vrhunske klubove,²⁰ iznimna čast bila je biti izabran u *Hasty Pudding* s obzirom na irsko podrijetlo.²¹ Za vrijeme, ali i nakon studija, vodio je mali pogon s turističkim autobusima. Uložio je u posao par stotina dolara, a profitirao je s par tisuća dolara.²² Sljedeći posao bio je posao kontrolora banaka države Massachusetts. Vrlo brzo dobio je najbolji posao kao najmlađi pojedinac u branši. Naime, u svega par mjeseca rada u bankama, dobio je poziciju predsjednika banke *Columbia Trust*.²³ Kao predsjednik banke, Joe Kennedy je naporno radio na njegovanju veza te održavanju kontakata i s bostonskom radničkom klasom i s bostonskom poslovnom elitom.²⁴

Rose Elizabeth Fitzgerald bila je kći gradonačelnika Bostona Johna Francisa Fitzgeralda zvanog "Honey Fitz" i Mary Josephine Hannon. Bila je najstarija od šestoro djece, rođena 22. srpnja 1890. godine i bila je očeva ljubimica.²⁵ Nakon škole *Dorchester High*, Rose je trebala školovanje nastaviti u svjetovnoj visokoj školi *Wellesley College*, ali zbog pritiska katoličke crkve na gradonačelnika, Rose je upisana u samostansku školu Srca Isusova u Nizozemskoj gdje se učila pokornosti Božjoj volji.²⁶ Za vrijeme boravka u Europi, Rose je slala pisma obitelji te u tajnosti prijatelju Joeu Kennedyju.²⁷ Joe i Rose upoznali su se na Old Orchard Beachu u Maineu gdje su njihove obitelji bile zajedno na odmoru.²⁸ U samostanskoj školi je dobila najveću moguću čast, medalju *Dijete Marijino*. Povratkom u SAD, Rose je pohodila godinu dana Konvenciju Srca Isusovog u New Yorku.²⁹ Iako joj je otac Fitzgerald pokušao naći prikladnijeg muža u Bostonu, Rose je željela Joea Kennedyja. Nakon neuspjeha na izborima 1914. godine, otac John smilovao se kćeri i blagoslovio je njezinu vezu s Kennedyjem. Joe Kennedy nije propustio priliku te je Rose odmah darovao besprijekoran dijamantni prsten od dva karata. Tehnički, Joe nikada nije zaprosio Rose, već je samo krenuo s pripremama za vjenčanje i planovima za život. Kardinal William O'Connell vjenčao je mladence 7. listopada 1914. godine. Nakon medenog mjeseca i s prvim djetetom na putu, mladi bračni par preselio se u Ulicu Beals u protestantskoj četvrti Brooklinea.³⁰ Prvorodeni sin Joseph

¹⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 34-35.

²⁰ Najcjedeniji i vrhunski završni muški klubovi na Harvardu bili su *Porcellian* i *Fly*.

²¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 35.

²² POSENER, *John F. Kennedy*, 13.

²³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 36-37.

²⁴ "Joseph P. Kennedy".

²⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 37.

²⁶ POSENER, *John F. Kennedy*, 14.

²⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 38.

²⁸ "Rose Fitzgerald Kennedy".

²⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 38.

³⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 38-39.

Patrick Kennedy Junior rodio se 28. srpnja 1915. godine.³¹ Sljedeći uspješan privatni i poslovni korak Joea Kennedyja bio je izbor u Upravni odbor poduzeća *Massachusetts Electric Company* u New Englandu 1917. godine.³² Rose i Joe dobili su 29. svibnja 1917. godine drugog sina Johna Fitzgeralda Kennedyja.³³

Joe Kennedy je njegovanjem veza te održavanjem kontakata napredovao u poslovnim krugovima. Naime, kolega iz Upravnog odbora te bostonski odvjetnik i savjetnik tvrtke *Betlehem Steel* Guy Currier preporučio ga je svojem izvršnom direktoru Charlesu Schwabu za mjesto pomoćnika generalnog direktora u brodogradilištu *Fore River* u Massachusettsu. Kennedy je vrlo uspješno rukovodio *Fore River* u vrijeme profitabilnih ratnih godina s dvije tisuće zaposlenika za plaću od 20 000 dolara godišnje.³⁴ U *Fore Riveru* Kennedy je surađivao s tadašnjim pomoćnikom ministra mornarice Franklinom Delanom Rooseveltom (FDR) s kojim je imao neugodnih³⁵ poslovnih situacija.³⁶ Na kraju rata i epidemije španjolske gripe, Rose je rodila kćer Rose Marie Kennedy 13. rujna 1918. godine, kćer Kathleen Agnes Kennedy 20. veljače 1920. godine te kćer Eunice Mary Kennedy 10. srpnja 1921. godine.³⁷ Rose je pratila i zapisivala u zasebnu bilježnicu za svako dijete podatke o bolestima, primljenim cjepivima, veličini cipela, željama i zadaćama.³⁸ Rose je smatrala kako roditelji trebaju biti primjer svojoj djeci te ih učiti kako gledati, djelovati, razmišljati, razumjeti i cijiniti.³⁹ Joe Kennedy nije provodio mnogo vremena s djecom tijekom radnih dana zbog posla, ali zato je vikendima putovao s djecom kod bake Mary i djeda Patrick kako bi Rose mogla imati slobodno vrijeme.⁴⁰ Religija je bila sastavni dio života obitelji Kennedy i svi su pokušali njegovati tradicionalne katoličke vrijednosti.⁴¹

Poslijeratno doba za posao u *Fore Riveru* ambicioznom Joeu Kennedyju više nije bilo izazovno te se obratio kolegi iz Upravnog odbora *Massachusetts Electric Companyja* i partnera u brokerskoj tvrtki *Hayden, Stone and Company* Galenu Stoneu koji ga je naučio svemu o

³¹ "Joseph P. Kennedy Jr.".

³² "Joseph P. Kennedy".

³³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40.

³⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40; "Joseph P. Kennedy".

³⁵ Kennedy nije želio isporučiti par bojnih brodova za Argentinu jer nisu platili, a Roosevelt je inzistirao na isporuci zbog rata te je prijetio naoružanim trupama i tegljačima.

³⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40; "Joseph P. Kennedy".

³⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40; "Rosemary Kennedy"; "Kathleen Kennedy"; "Eunice Kennedy Shriver".

³⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 15.

³⁹ "Rose Fitzgerald Kennedy".

⁴⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 41.

⁴¹ POSENER, *John F. Kennedy*, 14-15; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 49.

poslovanju s dionicama.⁴² Iako je početna plaća bila dvostruko manja, Joe je počeo ulagati u vlastiti kapital i napredovati u svijetu financija. Godine 1923. odvojio se od *Hayden, Stone and Companyja* te je samostalno krenuo kao bankar, otvorio ured i investirao u mnoge dionice i onda ih prodavao,⁴³ a odlazio je poslovati i na Wall Street.⁴⁴ Svega nekoliko dana nakon 35. rođendana, Joe Kennedy postao je multimilijunaš isključivo svojim radom, inteligencijom i odvažnošću.⁴⁵ Obitelj Kennedy ponovno se proširila 6. svibnja 1924. godine kada se rodila kći Patricia Helen Kennedy.⁴⁶ Osmeročlana obitelj privremeno se preselila zbog potrebe za većim prostorom u Riverdale na Manhattanu, a dolaskom sedmog djeteta Roberta Francisa Kennedyja (RFK) 20. studenog 1925. godine, obitelj je kupila kuću u Bronxvilleu u Westchesteru.⁴⁷ Promjenom adrese,⁴⁸ Joe Kennedy zainteresirao se za filmsku industriju u Hollywoodu te je preokrenuo karijeru u smjeru filmova.⁴⁹ Kupio je Joe još 1919. godine mali lanac kino kuća *Maine and New Hampshire Theaters Company* u New Englandu i shvatio da se novac zarađivao u produkciji i distribuciji.⁵⁰ Filmska industrija bila je nerazvijena i tek u samom usponu te je kao takva bila odličan pothvat za Kennedyja. Britanska produkcijska tvrtka *Film Booking Office of America (FBO)* bila je 1925. godine u financijskim problemima što je Joea potaknulo na ponudu od milijun dolara za kupnju i za odlazak na pregovore u London.⁵¹ Ponuda od milijun dolara bila je odbijena s objašnjenjem da je iznos premalen, ali nekoliko mjeseci kasnije, *FBO* je prihvatio ponudu zbog prevelikih financijskih gubitaka tvrtke.⁵² Joe Kennedy bio je strastven ljubitelj filmova. Iako je većina producenata željela prodati svoja djela Broadwayu, Joe je nad svojim sadržajima zadržao monopol. Na *Sveučilištu Harvard* Joe je organizirao i održao 1927. godine seriju predavanja o filmu i povijesti filma s tadašnjim najistaknutijim imenima Hollywooda⁵³ kao što su bili Marcus Loew, Adolph Zukor i Harry Warner. Poslovanje na Kennedyjev način unaprijedio je *FBO* te je priljev novaca u tvrtku bio sve veći.⁵⁴ S obzirom na veliki filmski uspjeh, Joe Kennedy živio je u razdoblju od 1927. do

⁴² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 42; "Joseph P. Kennedy".

⁴³ Iako je takva manipulacijama dionicama bila legalna, danas je zabranjeno koristiti se metodama prodavanja dionica kako bi se vrijednost smanjila, to jest skrivati broj ukupnih dionica kako bi se vrijednost dionica povećala.

⁴⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 42-43; "Joseph P. Kennedy".

⁴⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 42-43.

⁴⁶ "Patricia Kennedy Lawford".

⁴⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 46; "Robert F. Kennedy".

⁴⁸ Bronxville u Westchesteru udaljen je od Bostona oko 326 kilometara, a od New Yorka Bronxville je udaljen oko 33 kilometara.

⁴⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 46.

⁵⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 47; "Joseph P. Kennedy".

⁵¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 47.

⁵² "Joseph P. Kennedy".

⁵³ Većina predavača koji su održali govore nisu imali završene škole te im je bila iznimna čast održati predavanje na jednom od najvećih i najprestižnijih sveučilišta u SAD-u.

⁵⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 48.

1929. godine na relaciji New York i Hollywood unaprjeđujući veze, kontakte, poslovanje i tehniku snimanja filma te povezujući mnogobrojne tvrtke i kompanije.⁵⁵ Rose i Joe dobili su osmo dijete Jean Ann Kennedy 20. veljače 1928. godine.⁵⁶ *Radio Keith Orpheum Studio (RKO)* bio je rezultat spajanja komunikacijske tvrtke *Radio Corporation of America* i lanca kazališta *Keith-Albee-Orpheum* 1928. godine kojim je rukovodio Joe Kennedy za honorar od 150 000 dolara.⁵⁷ Aferu s divom nijemog filma Gloriam Swanson, Joe je nijekao, ali se nije trudio sakrivati. Štoviše, vodio je suprugu Rose i ljubavnicu Gloriju u isto vrijeme na putovanje Europom. Rose se cijelo vrijeme pravila da vjeruje mužu kako je Gloria Swanson isključivo poslovna kolegica. Znala je Rose za sve suprugove ljubavne afere.⁵⁸ Kennedy je toliko volio Swanson da je od kardinala O'Connella zatražio oprost katoličke crkve i dopuštenje da živi sa svojom ljubavnicom.⁵⁹ Zaludenost u ljubavi dovela je do debakla u snimanju filma "Queen Kelly", a onda i komedije "What a Widow!". Nagli prekid afere, debakl filmova, kraj karijere u Hollywoodu i smrt oca Patricka doveli su Joe Kennedyja skoro do kraha i u bolnicu s rakom želuca.⁶⁰

Velika gospodarska kriza trajala je od 1929. do 1933. godine. Započela je krahom burze na Wall Streetu u New Yorku. Nezaposlenost, inflacija, bankrot i slom gospodarstva postali su dio američke povijesti.⁶¹ S Wall Streeta Joe je odstupio taman prije *crnog tjedna* u listopadu 1929. godine.⁶² Milijunskom zaradom iz Hollywooda Joe je kupio dva nova obiteljska doma, jedan dom u Hyannis Portu i jedan dom na Palm Beachu. Također, kupio je udio trkaće staze *Hialeah* u Miamiu.⁶³ U vrijeme prohibicije⁶⁴ nezakonito je uvezio alkohol te je i tako zaradio od 1920. godine pravo bogatstvo.⁶⁵ Iako obitelj Kennedy nije previše osjetila na vlastitoj koži gospodarsku krizu, otac Joe shvatio je kako je kapitalizam nestabilan i nesiguran, a politika i vlada uvijek su prisutne. Zato je planirao svoju budućnost, ali i budućnost svoje djece u politici.⁶⁶

⁵⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 15; "Joseph P. Kennedy".

⁵⁶ "Jean Kennedy Smith".

⁵⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 15; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 50-51.

⁵⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 51-54.

⁵⁹ POSENER, *John F. Kennedy*, 15.

⁶⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 54-55.

⁶¹ "Sjedinjene Američke Države".

⁶² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 71-72.

⁶³ "Joseph P. Kennedy".

⁶⁴ Prohibicija je zabrana proizvodnje, trgovine, točenja i konzumacije alkohola.

⁶⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 22-23; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 74.

⁶⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 71-72.

Joe Kennedy podržao je predsjedničku kandidaturu FDR-a iz Demokratske stranke.⁶⁷ Kennedy je podržao Roosevelta s 25 000 dolara, a onda je još dodatnih 50 000 dolara posudio Demokratskom nacionalnom odboru, što mu je omogućilo položaj savjetnika u financijskom odboru predsjedničke kampanje. Uskoro je postao glavni i osobni savjetnik FDR-u.⁶⁸ Podrškom predsjedničke kampanje, Joe Kennedy dobio je potporu moćnog i uspješnog novinarskog magnata Williama Hearsta i urednika *Timesa* Henryja Lucea.⁶⁹ Rose i Joe su 22. veljače 1932. godine dobili deveto dijete, Edwarda Moorea Kennedyja.⁷⁰ Roosevelt je bio predsjednik SAD-a u razdoblju od 1933. do 1945. godine i provodio je *New Deal*,⁷¹ gospodarske i socijalne reforme u državi uz pomoć *trusta mozgova*.⁷² Nakon što je Roosevelt popunio sva važna ministarstva svojim ljudima i nije uključio Kennedyja, Joe mu je zaprijetio kako će naplatiti sve svoje kredite. Nakon financijske prijetnje, predsjednik FDR je pozvao Joea u Bijelu kuću⁷³ na razgovore. Kao svojevrsnu osvetu za nepoštivanje novih političkih ambicija nakon predsjedničke kampanje, Kennedy je odlučio ponovno zaraditi bogatstvo na dionicama za vrijeme prohibicije i na nadolazećem ukidanju prohibicije. Godine 1933. otputovao je sa svojom suprugom Rose te sa sinom predsjednika Jimmyjem Rooseveltom i njegovom suprugom u Europu. U Engleskoj je Joe Kennedy imenovan američkim agentom za *Haig and Haig, John Dewar Scotch* i *Gordon's Gin*.⁷⁴ Ratifikacijom 21. amandmana na američki ustav u prosincu 1933. godine, prohibicija je bila završena pa su proizvodnja, trgovina i konzumacija alkohola ponovno bile legalne.⁷⁵ Kennedy i njegova tvrtka *Somerset Importers* bili su i više nego spremni iskoristiti žeđ za alkoholom u SAD-u sa svojom golemom zalihom alkohola. Na alkoholu je u godinu dana zaradio preko milijun dolara.⁷⁶ Predsjednik FDR je postavio Joea Kennedyja za predsjednika Komisije za vrijednosne papire i burzu 1934. godine. Prethodno je odbio ponudu na poziciji Ambadora SAD-a u Irskoj.⁷⁷ Zadaća Komisije za vrijednosne papire i burzu bila je regulacija i kontrola trgovanja dionicama javno kotiranih kompanija u SAD-u i obznanjivanje podataka kako bi se onemogućio ponovni slom burze.⁷⁸

⁶⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 23.

⁶⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 73.

⁶⁹ POSENER, *John F. Kennedy*, 25; "Joseph P. Kennedy".

⁷⁰ "Edward M. Kennedy".

⁷¹ Eng. *New Deal* prevodi se kao *Nova Nagodba*.

⁷² GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 223, 256; SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 315.

⁷³ Bijela kuća (Eng. *White House*) je službena rezidencija predsjednika SAD-a u Washingtonu.

⁷⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 73-75.

⁷⁵ "Joseph P. Kennedy".

⁷⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 75.

⁷⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 75.

⁷⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 24.

Komisija je bila najuspješnije nadležstvo FDR-ovog *New Deal*a, a unatoč činjenici da je Kennedy imenovan na petogodišnji mandat, dao je ostavku u rujnu 1935. godine jer je smatrao da je napravio sve što je mogao učiniti za boljitak burze.⁷⁹ U sklopu Rooseveltove kampanje za ponovni izbor 1936. godine, Joe je napisao knjigu "I'm For Roosevelt", koju mu je zapravo napisao *ghostwriter*⁸⁰ kolumnist Arthur Krock za što mu je plaćao 1000 dolara na tjedan za pisanje knjige.⁸¹ Sadržaj knjige bio je predstavljanje i argumentiranje zašto poslovni ljudi trebaju podržati Roosevelta i *New Deal*.⁸² S obzirom na velik uspjeh knjige i ponovan izbor za predsjednika, FDR je imenovao Kennedyja predsjednikom Pomorske komisije 1937. godine. Službenu ostavku na mjesto predsjednika Pomorske komisije Joe je dao u veljači 1938. godine zbog zastarjele američke flote te nemogućnosti postizanja zadovoljavajućih dogovora s radikalnim sindikatima radnika i brodovlasnika.⁸³

Nestabilnost situacije u Europi u predratnim tridesetim godinama 20. stoljeća bila je sve izražajnije i rat sve izvjesniji. Dana 9. prosinca 1937. godine, predsjednik FDR imenovao je Joea Kennedyja veleposlanikom Sjedinjenih Američkih Država u Ujedinjenom Kraljevstvu. Joe Kennedy bio je prvi Irac veleposlanik SAD-a na Dvoru Svetog Jakova u Londonu.⁸⁴ Postati veleposlanikom bio je vrhunac političkog života Joe Kennedyja. Obitelj Kennedy u Velikoj Britaniji bila je dočekana 1938. godine s oduševljenjem ljudi i britanske aristokracije.⁸⁵ Drugi svjetski rat bio je vojni sukob koji je počeo 1. rujna 1939. godine i trajao je do 2. rujna 1945. godine. Rat je bio sukob između sila Osovine⁸⁶ i Saveznika,⁸⁷ a ratovale su gotovo sve države svijeta. Drugi svjetski rat brojio je milijune u ljudskim žrtvama i milijarde u materijalnim štetama. Uzrok Drugog svjetskog rata bilo je nezadovoljstvo Njemačke, Italije i Japana uspostavljenim međunarodnim poretkom nakon Prvog svjetskog rata iz Versaillesa, a sam povod ratu bio je napad Adolfa Hitlera na Poljsku.⁸⁸ Za vrijeme Drugog svjetskog rata, FDR provodio je politiku neutralnosti i politiku izolacionizma. Nakon japanskog napada na Pearl Harbour 1940. godine, Sjedinjene Američke Države uključile su se u svjetski rat.⁸⁹ Joe

⁷⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 76-78; "Joseph P. Kennedy".

⁸⁰ Eng. *Ghostwriter* doslovno se prevodi kao *Duh pisac*, ali označava *Pisca iz sjene*. Izraz *pisac iz sjene* je koristi se za pisca koji piše tekstove, a čije će autorstvo preuzeti netko drugi.

⁸¹ POSENER, *John F. Kennedy*, 24.

⁸² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 79.

⁸³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 79.

⁸⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 80-81.

⁸⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 25.

⁸⁶ Sile osovine činile su Njemačka, Italija i Japan te mnogobrojni saveznici.

⁸⁷ Saveznike su činili Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika, Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija i Francuska te mnogobrojni saveznici.

⁸⁸ "Svjetski ratovi".

⁸⁹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 243-244.

Kennedy je u Velikoj Britaniji podržavao politiku popuštanja britanskog premijera Nevillea Chamberlaina, a službenim izbijanjem rata 1939. godine, priklonio se američkoj politici neutralnosti što ga je dovelo u sukobe s britanskom vladom. Tijekom rata razilazio se Joe Kennedy u mišljenjima s FDR-om i američkom vladom. U studenom 1940. godine dao ostavku na mjesto veleposlanika.⁹⁰ Nakon rata, Joe Kennedy nastavio je ulagati u nekretnine kako bi zaštitio svoje bogatstvo. Kao jednu od najznačajnijih i najprofitabilnijih nekretnina, Joe je kupio zgradu *Merchandise Mart* u Chicagu za dvanaest i pol milijuna dolara koju je zatim obnovio i iznajmljivao. Isključivo ulaganjem i iznajmljivanjem nekretnina u ratno i poratno doba, Joe Kennedy zaradio je stotinu milijuna dolara.⁹¹ Povratkom u SAD, Joe Kennedy usmjerio je svoj život, energiju i novac na unaprjeđenje karijera i uspjeha svoje djece, osobito sinova.

3.2. Prokletstvo obitelji Kennedy

Osim što se uz prezime Kennedy povezuju slava, moć i politika, povezuje se i izraz *The Kennedy Curse*.⁹² Prokletstvo obitelji Kennedy urbana je legenda, ali neupitno je da se uz obitelj povezuju mnoge preuranjene smrti, nesreće, ubojstva, prevare i bolesti. Joe i Rose Kennedy u razdoblju od 1915. do 1932. godine dobili su četiri sina i pet kćeri: sin Joseph Patrick Junior zvani "Joe Jr.", sin John Fitzgerald zvani "Jack", kći Rose Marie zvana "Rosemary", kći Kathleen Agnes zvana "Kick", kći Eunice Mary zvana "Eunie", kći Patricia Helen zvana "Pat", sin Robert Francis zvani "Bobby", kći Jean Ann i sin Edward Moore zvani "Teddy".⁹³ Kennedyjevi su imali sve što im je trebalo i mnogo više od toga.

Joe Jr. bio je sin prvorođenac u obitelji Kennedy. Bio je mlad, pametan, zdrav, energičan te izdržljiv sportski tip muškarca. Školovao se na katoličkom institutu, a kasnije na elitnom protestantskom internatu *Choate* u Wallingfordu u Connecticutu.⁹⁴ Pohađao je Londonsku školu ekonomije, a kasnije je nastavio studirati pravo na Sveučilištu Harvard. Za vrijeme očeve odsutnosti zbog posla, Joe Jr. preuzeo je očevu ulogu i brinuo se za mlađu braću i sestre. Otac Joe planirao je za njega veliku političku karijeru kao prvog predsjednika katolika Sjedinjenih Američkih Država. Poštovao ga je i volio više od svoje ostale djece.⁹⁵ Joe Jr. trebao

⁹⁰ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 236; POSENER, *John F. Kennedy*, 26-27; "Joseph P. Kennedy".

⁹¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 127.

⁹² Eng. *The Kennedy Curse* prevodi se kao se *Prokletstvo obitelji Kennedy*.

⁹³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 20.

⁹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 62.

⁹⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 16-18.

je biti nasljednik klana. Prije posljednje godine na Harvardu, postao je mornarički zrakoplovac. Krila je dobio u svibnju 1942. godine i letio je u patrolama na Karibima. U rujnu 1943. godine otišao je u Englesku i uspješno izvršavao brojne borbene misije, postao je stručnjak i izvanredan letač. Joe Jr. prijavio se za strogo povjerljiv i iznimno opasan zadatak "Operacija Afrodita" u kolovozu 1944. godine. U tom zadatku u zrakoplovu je letio kao pilot s eksplozivom od preko 10 tona koji je prerano detonirao.⁹⁶ Eksploziv je usmrtio pilota, kopilota i uništio je zrakoplov 28 minuta nakon polijetanja u Engleskoj. Posthumno je Joe Jr. dobio mnoga priznanja i počasti, a roditelji Joe i Rose osnovali su zakladu Joseph P. Kennedy Jr. 1946. godine.⁹⁷ Cilj Zaklade bila je pomoć u prevenciji intelektualnih poteškoća proučavanjem njihovih uzroka te unaprjeđenje i učenje društva kako postupati sa osobama s intelektualnim poteškoćama.⁹⁸ Joseph Patrick Kennedy Junior imao je samo 29 godina kad je poginuo 12. kolovoza 1944. godine.

Rosemary je od djetinjstva bila usporeno i slabo dijete. Iako je krenula u vrtić, nije uspjela držati korak s djecom pa je krenula u specijalne škole i provodila je mnogo vremena s majkom Rose kod kuće.⁹⁹ Obitelj je ljudima govorila kako je najstarija kći samo sramežljiva jer nije sudjelovala u igrama s vršnjacima. Rosemary je imala problema s čitanjem i pričanjem. Mogla je ponoviti samo ono što joj je rečeno i oblikovati rečenice smislene samo njoj.¹⁰⁰ Iako nije mogla voditi razgovore s ljudima zbog intelektualnog nedostatka, sudjelovala je u većini obiteljskih aktivnosti.¹⁰¹ U pubertetu je razvila depresiju i imala napade bijesa.¹⁰² Majka Rose je odgajala i tretirala Rosemary kao i ostalu svoju djecu te ju poticala da što više sama reagira i čini. Otac Joe nije bio sposoban niti je imao strpljenja za kćer Rosemary. Odobrio je i dogovorio djelomičnu lobotomiju¹⁰³ u Bolnici Svete Elizabete u Washingtonu. Joe se bojavao da će Rosemary biti sramota obitelji. Nakon operacije, Rosemary je ostala trajno onesposobljena s teškim poremećajima ličnosti i otežanim kretanjem. Nije se više mogla brinuti sama za sebe. Obitelj ju je odvela kod redovnica u ustanovu Svete Kolete u Jeffersonu u Wisconsinu na skrb i njegu za odrasle pod izlikom kako tamo radi s psihičko poremećenom djecom.¹⁰⁴ Rosemary je

⁹⁶ "Joseph P. Kennedy Jr."

⁹⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 37; "Joseph P. Kennedy Jr."

⁹⁸ "Eunice Kennedy Shriver".

⁹⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 67.

¹⁰⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 67-68.

¹⁰¹ "Rosemary Kennedy".

¹⁰² POSENER, *John F. Kennedy*, 18.

¹⁰³ Lobotomija je operacija kojom se čeon dio mozga odjeljuje od ostatka mozga.

¹⁰⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 116, 441; POSENER, *John F. Kennedy*, 18.

umrla 7. siječnja 2005. godine u 86. godini života u Wisconsinu.¹⁰⁵ Rose Marie Kennedy bila je suprotno svojoj volji odvedena na operaciju lobotomije sa samo 23 godine.

Kick je bila četvrto dijete u obitelji Kennedy. Školovala se u više privatnih i katoličkih škola zbog selidbi s obitelji. Nakon povratka iz Velike Britanije u SAD, Kathleen je pohađala *Finch School* u New Yorku i kasnije *Florida Commercial College*, a istovremeno je volontirala u Crvenom križu u New Yorku. Godine 1941. odlučila je napustiti školu kako bi počela raditi za novine *Times-Herald* u Washingtonu.¹⁰⁶ Šest godina nakon što ga je upoznala u Engleskoj, Kathleen Kennedy udala se 6. svibnja 1944. godine za Williama Cavendisha, markiza od Hartingtona.¹⁰⁷ Lord Hartington služio je kao bojničar u Belgiji gdje ga je 10. rujna 1944. godine snajperist upućao u prsa kad je njegova satnija pokušala osloboditi mjesto od njemačkih trupa.¹⁰⁸ Kathleen je nakon smrti muža ostala živjeti u Londonu, a nakon završetka rata posjetila obitelj u SAD-u.¹⁰⁹ Peter Fitzwilliam bio je bio je britanski vojnik i plemić, vikont Milona. Bio je protestant i vjenčan za Olive Plunket, ali je bio u romantičnoj vezi s Kathleen. Kick je svojoj obitelji planirala priopćiti svoje namjere o braku s Peterom Fitzwilliamom na početku 1948. godine, ali nije smogla hrabrosti jer je Fitzwilliam i dalje bio u braku. Kad je razgovarala je s roditeljima, majka Rose reagirala je ishitreno, govoreći kćeri ako će se udati za rastavljenog čovjeka, da će izgubiti sve sakramente te da će je se odreći. Također, zaprijetila je Kathleen kako će ju otac prestati financirati ako nastavi s tom ludošću. Iako ju nije brinulo pitanje religije i novaca, Kathleen nije željela biti izopćena iz obitelji. Otputovala je natrag u London, a tamo ju je dočekala majka Rose koja joj je ponovno zaprijetila. Nakon svađe s majkom, Kathleen se obratila ocu s kojim se planirala naći u svibnju u Parizu.¹¹⁰ Dana 13. svibnja 1948. godine Peter Fitzwilliam i Kathleen Kennedy ukrkali su se u avion i sletjeli na aerodrom u blizini Pariza gdje su se našli s prijateljima. Iako im je pilot preporučio odgodu leta zbog lošeg vremena, ljubavni par želio je što prije doći u Cannes.¹¹¹ Nakon sat vremena leta, nevrijeme i oluja uzrokovale su jake turbulencije i velika oštećenja aviona što je dovelo do udara u planinu u blizini grada Privas u Francuskoj. Cijela posada i ljubavni par poginuli su na mjestu. Otac Joe Kennedy identificirao je tijelo kćeri, a kako bi spriječio sramotu obitelji, uspio je dogovoriti s bostonskim novinama da pišu kako su Kathleen i Peter bili samo poznanici koji

¹⁰⁵ "Rosemary Kennedy".

¹⁰⁶ "Kathleen Kennedy".

¹⁰⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 93, 134-135.

¹⁰⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 144; "Kathleen Kennedy".

¹⁰⁹ "Kathleen Kennedy".

¹¹⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 166-169.

¹¹¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 169; "Kathleen Kennedy".

su slučajno skupa letjeli u Francusku.¹¹² Kick je pokopana na groblju obitelji Cavendish, a na sprovodu u Engleskoj od obitelji Kennedy prisustvovao samo otac Joe.¹¹³ Kathleen Cavendish, markiza od Hartingtona poginula je 13. svibnja 1948. godine u dobi od samo 28 godina.

Eunice Kennedy bila je peto dijete u obitelji Kennedy. Pohađala je katoličku školu Srca Isusova u Connecticutu, zatim Sveučilište Manhattanville, a sociologiju je diplomirala na Sveučilištu Stanford 1943. godine. Radila je kao socijalna radnica od 1950. godine u Zapadnoj Virginiji i u Chicagu. Eunice se vjenčala 1953. godine za muškarca vrlo sličnog njezinom ocu Roberta Sargenta Shrivera Juniora zvanog "Sarge". Sarge je bio političar i poduzetnik koji je od 1948. godine radio u *Merchandise Martu* s ocem Kennedy.¹¹⁴ Bračni par Shriver postali su roditelji petero djece,¹¹⁵ a djeca su im podarila 19 unuka.¹¹⁶ Eunice je preuzela vodstvo Zaklade Josepha P. Kennedyja Jr. 1957. godine. Provodila je mnogo vremena sa sestrom Rosemary. Nedostatak, ograničenost i nemogućnost vođenja programa za djecu i odrasle potaknuli su Eunice da pokrene ljetne kampove za osobe s intelektualnim teškoćama u Marylandu u svojoj kući. Iz edukativnog i sportskog projekta razvio se koncept Specijalne Olimpijade koji je konačno ostvaren 1968. godine u Chicagu. Specijalna Olimpijada poticala je osobe s intelektualnim teškoćama da ostvare svoj puni potencijal te da razviju svoje vještine kroz cjelogodišnje sportske treninge i natjecanja.¹¹⁷ Eunice Kennedy Shriver bila je priznata u cijelom svijetu za svoj rad te je primila brojne medalje, počasti i nagrade. Svoju strast prema davanju pomoći prenijela je na djecu i unuke. Robert Sargent Shriver Jr. umro je dvije godine nakon supruge, 18. siječnja 2011. godine u 95. godini života.¹¹⁸ Eunice Kennedy Shriver preminula je 11. kolovoza 2009. u 88. godini života.¹¹⁹ Sarge i Eunice imali su ukupno petero djece i 19 unuka i živjeli su prilično miran život bez obiteljskih skandala.

Patricia Kennedy bila je šesto dijete u obitelji Kennedy. Pohađala je katoličku školu Srca Isusova u blizini Londona i u Maplehurstu. Diplomirala je na Sveučilištu Rosemont 1945. godine gdje je u slobodno vrijeme režirala i glumila u kazališnim predstavama i spektaklima.¹²⁰

¹¹² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 169-170.

¹¹³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 170; "Kathleen Kennedy".

¹¹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 214; "Eunice Kennedy Shriver".

¹¹⁵ Sin Robert Sargent "Bobby" Shriver III. rođen je 1954. godine, kći Maria Owings Shriver rođena je 1955. godine i udala se za Arnolda Schwarzeneggera. Sin Timothy Perry Shriver rođen je 1959. godine i oženio je Lindu Potter. Sin Mark Kennedy Shriver rođen je 1964. godine i oženio je Jeannie Ripps. Zatim sin Anthony Paul Kennedy Shriver rođen je 1965. godine i oženio je Alinu Mojicu.

¹¹⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 262, 352; "Kennedy Family Tree".

¹¹⁷ "Eunice Kennedy Shriver".

¹¹⁸ "R. Sargent Shriver".

¹¹⁹ "Eunice Kennedy Shriver".

¹²⁰ "Patricia Kennedy Lawford".

Nakon diplome, zaposlila se u industriji zabave. Peter Lawford bio je poznati engleski glumac kojeg je Patricia upoznala na prijateljskom druženju u Hollywoodu 1949. godine. Peter Lawford bio je protestant, ali kako bi mogao oženiti Patriciju, prešao je na katoličku vjeru. Patricia i Peter vjenčali su se u lipnju 1954. godine i preselili u kuću u Malibuu.¹²¹ Bračni par dobio je četvero djece u braku,¹²² a djeca Kennedy Lawford podarila su desetero unučadi.¹²³ Patricia i Peter razveli su se 1965. godine zbog problema s alkoholom, drogom i preljubima. Rastava se odgađala godinama kako se ne bi ugrozile političke kampanje obitelji Kennedy, a konačno su bili prvi u obitelji Kennedy koji su se službeno rastali. Godine 1966. preselila se Patricia s djecom u New York gdje je nastavila umjetničku karijeru. Odala se opasnim količinama alkohola i droge, ali je kasnije vrijeme posvetila dobrotvornim aukcijama i prikupljanju sredstava za umjetnost.¹²⁴ Patricia Kennedy Lawford umrla je 17. rujna 2006. u 82. godini života.¹²⁵

Bobby je bio sedmo dijete u obitelji Kennedy. Pohađao je akademiju *Milton*, a nakon ratne službe u Mornarici, studirao je na Sveučilištu Harvard 1948. godine i diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Virginiji 1951. godine.¹²⁶ Ethel Skakel bila je kći iz velike, bogate i katoličke obitelji Georgea Skakela Sr. i Ann Brannack. Bila je prijateljica Jean Kennedy sa Sveučilišta Manhattanville kad je upoznala Bobbyja. Dana 17. lipnja 1950. godine Robert i Ethel su se vjenčali te je tako Robert prvi od sinova Kennedy stupio u brak.¹²⁷ U braku su dobili jedanaestero djece,¹²⁸ a zadnje dijete RFK nije uspio niti upoznati.¹²⁹ RFK debitirao je u svijetu politike 1952. godine kad je pomogao bratu Johnu u kampanji za Senat u Massachusettsu. Radio je u Senatskom pododboru za istrage za Josepha McCarthyja, a kasnije

¹²¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 214-215.

¹²² Sin Christopher Lawford rođen 1955. godine i vjenčao se s Jean Olsson. Kći Sydney Maleia Lawford rođena je 1956. godine i udala se za Jamesa McKelvyja. Kći Victoria Francis Lawford rođena je 1958. godine i udala se za Roberta Pendera Juniora. Kći Robin Elizabeth Lawford rođena je 1961. godine.

¹²³ "Kennedy Family Tree".

¹²⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 338-340; "Patricia Kennedy Lawford".

¹²⁵ "Patricia Kennedy Lawford".

¹²⁶ "Robert F. Kennedy".

¹²⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 179-180.

¹²⁸ Kći Kathleen Hartington Kennedy rođena je 1951. godina i udala se za Davida Townsenda. Sin Joseph Patrick Kennedy II. rođen je 1952. godine i ženio se dva puta, prvi put Sheilu Rauch, a drugi put Beth Kelly. Sin Robert Francis Kennedy Junior rođen je 1954. godine i ženio se tri puta, prvi put za Emily Black, drugi put za Mary Richardson i treći put za Cheryl Hines. Sin David Anthony Kennedy rođen je 1955. godine. Kći Mary Courtney Kennedy rođena je 1956. godine, a udavala se dva puta, prvi put za Jeffreyja Ruhea, a drugi put za Paula Hilla. Sin Michael LeMoyné Kennedy rođen je 1958. godine i oženio je Victoriu Gifford. Kći Mary Kerry Kennedy rođena je 1959. godine i udala se, ali i rastala od Andrewa Cuoma. Sin Christopher George Kennedy rođen je 1963. godine i vjenčao se za Sheilu Berner. Sin Matthew Maxwell Taylor Kennedy rođen je 1965. godine i oženio je Victoriu Strauss. Sin Douglas Harriman Kennedy rođen je 1967. godine i vjenčao se za Molly Stark. Kći Rory Elizabeth Katherine Kennedy rođena je 1968. godine, a udala se za Marka Baileyja.

¹²⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 262, 352; "Kennedy Family Tree"; "Ethel Skakel Kennedy"; "Robert F. Kennedy".

je radio na istragama protiv McCarthyja, kao i na istragama o korupciji u sindikatima.¹³⁰ Bio je voditelj predsjedničke kampanje brata Johna Fitzgeralda Kennedyja 1960. godine, a nakon što je JFK imenovan predsjednikom, Robert je bio imenovan državnim tužiteljem, najbližim savjetnikom i osobom od najvećeg povjerenja.¹³¹ Vodio je uspješne kampanje protiv organiziranog kriminala, pomagao je Afroamerikancima pri ostvarivanju građanskih prava, a tijekom vanjskih političkih problema razvijao je uspješne strategije koje su održale mir u svijetu.¹³² Nakon atentata u Dallasu 1963. godine na predsjednika JFK-a, 1964. godine Robert Kennedy uspješno se kandidirao za Senat Sjedinjenih Država iz New Yorka. Zalagao se za okončanje rata u Vijetnamu¹³³ te za provođenje ekonomske i političke reforme u Južnom Vijetnamu.¹³⁴ SAD se uključio u rat 1964. godine,¹³⁵ a senator Kennedy nije se slagao s politikom predsjednika Lyndona Johnsona te ga je javno pozivao da prekine bombardiranje i rat.¹³⁶ Kandidaturu za demokratsku predsjedničku nominaciju Robert Kennedy objavio je 16. ožujka 1968. godine. Najveći konkurent u Demokratskoj stranci, Lyndon Johnson povukao se iz unutarstranačkih izbora za predsjednika.¹³⁷ Predsjednička kampanja bila je ispunjena entuzijazmom i zabavom, a kao predsjednik zalagao bi se za umanjenje velikih podjela između bogatih i siromašnih, mladih i starih te slaganja i neslaganja što je unijelo Amerikancima nadu u bolje sutra.¹³⁸ Nada u bolje sutra ubrzo je bila splasnula jer se povijest ponovila. Robert Francis Kennedy bio je žrtva atentata¹³⁹ 5. lipnja 1968. godine u hotelu *Ambassador* u Los Angelesu nakon pobjede na ključnim predizborima Demokrata u državi. Umro je od posljedica

¹³⁰ "Robert F. Kennedy".

¹³¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 255-257.

¹³² "Robert F. Kennedy".

¹³³ Nakon što je Francuska napustila 1954. godine Indokinu nakon poraza, Vijetnam se podijelio na komunistički sjever i kapitalistički jug. Kad je komunistički pokret Vietkong u Južnom Vijetnamu tražio uvođenje komunizma i ujedinjenje sa sjeverom, započeo je građanski rat.

¹³⁴ "Vijetnamski rat".

¹³⁵ Devet godina kasnije, 1973. godine SAD je bio prisiljen na povlačenje iz Vijetnama. Do ujedinjenja juga sa sjeverom pod komunističkom vlasti došlo je 1976. godine.

¹³⁶ "Robert F. Kennedy".

¹³⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 346-347.

¹³⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 347-350; "Robert F. Kennedy".

¹³⁹ RFK bio je žrtva palestinskoga fanatika imena Sirhan Bishara Sirhan.

atentata 6. lipnja 1968. godine. Robert Francis Kennedy imao je 43 godine kad je ubijen. Niz tragedija¹⁴⁰ povezuje se uz obitelj RFK-a, a koje su se nastavile¹⁴¹ i u 21. stoljeću.¹⁴²

Jean Kennedy bila je osmo dijete u obitelji Kennedy. Pohađala je školu Srca Isusova u Engleskoj i SAD-u, a diplomirala je engleski jezik na Sveučilištu Manhattanville.¹⁴³ Stephen Edward Smith bio je političar i financijski savjetnik iz bogate obitelji. Jean i Stephen vjenčali su se 1956. godine. Imali su četvero djece,¹⁴⁴ dva sina i dvije posvojene kćeri te šest unuka.¹⁴⁵ Godine 1974. Jean je osnovala obrazovnu podružnicu Vrlo posebne umjetnosti koja osobama s invaliditetom pruža mogućnosti u kreativnoj umjetnosti. Jean bila aktivno uključena u političke kampanje svoje braće, a vlastitu političku karijeru zaokružila je kao veleposlanica SAD-a u Irskoj od 1993. godine do 1998. godine. Tijekom života primila je brojne počasti i nagrade zbog izvanredne javne službe i humanitarnog rada. Stephen Smith preminuo je 19. kolovoza 1990. godine u 62. godini života, a Jean Kennedy Smith preminula je 17. lipnja 2020. u 92. godini života.¹⁴⁶

Edward je bio deveto dijete u obitelji Kennedy. Studirao na Sveučilištu Harvard, a diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Virginiji. U studentskim danima upoznao je Joan Bennett s kojom se vjenčao 1958. godine. Idealan portret obitelji Kennedy napokon je bio potpun.¹⁴⁷ Ted i Joan u braku dobili troje djece.¹⁴⁸ Nakon rastave, Ted se vjenčao za odvjetnicu Victoriu Reggie, koja je imala dvoje djece iz prethodnog braka.¹⁴⁹ Ted je bio vrlo uspješan senator Sjedinjenih Država iz Massachusettsa od 1962. do 2009. godine. Bio je poznat po svojim iznimnim govorničkim vještinama, borio se za pravo glasa,

¹⁴⁰ Sin Joseph II. izazvao je u kolovozu 1973. godine prometnu nesreću u kojoj je suputnica Pamela Kelley ostala paralizirana. Sin David umro je od predoziranja 1984. godine u dobi od 28 godina. Sin Michael poginuo je u skijaškoj nesreći 1997. godine.

¹⁴¹ Razvod i depresija bili su razlog samoubojstva vješanjem 16. svibnja 2012. godine Mary Richardson nakon što je suprug Roberta Jr. predao zahtjev za rastavu braka. Unuka Saoirse Kennedy Hill, dijete Courtney Kennedy Hill i Paula Hilla umrla je od predoziranja 1. kolovoza 2019. godine u dobi od 22 godine. Dijete Kathleen Kennedy Townsend i Davida Townsenda, Maeve Kennedy Townsend McKean u dobi od 40 godina i njezin sin od 8 godina Gideon Joseph Kennedy McKean utopili su se 2. travnja 2020. godine.

¹⁴² "Unseen Video: The Curse Of Kennedy | Full Documentary Of The Kennedy Family"; "Ethel Skakel Kennedy".

¹⁴³ "Jean Kennedy Smith".

¹⁴⁴ Sin Stephen Edward Smith Junior rođen je 1957. godine. Sin William Kennedy Smith rođen je 1960. godine i vjenčao se s Anne Henry. Kći Amanda Mary Smith rođena je 1967. godine i udala se za Cartera Hooda. Kći Kym Maria Smith rođena je 1972. godine i udala se za Alfieja Tuckera.

¹⁴⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 262, 352; "Kennedy Family Tree"; "Stephen E. Smith"; "Jean Kennedy Smith".

¹⁴⁶ "Jean Kennedy Smith".

¹⁴⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 216-217.

¹⁴⁸ Kći Kara Anne Kennedy rođena je 1960. godine i udala se, a i rastala od Michaela Allena. Sin Edward Moore Kennedy Junior rođen je 1961. godine i oženio je Kiki Gershman. Sin Patrick Joseph Kennedy rođen je 1967. godine i oženio je Amy Savell.

¹⁴⁹ "Kennedy Family Tree"; "Victoria Reggie Kennedy"; "Edward M. Kennedy".

obrazovanje, imigracijsku reformu, minimalnu plaću, prvi veliki nacionalni zakon za borbu protiv AIDS-a, kao i za jednakost za manjine, žene, osobe s invaliditetom i homoseksualne Amerikance.¹⁵⁰ Ted je pretrpio tešku ozljedu pluća, kralježaka i leđa u zrakoplovnoj nesreći u lipnju 1964. godine kad je vodio vlastitu kampanju za prvi mandat u Senatu. Kapetan aviona *Caroline* upozorio je na loše vrijeme i odbio letjeti, ali Ted je iznajmio drugu letjelicu i poletio. U nesreći su poginuli pilot i prijatelj Ed Moss.¹⁵¹ Nakon atentata na RFK-a, Ted Kennedy ostao je jedini sin i brat u obitelji Kennedy. Dana 18. srpnja 1969. godine Ted je sudjelovao u prometnoj nesreći na mostu na otoku Chappaquiddick u Massachusettsu gdje je suputnica i ljubavnica Mary Jo Kopechne poginula. Priznao je krivnju za napuštanje mjesta nesreće i kasnije je dobio dva mjeseca uvjetne kazne. Joan je mjesec dana nakon nesreće imala treći spontani pobačaj te se odala alkoholu. Prometna nesreća u Chappaquiddicku i njegove posljedice umanjile su šansu Teda Kennedyja da ikada postane predsjednik SAD-a.¹⁵² Ted Kennedy umro je 25. kolovoza 2009. godine.¹⁵³

Roditelji Rose i Joe Kennedy živjeli su dug život. Joseph Kennedy doživio je moždani udar 19. prosinca 1961. godine koji mu je paralizirao cijelu desnu stranu tijela i učinio ga jedva sposobnim komunicirati, ali intelekt mu je ostao nenarušen. Nakon mnogih srčanih i moždanih udara, umro je 18. studenog 1969. godine u kući Hyannis Port u dobi od 81 godine.¹⁵⁴ Rose Fitzgerald Kennedy umrla je u kući Hyannis Port 22. siječnja 1995. u dobi od 104 godine.¹⁵⁵ Oboje su dovoljno dugo poživjeli i proživjeli dio tragičnih sudbina vlastite djece i unuka. Značajna je rečenica Teda Kennedyja nakon zrakoplovne nesreće u bolnici, a donose ju Peter Collier i David Horowitz u knjizi *The Kennedys: an American drama* na 322. stranici. Gledajući i pokazujući prema nebu Ted Kennedy je izjavio:¹⁵⁶

"Somebody up there doesn't like us."¹⁵⁷

¹⁵⁰ "Edward M. Kennedy".

¹⁵¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 322.

¹⁵² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 368-371, 414, 430.

¹⁵³ "Edward M. Kennedy".

¹⁵⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 287, 376-377; "Joseph P. Kennedy".

¹⁵⁵ "Rose Fitzgerald Kennedy".

¹⁵⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 322.

¹⁵⁷ Eng. *Somebody up there doesn't like us* prevodi se *Netko tamo gore nas ne voli*.

4. JOHN FITZGERALD KENNEDY

4.1. Djetinjstvo i mladost

John Fitzgerald Kennedy rođen je 29. svibnja 1917. godine kao drugo dijete u obitelji. Dobio je ime u čast djeda s majčine strane, Johna Francisa Fitzgeralda, ali svi su ga od djetinjstva nazivali "Jack".¹⁵⁸ Jack je cijeli život imao problema sa zdravljem. Kad se razbolio od šarlaha u veljači 1920. godine, Joe se danima molio u crkvi za ozdravljenje bolesnog sina te je obećao donirati pola svega što posjeduje ako dječak ozdravi. Konačno s poboljšanjem Johnova zdravlja donirao je 3700 dolara¹⁵⁹ Cehu Svete Apolonije. John je od rođenja imao problema s nestabilnim zglobovima donjeg dijela leđa, a svaka ozljeda u sportu činila ga je ranjivim, a mogućnost kretanja bila mu je ograničena.¹⁶⁰ Zbog leđa često je bio prikovan za krevet te je to vrijeme John provodio čitajući knjige¹⁶¹ poput "King Arthur and the Round Table", "Pilgrim's Progress" i "The World Crisis".¹⁶² U razdoblju od 1927. do 1942. godine obitelj je promijenila dvije adrese u New Yorku.¹⁶³ Jack je pohađao škole *Noble and Greenough School*, *Canterbury* i internat u Connecticutu *Choate*. Za vrijeme školovanja u internatu upoznao je najboljeg prijatelja Kirka LeMoynea Billingsa zvanog "Lem" koji je bio blizak cijeloj obitelji. Obitelj Kennedy bila je iznimno natjecateljskog duha u sportskim igrama, ocjenama, intelektualnim razgovorima, ali i dječjim smicalicama. Na kraju školske godine, obitelj Kennedy odlazila je u svoju ljetnu kuću u Hyannis Portu gdje su uživali u plivanju, jedrenju i igranju nogometa. Jack je studirao jednu godinu na Sveučilištu Princeton, a 1936. godine upisao se na Sveučilište Harvard.¹⁶⁴ Već u studentskim danima John je počeo istraživati svoju neutaživu seksualnost sa ženama.¹⁶⁵ Za vrijeme kad je Joe Kennedy bio veleposlanik u Velikoj Britaniji, Jack je putovao Europom i promatrao oca na dužnosti i zainteresirao se za europsku politiku i svjetske poslove. Na Harvardu je igrao američki nogomet, a 1937. godine puknuo mu je disk u kralježnici i od te ozljede nikad se u potpunosti nije uspio oporaviti.¹⁶⁶

¹⁵⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40.

¹⁵⁹ Ekvivalentna vrijednost 2022. godine bila bi oko 54 500 dolara.

¹⁶⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 40-41, 60-61.

¹⁶¹ Majka Rose navela je kao Johnove najdraže knjige "Arabian Nights", "Billy Whiskers series", "Kidnapped", "Treasure Island", "A Child's Garden of Verses", "King Arthur and the Round Table", "Lays of Ancient Rome", "The Jungle Book", "Kim", "Bambi", "Uncle Tom's Cabin", "Peter Pan", "Black Beauty", "Story of a Bad Boy", "Wing and Wing", "Biography of a Grizzly", "At the Back of the North Wind", "Pilgrim's Progress" i "Wonder Tales From East and West".

¹⁶² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 61; "Fast Facts about John F. Kennedy".

¹⁶³ "John F. Kennedy's Residences".

¹⁶⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 60-64.

¹⁶⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 65-67, 90-92.

¹⁶⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 78-80, 90-100; "Life of John F. Kennedy".

4.2. Drugi svjetski rat

Drugi svjetski rat počeo je 1. rujna 1939. godine napadom Njemačke na Poljsku. Jack je bio na Harvardu i smišljao temu za završni rad. Odlučio je pisati temu vezanu uz rat – zašto je Velika Britanija bila nespremna za rat s Njemačkom.¹⁶⁷ Prvi nezgrapnan naslov radnje bio je "Popuštanje u Münchenu: neizbježna posljedica sporosti britanske demokracije pri odvrćanju od politike razoružanja", a Jack je s ocjenom *cum laude*¹⁶⁸ položio rad.¹⁶⁹ Za nemogućnost zaustavljanja Adolfa Hitlera, Jack je okrivio inertni demokratski sustav Velike Britanije.¹⁷⁰ Arthur Krock pomogao je Johnu da se knjiga objavi kao knjiga "Zašto je Engleska spavala", Henry Luce napisao je predgovor. Jack je posvetio knjigu ocu i majki.¹⁷¹ Jack je diplomirao na Harvardu u lipnju 1940. godine, a knjiga je izašla u srpnju iste godine i postala je *bestseller* s prodanih 40 000 primjeraka i tako mladom Jacku donijela je trenutnu slavu.¹⁷² Nakon diplome, stariji brat Joe Jr. pridružio se mornarici, a slijedio ga je Jack koji nije prošao fizičke testove zbog problema s leđima. John je nagovorio oca Joea da nazove admirala Alana Kirka kako bi mu dogovorio poziciju u mornarici. Konačno je uveden i dodijeljen u vojnu obavještajnu agenciju Ratne mornarice Sjedinjenih Država u Ured mornaričke obavještajne službe u Washingtonu gdje je radio uredski posao.¹⁷³ Kathleen Kennedy je bila u isto vrijeme u Washingtonu i radila je u novinama *Times Herald* s danskom novinarkom Ingom Arvad. Inga Arvad bila je Jackova prva ljubav, ali i osoba od interesa *Federal Bureau of Investigation* (FBI)¹⁷⁴ zbog zanimljive prošlosti i povezanosti s nacističkom Njemačkom.¹⁷⁵ Zabrinutost zbog rizika za sigurnost i potencijalnog curenja informacija, nadređeni u Uredu mornaričke obavještajne službe premjestili su mornaričkog časnika Johna u Charleston u Južnoj Carolini na poziciju savjetnika civilne zaštite. Nakon premještanja i usprkos neodobravanju veze obitelji i nadređenih, Jack se nastavio viđati s Ingom. Otac Joe ponovno je povukao veze i kontaktirao bivšeg kolegu s Wall Streeta, tadašnjeg ministra Mornarice Jamesa Forrestala koji je dogovorio premještanje Jacka iz obavještajne službe u pomorsku službu. U pomorskoj službi obrazovao se za zapovjednika patrolnog torpednog čamca.¹⁷⁶ Dodijeljen je Južnom Pacifiku kao zapovjednik patrolnog torpednog čamca PT-109 u travnju 1943. godine na otoku Tulagi u blizini

¹⁶⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 27.

¹⁶⁸ Lat. *Cum laude* prevodi se *S pohvalom*.

¹⁶⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 105-106; POSENER, *John F. Kennedy*, 27.

¹⁷⁰ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 348.

¹⁷¹ KENNEDY, *Why England Slept*, V, VII, XXII.

¹⁷² POSENER, *John F. Kennedy*, 27; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 106; "Life of John F. Kennedy".

¹⁷³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 112, 118-121.

¹⁷⁴ Eng. *Federal Bureau of Investigation* prevodi se *Savezni istražni ured*.

¹⁷⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 122-123.

¹⁷⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 122-124; POSENER, *John F. Kennedy*, 31-33.

Solomonskog otočja. Imao je posadu od dvanaest ljudi čija je misija bila potopiti japanske brodove koji su isporučivali vojne zalihe japanskim vojnicima.¹⁷⁷ Obavještajna služba prijavila je 1. kolovoza 1943. godine kako su patrolnim čamcima ususret dolazila kroz tjesnac Blackett¹⁷⁸ četiri japanska razarača.¹⁷⁹ U noći 2. kolovoza 1943. godine, posada zapovjednika Kennedyja patrolirala je i tražila neprijateljske japanske brodove i vraćala se u bazu na otok Rendovu kad su ugledali japanskog razarača koji je jurio ravno prema PT-109.¹⁸⁰ Prije nego što je Jack uspio promijeniti smjer putovanja, japanski razarač *Amagiri* prepolovio je PT-109, ubio dva člana posade i tri teško ozlijedio. Ostatak posade spasio se skakanjem na olupinu. Ostali patrolni torpedni čamci vidjeli su samo eksploziju na PT-109 i pretpostavili kako je cijela posada poginula. Zapovjednik Kennedy pohitao je spasiti teško ozlijeđenog strojara Patricka McMahona, dovukao ga je na olupinu i pomogao je vojniku Charlesu Harrisu. Kad je olupina potonula, preživjela posada krenula je plivati prema otočiću udaljenom nekoliko kilometara. Jack je zubima vukao uže McMahona, a trebalo im je četiri sata plivanja da stignu do kopna. Nakon što su stigli do obale, zapovjednik je uzeo revolver i lampu te natrag plivao gol do tjesnaca kako bi upozorio ostale PT-čamce na njihov položaj.¹⁸¹ U međuvremenu, zahvatila ga je struja, onesvijestio se, izgubio je lampu, a valovi su ga odveli do grebena gdje ga je našla njegova posada. Sljedećih par dana posada je tražila rješenje za svoj spas od otoka do otoka.¹⁸² Na jednom od otoka, Jack je sreo dva otočana kojima je na kokos upisao poruku s položajem i potrebom za čamcem.¹⁸³ Otočani su dostavili poruku australskoj obalnoj straži. Šest dana nakon susreta s japanskim razaračem, posada PT-109 bila je spašena.¹⁸⁴ Ratni izvjestitelji veličali su i stavljali na naslovnice novina priču o herojstvu Johna Fitzgeralda Kennedyja i spašavanju posade PT-109.¹⁸⁵ Kad se vratio kući, Jack je nagrađen medaljom *Medalja mornarice i marinaca za vodstvo i hrabrost*.¹⁸⁶ Svi su slavili i uzdizali Jacka, što je bratu prvorodencu teško palo jer on nije bio junak. Joe Jr. uskoro je letio za Englesku gdje je tragično poginuo na opasnom i tajnom zadatku.¹⁸⁷ Joe Kennedy izgubio je sina prvorodenca i nasljednika. Sljedećeg nasljednika pronašao je u Jacku s kojim je počeo pričati o budućnosti u

¹⁷⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 127-128; "Life of John F. Kennedy".

¹⁷⁸ Tjesnac Blackett je vodeni put u zapadnoj provinciji Solomonskih otoka koji se nalazi između otoka Kolombangara na sjeveru, otoka Arundel na jugu te povezuje zaljev Vella na zapadu sa zaljevom Kula na istoku.

¹⁷⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 129.

¹⁸⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 33; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 130.

¹⁸¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 130; POSENER, *John F. Kennedy*, 34.

¹⁸² POSENER, *John F. Kennedy*, 34.

¹⁸³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 130.

¹⁸⁴ POSENER, *John F. Kennedy*, 34.

¹⁸⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 131.

¹⁸⁶ "Life of John F. Kennedy".

¹⁸⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 131, 136-138; POSENER, *John F. Kennedy*, 35.

politici. Ostatak 1944. godine John je proveo u liječenju i oporavljanju leđa nakon teških ozljeda za vrijeme napada na PT-109. U jesen 1945. godine ponovno je operirao leđa i zarazio se malarijom što je dodatno oslabilo njegovo krhko zdravlje. Na oporavak je otputovao u Arizonu nakon Božića. Odluku da će se baviti javnom službom, Jack je donio nakon završetka Drugog svjetskog rata.¹⁸⁸

4.3. Političko putovanje do Washingtona

Kako bi ostao u središtu pažnje nakon junačkog pothvata u Južnom Pacifiku, Joe Kennedy dogovorio se s Williamom Hearstom da pošalju Johna u San Francisco u svrhu dobivanja vojničkog pogleda na osnivačku skupštinu Ujedinjenih naroda (UN) za Hearstove novine. Nakon San Francisca, Jack je otputovao u London kako bi izvještavao o izborima Zastupničkog doma britanskog parlamenta, a nakon toga na Potsdamsku konferenciju s ministrom Forrestalom.¹⁸⁹ Iako je bio bolestan i proveo dio vremena u bolnici, politička kampanja za Kongres trebala je početi, a uključila se cijela obitelj Kennedy, osim sestre udovice Kathleen.¹⁹⁰ S obzirom da je bostonski okrug 11. bio demokratski okrug, Demokrat John Fitzgerald Kennedy trebao je odnijeti pobjedu u unutarstranačkim izborima. Kampanja se sastojala od reklama po novinama i podzemnim željeznicama, snimanja reklamnog spota od kompanije *RKO*, organiziranja čajanki s Kennedyjima za žene, mitinga i prijema u raskošnom hotelu. John je dane provodio među ljudima u obilascima i razgovorima.¹⁹¹ Kampanja za Kongres bila je uspješna i zbog savjetnika Lema Billingsa, Chucka Spaldinga, Paula Red Faya i Jima Reeda. Jack je pobijedio protukandidata Republikanca u ljeto 1946. godine te je to bio službeni početak političke karijere.¹⁹²

U siječnju 1947. godine, Jack je preselio u Georgetown sa sestrom Eunice, suradnikom Billyjem Suttonom i poslugom.¹⁹³ U Washingtonu je u to vrijeme, izlazio s djevojkom Jane Blodgett. Većinu u Zastupničkom domu u prvom Kennedyjevom mandatu imali su republikanci pa demokrati nisu mogli mnogo postići. Usprkos manjini i mladosti, Jack se veoma isticao među brućima u Zastupničkom domu te iako se tehnički nikad nije obrazovao za poziciju kongresnika, mladi i neiskusni Jack dobio je mjesto u Odboru za obrazovanje i rad

¹⁸⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 145-147.

¹⁸⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 147-148.

¹⁹⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 149; GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 351.

¹⁹¹ POSENER, *John F. Kennedy*, 37-40; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 151-155.

¹⁹² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 155-156, 183.

¹⁹³ "John F. Kennedy's Residences".

i bio je član Pododbora za obrazovanje. Kennedy je također služio u Odboru Distrikta Columbia. Godine 1949. imenovan je predsjednikom Pododbora za komunalne poslove, bankarstvo i osiguranje.¹⁹⁴ Taft-Wagner-Ellender bio je zakon o stambenom zbrinjavanju koji je trebao pokrenuti projekt izgradnje 15 milijuna kuća u razdoblju od deset godina, ali Odbori za bankarstvo i nekretnine blokirali su zakon. Kennedy se pobunio protiv ovakvog nedjelovanja, ali nije mnogo postigao. Podržao je Trumanovu Doktrinu i pridružio se političkom pogledu internacionalista. Taft-Hartley zakon iz 1947. godine zabranjuje određene sindikalne prakse i zahtijeva otkrivanje određenih financijskih i političkih aktivnosti sindikata. Kennedy se usprotivio zakonu zato što bi zakon sindikate učinio nemoćnima u odnosima i pregovaranju s upravom. Ubrzo nakon što je Taft-Hartleyjev zakon postao zakon, Kennedy je otputovao u Pittsburghu kako bi raspravljao o osnovanosti prijedloga zakona, a njegov protivnik u debati bio je kolega brućoš i član Odbora za obrazovanje i rad Richard Nixon.¹⁹⁵ Tijekom putovanja u Englesku i Irsku 1947. godine nakon što mu je pozlilo, Jacku je dijagnosticirana Addisonova bolest koja je uzrokovala kronične bolove u tijelu i ovisnost o raznim lijekovima.¹⁹⁶

Jack je provodio dan u uredu 1948. godine kad je saznao da je Kick poginula u zrakoplovnoj nesreći te je bio duboko potresen sestrinom smrću.¹⁹⁷ U kući Kennedyjevih nema vremena za plakanje i tugu, već se obitelj morala zaokupiti novim aktivnostima.¹⁹⁸ Sljedećih nekoliko godina, John je stalno razmišljao i razgovarao o smrti, a jednom prilikom izjavio je prijatelju Joeu Alsopu kako sumnja da će živjeti duže od 45 godina. U razgovoru s Tedom Reardonom ispitivao je o najboljim načinima kako umrijeti te je došao do zaključka kako bi bilo najbolje da se umre u ratu. S Georgeom Smathersom raspravljao je je li bolje umrijeti od smrzavanja, utapanja, biti upucan ili otrovan.¹⁹⁹ Peter Collier i David Horowitz u knjizi *The Kennedys: an American drama* na 172. stranici donose Johnov zaključak na temu smrti:

"The point is that you've got to live every day like it's your last day on earth. That's what I'm doing."²⁰⁰

Nakon ponovnog izbora u Zastupnički dom, Jack si je za cilj postavio održati govor u svakom gradu i mjestu u Massachusettsu. Već je na kraju prvog mandata odlučio da će se u

¹⁹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 157-158; POSENER, *John F. Kennedy*, 40.

¹⁹⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 162-164.

¹⁹⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 167.

¹⁹⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 170-171.

¹⁹⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 46.

¹⁹⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 171-172.

²⁰⁰ Eng. *The point is that you've got to live every day like it's your last day on earth. That's what I'm doing* prevodi se *Poanta jest da moraš živjeti svaki dan kao da ti je posljednji dan na zemlji. To je ono što ja činim.*

budućnosti kandidirati za Senat. Politički svijet za Kennedyja nisu bili samo Boston i Amerika, već cijeli svijet. Godine 1951. za vrijeme kongresne pauze, Jack je proputovao Europu, a otac Joe Kennedy pobrinuo se da se što više detalja objavi u bostonskim novinama. Posjetio je Zapadnu Njemačku, Španjolsku i Jugoslaviju u kojoj je objavio intervju s Josipom Brozom Titom. Zatim je John sa sestrom Patriciom i s bratom Robertom otputovao u Aziju, od Izraela preko Indije sve do Japana gdje je s visokim dužnosnicima obavljao razgovore i političke intervjue. Na kraju putovanja u Japanu, Jack se borio s vrlo visokom temperaturom i infekcijom, a doktori su prognozirali kako neće preživjeti.²⁰¹

U Zastupničkom domu služio je tri mandata od ukupno šest godina u razdoblju od 1947. do 1952. godine. Sljedeći politički korak za Johna Fitzgeralda Kennedyja bila je kandidatura za mjesto u Senatu. Senat SAD-a gornji je dom Kongresa u koji se biraju po dva predstavnika iz svake savezne države. Senatori imaju velike ovlasti kojima određuju sudbinu države, ali i održavaju ravnotežu vlasti. JFK se borio za mjesto koje je držao Henry Cabot Lodge Jr. u Senatu Massachusettsa.²⁰² U kampanju za Senat ponovno se uključila cijela obitelj. Organizirali su se mitinzi, prijemi i čajanke, Bobby je preuzeo ulogu izbornog menadžera i voditelja kampanje, a John je ponovno išao među bostonske ljude.²⁰³ U ovoj kampanji, savjetnici su bili Timothy Reardon, Kenneth O'Donnell, Larry O'Brien, Sargent Shriver i James Landis, a tada je svakako najveći politički savjetnik i financijska podrška Jacku bio otac Joe Kennedy. John Fitzgerald Kennedy je 1952. godine izabran u američki Senat kad je pobijedio Lodgea s 51 postotkom glasova te je tako službeno postao nacionalna politička ličnost.²⁰⁴

4.4. Život s Jackie i Senat

Jacqueline Lee Bouvier poznata kao "Jackie" rođena je 28. srpnja 1929. godine u Southamptonu u New Yorku. Otac John Vernou Bouvier III zvani "Black Jack" bio je burzovni mešetar na Wall Streetu s francuskim korijenima, a majka Janet Norton Lee Bouvier bila je profesionalna jahačica s irskim i engleskim korijenima.²⁰⁵ Roditelji su kćer krstili u crkvi Svetog Ignacija Loyole u New Yorku.²⁰⁶ Obitelj se proširila 1933. godine kad se rodila kći

²⁰¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 178-182.

²⁰² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 177-182.

²⁰³ POSENER, *John F. Kennedy*, 46-47.

²⁰⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 183-189.

²⁰⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 50.

²⁰⁶ "Fast Facts about Jacqueline Kennedy".

Caroline Lee Bouvier. Jackie je od malih nogu zavoljela jahanje i čitanje. Pohađala je prvi razred u školi *Miss Chapin's* na East End Avenue u New Yorku.²⁰⁷ Nakon sloma burze 1929. godine, jedna od žrtava bio je John Vernou Bouvier III koji se odao i ženama i piću. Usprkos katoličkoj vjeri, Janet se službeno rastala od Black Jacka 1940. godine.²⁰⁸ Nakon teške rastave, desetogodišnja Jackie jako se povukla u sebe i postala je jako tiha djevojčica. Otac je i dalje ostao u životu kćeri te ih poticao na obrazovanje i napredak. Jackie je pohađala satove klasičnog baleta, a uzimala je i sate francuskog jezika.²⁰⁹ Majka Janet preudala se za vrlo bogatog burzovnog posrednika Hugh'a Auchinclossa koji je iz prethodnog braka imao djecu. Jackie je zatim pohađala privatnu školu *Holton-Arms* i internat za djevojčice *Miss Porter's* u Connecticutu. Nastavila je školovanje na ženskom Sveučilištu Vassar u New Yorku na studiju povijesti, književnosti, umjetnosti i francuskog jezika.²¹⁰ Prvu godinu studija, Jacqueline je provela u Parizu u Francuskoj s obitelji De Renty na sveučilištima Grenoble i Sorbonne, a kad se vratila u SAD završila je posljednju godinu na Vassaru i prebacila se na Sveučilište George Washington.²¹¹ Na Sveučilištu George Washington diplomirala je francusku književnost 1951. godine. Iste godine zaposlila se kao fotografkinja i kolumnistica za novine *Washington Times-Herald*.²¹² Jackie je pratila prvu inauguraciju Dwighta Eisenhowera i krunidbu kraljice Elizabete II.²¹³

Jacqueline je bila s Jackom Marquandom u ozbiljnoj vezi, a 1952. godine u zarukama s Johnom Hustedom. Majka Janet nije odobrala Jackieine ljubavne odabranike jer je smatrala da je mogla naći boljeg i bogatijeg muškarca.²¹⁴ Johna Fitzgeralda Kennedyja upoznala je Jacqueline u proljeće 1951. godine na jednoj večeri obiteljskog prijatelja gdje su igrali igru Kategorije²¹⁵ cijelu večer. Jack Kennedy koji je uvijek bio izrazito natjecateljski nastrojen te večeri nije došao do izražaja u usporedbi s Jacqueline Bouvier i koja ga je zaintrigirala.²¹⁶ Jackie je bila inteligentna, obrazovana, očaravajuća, graciozna, ali i naivna žena. Nije bila klasičan Kennedyjev tip žene s kojima je inače izlazio. Nekoliko mjeseci nakon upoznavanja, Jackie je intervjuirala Jacka za *Times-Herald*. Nakon intervjuja, Jack je pozvao Jackie u

²⁰⁷ "Life of Jacqueline B. Kennedy".

²⁰⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 50.

²⁰⁹ "Life of Jacqueline B. Kennedy".

²¹⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 50; "Life of Jacqueline B. Kennedy".

²¹¹ "Life of Jacqueline B. Kennedy"; "Fast Facts about Jacqueline Kennedy".

²¹² POSENER, *John F. Kennedy*, 50.

²¹³ "Life of Jacqueline B. Kennedy".

²¹⁴ TOMEKOVIĆ ARALICA, *Velike romanse 20. stoljeća*, 31; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 193.

²¹⁵ Kategorije su igra riječi u kojoj igrači pokušavaju nabrojati riječi koje počinju istim slovom i koje se uklapaju u određene kategorije, kao što su grad, država, piće, hrana, automobil, sport i slično.

²¹⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 190.

Hyannis Port gdje je upoznala cijelu obitelj Kennedy. Kennedyjevi su bezuspješno Jackie zafirkavali i zadirkivali, pogotovo sestre Kennedy. Jackov prijatelj Lem Billings upozorio je Jackie prije upuštanja u ljubavnu vezu s dvanaest godina starijim muškarcem te o Jackovim bolestima i ljubavnim preferencijama. Jackie se nije uplašila, štoviše John ju je strašno privlačio jer ju je podsjećao na njenog oca.²¹⁷ Jack i Jackie redovito su se viđali, a kad je Jackie otputovala na krunidbu kraljice Elizabete II. u lipnju 1953. godine, Jack joj je poslao telegram u London s pitanjem želi li se udati za njega. Nakon što je Jacqueline pristala na brak, otac Joe Kennedy je budućoj snahi, u sinovo ime, u draguljarnici *Van Cleef & Arples* kupio prsten sa smaragdnom, prsten s dijamantom, dijamantni broš i narukvicu od dijamanta i rubina.²¹⁸ Zaruke su objavljene nekoliko dana nakon izlaska članka o Johnu u novinama *Saturday Evening Post* s naslovom "Mladi gay neženja iz Senata" pa je obitelj Kennedy odlučila vjenčanje učiniti najvećim društvenim događajem 1953. godine.²¹⁹ Nadbiskup Richard Cushing vjenčao je Johna i Jacqueline u subotu 12. rujna 1953. godine u katoličkoj crkvi Svete Marije u Newportu. Na vjenčanju je bilo preko 800 gostiju, a na prijemu na terasi imanja Auchincloss na obali mora preko 1200 gostiju.²²⁰ Jackie je odjenula raskošnu svilenu vjenčanicu boje bjelokosti koju je izradila prva velika afroamerička modna dizajnerica Ann Lowe. Nosila je čipkani veo bake Lee, rukavice, tijaru, bisernu ogrlicu i dijamantnu narukvicu koju je dobila na poklon za zaruke od mladoženje.²²¹ Nakon medenog mjeseca u Acapulcu u Meksiku, bračni par vratio se u Washington, a u jesen 1955. godine kupili su imanje Hickory Hill u Virginiji.²²² Iako je jako volio Jacqueline, John se nije trudio zatamiti svoj promiskuitet te je varao suprugu i prije i tijekom braka.²²³ Pretpostavlja se da su Jackove ljubavnice bile Marilyn Monroe, Angie Dickinson, Rhonda Fleming, Janet Leigh, Kim Novak, Susy Chang, Judith Campbell Exner, Mary Pinchot Meyer, Hellen Chavchavadze, Pamela Turnura, Priscilla Wear, Jill Cowen.²²⁴

Pedesete godine 20. stoljeća obilježile su rast stanovništva, gospodarski rast i razvoj industrije. Ulaskom u Senat u siječnju 1953. godine, Jack je imenovan članom Odbora za rad i javnu skrb. Kennedyjevi zakonodavni interesi u Senatu prvenstveno su bili u području vanjskih

²¹⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 190-194.

²¹⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 194; TOMEKOVIĆ ARALICA, *Velike romanse 20. stoljeća*, 32.

²¹⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 194; POSENER, *John F. Kennedy*, 62-63.

²²⁰ "Wedding of Jacqueline Bouvier and John F. Kennedy".

²²¹ TOMEKOVIĆ ARALICA, *Velike romanse 20. stoljeća*, 34; "Wedding of Jacqueline Bouvier and John F. Kennedy".

²²² "John F. Kennedy's Residences".

²²³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 197, 204, 209; POSENER, *John F. Kennedy*, 62; TOMEKOVIĆ ARALICA, *Velike romanse 20. stoljeća*, 40.

²²⁴ POSENER, *John F. Kennedy*, 130-132; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 62-63, 69-71.

poslova i rada.²²⁵ JFK zaposlio je asistenta Theodorea Sorensena 1953. godine. Sorensen je pisao govore i postao je veoma bitna osoba od povjerenja u nadolazećim političkim koracima Johna Kennedyja. Usprkos tome slaganju, često su znali imati različita politička gledišta.²²⁶ Kennedy je kao senator nastojao udovoljiti interesima birača, osim u pitanjima nacionalnih interesa.²²⁷ Uz sebe je imao akademski obrazovane ljude koji su ga savjetovali za rad u Senatu. Bili su to John Galbraith, Paul Samuelson, Seymour Harris za gospodarska i ekonomska pitanja te Jerome Wiesner, Walt Rostow, Daniel Ellsberg i Henry Kissinger za povijesna pitanja. Najznačajniji predmeti rasprave za JFK-a u Senatu Massachusettsa svakako su bili oni povezani uz izgradnju kontroverznog Svetog Lawrenceovog morskog puta, uz ispade problematičnog senatora i obiteljskog prijatelja Josepha McCarthyja iz Wisconsin. ²²⁸ Problemi sa zdravljem onemogućavali su normalan život Johnu u svakodnevnom privatnom i poslovnom životu. Tijekom 1954. godine, patio je od paralizirajućih bolova u leđima od sportskih i ratnih ozljeda te se odlučio na veoma rizičnu i specijalnu operaciju u bolnici u New Yorku kod doktora Phillipa Wilsona. U veljači 1955. godine, Jack je ponovno morao na operaciju leđa zbog infekcije. Iste godine, Jackie je imala spontani pobačaj.²²⁹ Za vrijeme oporavka od uspješnih operacija, Jackie je potaknula supruga na pisanje knjigu o osam američkih senatora²³⁰ koji su riskirali svoje karijere kako bi se hrabro borili za vlastita uvjerenja.²³¹ Knjiga "Profili Hrabrosti" objavljena je 1956. godine i nagrađena je Pulitzerovom nagradom za biografiju 1957. godine. John je posvetio knjigu svojoj ženi.²³² Nakon prodaje četiri milijuna primjeraka džepnog izdanja knjige, JFK postao je jedan od najuspješnijih autora i najpoznatijih političara Demokratske stranke.²³³ Na konvenciji Demokratske stranke u kolovozu 1956. godine nominirao je za predsjedničkog kandidata Adlaia Stevensona, a kao jedan od kandidata za potpredsjednika, izgubio je od protukandidata Estes Kefauvera.²³⁴ Krajem kolovoza 1956. godine, Jackie je rodila mrtvorođenu curicu Arabellu, a Jack je u to vrijeme bio na Mediteranu na jahti i nije žurio otputovati kod supruge.²³⁵ Nakon što je izašla iz bolnice, otputovala je na imanje Auchincloss u Newportu kod majke umjesto u Washington.

²²⁵ "Record in Congress".

²²⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 198-199.

²²⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 48.

²²⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 48-56, 65.

²²⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 201-205; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 178.

²³⁰ Američki senatori o kojima je Kennedy pisao bili su John Quincy Adams, Daniel Webster, Thomas Hart Benton, Sam Houston, Edmund G. Ross, Lucius Quintus Cincinnatus Lamar, George Norris i Robert A. Taft.

²³¹ KENNEDY, *Profili hrabrosti*, 15-16, 19.

²³² "Life of John F. Kennedy".

²³³ POSENER, *John F. Kennedy*, 58.

²³⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 207-210.

²³⁵ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 178.

Kako bi spasio brak, a time i političku karijeru, tri dana nakon što je saznao za pobačaj, oputovao je u Newport.²³⁶ Jacqueline je 27. studenog 1958. godine rodila kćer Caroline.²³⁷ Jack i Bobby odrađivali su predsjedničku kampanju za Stevensona i putovali diljem zemlje. Iste godine, John Fitzgerald Kennedy odlučio je da će se na sljedećim predsjedničkim izborima 1960. godine kandidirati za predsjednika, a ne za potpredsjednika, i pobijediti.²³⁸ Popularnost JFK-a svakim danom sve je više rasla i postao je svjetska atrakcija. Pojavljivao se u političkim časopisima sa svojim izjavama iz senata o vanjskoj politici, a u popularnim časopisima laganih tema pojavljivao se kao suprug predivne Jackie i otac malene Caroline. Otac Joe Kennedy upozoravao je i ispravljaio obitelj i prijatelje vezano uz Jackovu raznoliku prošlost. Naglašavao je kako Jack više neće biti *Jack*, već će uskoro za sve biti Gospodin Predsjednik.²³⁹ Za novi mandat u Senatu, Joe Kennedy uložio je u sinovu kampanju preko milijun i pol dolara.²⁴⁰ U studenom 1958. godine, Jack je bio ponovno izabran u Senat i tada je započeo svoju kampanju za predsjednika.²⁴¹

5. BIJELA KUĆA

5.1. Put prema Bijeloj kući

Dana 2. siječnja 1960. godine, John Fitzgerald Kennedy objavio je kandidaturu za predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Kao najjači protukandidat iz stranke izašao je liberal Hubert Humphrey.²⁴² Jack je počeo raditi jako dugo i putovati diljem SAD-a, kao i cijela njegova obitelj za dobrobit kampanje. Brat Robert bio je voditelj kampanje, šogor Smith koordinator rasporeda, brat Teddy ishodio je pobjede u državama Stjenjaka te majka Rose kao vodilja u New Hampshireu gdje je ishodila pobjedu za sina sentimentalnošću i željom Johna za mirom u državi.²⁴³ Na predizborima u Wisconsinu i odlučujućim izborima u Zapadnoj Virginiji u svibnju 1960. godine pobijedio je Kennedy.²⁴⁴ Jack je obećao ljudima kako će *ponovno pokrenuti Ameriku*.²⁴⁵ Tijekom kampanje stalno se povlačilo pitanje religije, to jest

²³⁶ POSENER, *John F. Kennedy*, 62.

²³⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 209, 234.

²³⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 65; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 209, 230.

²³⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 228-234.

²⁴⁰ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 355.

²⁴¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 235-236.

²⁴² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 236.

²⁴³ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 355.

²⁴⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 236-237.

²⁴⁵ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 386.

činjenice da je Jack bio katoličke vjere. Nakon uvjerljivih pobjeda i u nekatoličkim državama, Jack je u intervjuima naglašavao kako religija nije bila problematična kad se pridružio vojsci u Drugom svjetskom ratu.²⁴⁶ Odlična organizacija i bezuvjetna financijska mogućnost obitelji Kennedy bila je trn u oku protukandidatu Humphreyu koji se naposljetku povukao iz utrke za predsjednika.²⁴⁷ Tijekom kampanje Jackie je saznala da je trudna te je na savjet liječnika ostala kod kuće. U kampanji je sudjelovala tako da je odgovorila na stotine pisama, snimala reklame za televiziju, davala intervjuje i pisala tjednu kolumnu imena "Kampanjska supruga" koja je bila distribuirana po cijelom SAD-u.²⁴⁸ U Zapadnoj Virginiji, Kennedyjevoj kampanji pridružio se Franklin Delano Roosevelt Jr., sin bivšeg predsjednika Franklina Delano Roosevelta i prve dame Eleanor Roosevelt.²⁴⁹ Jack je ponio pobjede u državama Nebraska, Maryland i Oregon.²⁵⁰

Konvencija Demokratske stranke u Los Angelesu trajala je od 11. do 15. srpnja 1960. godine. Na konvenciji je dio članova bilo nepovjerljivo prema Kennedyju te su htjeli ponovno nominirati Stevensona da se uključi u predsjedničku utrku.²⁵¹ Konačno, 13. srpnja 1960. godine Demokratska stranka je nominirala Johna Fitzgeralda Kennedyja svojim kandidatom za predsjednika. John je odabrao za svojeg potpredsjednika senatora iz Texasa Lyndona Johnsona što je bio taktički potez za pridobivanje glasova na jugu države.²⁵² Kennedy i Johnson išli su protiv republikanskog kandidata za predsjednika Richarda Nixona i Henryja Cabota Lodgea Jr. kao potpredsjedničkog kandidata. Ključni trenuci kampanja bile su četiri televizijske debate tijekom rujna i listopada.²⁵³ Televizijske debate bile su pun pogodak za Kennedyja jer su ih pratili deseci milijuna Amerikanaca, a prvu debatu čak preko 70 milijuna gledatelja.²⁵⁴ Kennedy je bio mlad, atraktivan, očaravajućeg *hollywoodskog* osmijeha naspram, ljudima već poznatog, potpredsjednika Nixona koji je bio suzdržan, nervozan, znojan te zato i lošeg izgleda na crno-bijeloj televiziji.²⁵⁵ Kennedy se dan prije prve debate sastao s producentom i provjerio dizajn seta i postav kamera u studiju. Na debati odjenuo je plavo odijelo i košulju kako bi se istaknuo naspram sive pozadine studija.²⁵⁶ Odličan potez Kennedyja u debatama bio je kad se

²⁴⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 237-238.

²⁴⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 240; GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 356.

²⁴⁸ "Life of Jacqueline B. Kennedy".

²⁴⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 239.

²⁵⁰ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 356.

²⁵¹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 357; "Campaign of 1960".

²⁵² POSENER, *John F. Kennedy*, 67; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 240-244.

²⁵³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 244-245; "Campaign of 1960".

²⁵⁴ POSENER, *John F. Kennedy*, 68-70; "Campaign of 1960".

²⁵⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 245.

²⁵⁶ "Campaign of 1960".

obraćao kameri, to jest gledateljima koji su pratili debatu preko malih ekrana, a ne samo Nixonu i moderatorima u studiju. Dominantne teme za vrijeme kampanje bile su vezane uz Hladni rat, zaostajanje u svemirskoj utrci, komunizam, Kubu, religiju, civilnim pravima i miru u svijetu.²⁵⁷

Na općim izborima 8. studenog 1960. godine, Kennedy je u vrlo tijesnoj utrci pobijedio republikanskog kandidata Richarda Nixona. Na izbore 1960. godine izašlo je 68 836 385 birača.²⁵⁸ Kennedy je pobijedio s manje od 50 posto glasačkog tijela te razlikom glasova od jednog promila i sa znatnom prednošću u izbornom kolegiju.²⁵⁹ Demokrati su zadržali u većinu u Kongresu, ali su republikanci i konzervativci uz demokrate ostvarili željene pobjede.²⁶⁰ Kao i bivši predsjednik Warren Harding, Kennedy je izravno prešao iz Senata u Ovalni ured. Nakon izbora u studenom, obitelj Kennedy otišla je na odmor u Palm Beach gdje su novoizabranog predsjednika čuvali agenti Tajne Službe.²⁶¹ Zbog vrlo tijesne pobjede, aktualno je bilo pitanje neregularnosti glasovanja u Chicagu, Teksasu i Illinoisu što je moglo ugroziti legitimnost nove administracije.²⁶² Kako bi se razriješilo svaka stavka izbora, Joe Kennedy sazvaio je sastanak Johnu Kennedyju s Herbertom Hooverom i Richardom Nixonom. Kandidat Nixon odlučio je da neće preispitivati rezultat službenog prebrojavanja glasova. Godina 1960. bila je godina kad se omogućio prijelaz s politike smirivanja na politiku reformi.²⁶³ Jack je ponovno postao otac 25. studenog 1960. godine kad je Jackie rodila Johna Fitzgeralda Kennedyja Juniora zvanog "John-John".²⁶⁴

5.2. *Camelot*

Camelot je legendarni dvorac britanskog kralja Arthura i sjedište vitezova Okruglog stola. Također, *Camelot* je bio naziv za federalnu administraciju za vrijeme 35. predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Johna Fitzgeralda Kennedyja.²⁶⁵ Predsjednik SAD-a šef je države, vrhovni organ izvršne vlasti, vrhovni zapovjednik oružanih snaga, inicijator zakonodavstva i vođa vlastite političke stranke.²⁶⁶

²⁵⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 67-70; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 245-249.

²⁵⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 72-73.

²⁵⁹ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 11.

²⁶⁰ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 386.

²⁶¹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 346; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 250.

²⁶² GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 358.

²⁶³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 250-251; SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 386.

²⁶⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 249-251.

²⁶⁵ POSENER, *John F. Kennedy*, 127-130.

²⁶⁶ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 10.

Kao jedna je od najmoćnijih osoba na svijetu na najvišem položaju s nedvojbenim globalnim utjecajem, Jack Kennedy morao je imenovati dužnosnike svoje administracije i Kabinet. Potpredsjednik SAD-a bio je Lyndon Johnson. Dean Rusk imenovan je državnim tajnikom. Ministar financija bio je Clarence Douglas Dillon, ministar obrane Robert McNamara, ministar unutarnjih poslova Stewart Udall, ministar poljoprivrede Orville Freeman, ministri rada Arthur Goldberg i William Wirtz, ministar trgovine Luther Hodges te ministri zdravstva, obrazovanja i socijalne skrbi Abraham Ribicoff i Anthony Celebrezze. Državni tužilac, ministar pravosuđa i osobni savjetnik bio je brat Robert Kennedy.²⁶⁷ Državni upravitelji pošte bili su Edward Day i John Gronouski, posebni savjetnik predsjednika bio je Theodore Sorensen, zamjenik posebnog savjetnika predsjednika Myer Feldman, posebni pomoćnici savjetnici predsjednika Richard Goodwin i Lee White. Posebni suradnik i savjetnik predsjedniku za nacionalnu sigurnost bio je McGeorge Bundy, a savjetnik za Ujedinjene narode Adlai Stevenson. Također, posebni savjetnici predsjedniku bili su Frederick Dutton, Ralph Dungan, James Landis, Lawrence O'Brien, Kenneth O'Donnell, Frank Reeves, Arthur Schlesinger Jr., Jerome Wiesner i Harris Wofford Jr. Zamjenik posebnog pomoćnika predsjednika bio je Walt Rostow, stožerni pomoćnik predsjednika Dan Fenn Jr., a administrativni pomoćnici predsjednika Mike Manatos, Henry Hall Wilson Jr. i Timothy Reardon zvani "Ted". Glasnogovornik predsjednika Kennedyja bio je Pierre Salinger. Vojni pomoćnici predsjednika bili su za kopnenu vojsku brigadni zapovjednik Chester Clifton, za ratno zrakoplovstvo pukovnik Godfrey McHugh te za mornaricu zapovjednik Tazewell Taylor Shepard. Tajnici predsjednika Kennedyja u Ovalnom uredu bili su Evelyn Lincoln, Richard Bissell i Edwin Martin.²⁶⁸ Za vrijeme Kennedyjeve vlasti, Allen Dulles bio je šef *Central Intelligence Agency (CIA)*,²⁶⁹ a John Edgar Hoover šef FBI-a.²⁷⁰ JFK neupitno se okružio iznimno pametnim, obrazovanim i istaknutim stručnjacima.

U noći prije inauguracije palo je preko 20 centimetara gustog snijega kojeg je čistila vojska bacačima plamena. Travnjake je šumska služba bojala u zeleno kako bi se poprimio dojam proljeća.²⁷¹ Svečanost je započeo nadbiskup Richard Cushing. Nadbiskup je održao govor, a nakon njega je pjesnik Robert Frost pročitao pjesmu.²⁷² John Fitzgerald Kennedy

²⁶⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 252-256; "Officials of the Kennedy Administration".

²⁶⁸ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 358-360; "Officials of the Kennedy Administration".

²⁶⁹ Eng. *Central Intelligence Agency* prevodi se *Središnja obavještajna agencija*.

²⁷⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 116.

²⁷¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 258.

²⁷² O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 15.

prisegnuo je kao 35. predsjednik SAD-a²⁷³ ispred sjedišta zakonodavne vlasti Capitola u Washingtonu. Bio je najmlađi izabrani predsjednik, prvi predsjednik katolik i prvi predsjednik rođen u 20. stoljeću. Usprkos iznimnoj hladnoći, skinuo je kaput. Nakon prisege glavnom sucu Vrhovnog suda Earlu Warrenu i čestitki bivšeg predsjednika Eisenhowera i potpredsjednika Nixona, John je održao inauguracijski govor. Inauguracijski govor imao je 1367 riječi s pozdravom prisutnima, trajao je oko 15 minuta i do danas slovi kao jedan od najboljih američkih inauguracijskih govora.²⁷⁴ John Kennedy naglasio je kako govor nije samo govor, već i obećanje:

"Danas ne promatramo pobjedu stranke, nego slavlje slobode – simbolički obilježavajući jedan završetak i jedan početak – označujući obnovu kao i promjenu. (...) Neka se proširi glas, ovog trenutka i s ovog mjesta, do prijatelja kao i do protivnika, da je baklja predana novoj generaciji Amerikanaca – rođenih u ovom stoljeću, iskušanih ratom, discipliniranih teškim i gorkim mirom, ponosnih na naše drevno nasljeđe (...). Neka zna svaka nacija, željela nam dobro ili zlo, da ćemo platiti svaku cijenu, ponijeti svaki teret, izdržati svaku teškoću, pomoći svakom prijatelju, suprotstaviti se svakom protivniku da bismo osigurali opstanak i uspjeh slobode. (...)

Nemojmo nikad pregovarati iz straha. Ali nikada se nemojmo bojati pregovarati. (...) Sad nas truba ponovno okuplja – ne pozivom na oružje, iako nam oružje treba – ne pozivom u borbu, iako se borimo – već pozivom da uzmemo na leđa teret duge bitke sumraka, iz godine u godinu da »budemo radosni u nadi, strpljivi u nevolji« – bitke protiv zajedničkih neprijatelja čovjeka: tiranije, siromaštva, bolesti i samoga rata. (...)

I tako, moji sugrađani: ne pitajte što Vaša zemlja može učiniti za Vas – pitajte što Vi možete učiniti za svoju zemlju. (...) Na kraju, bili građani Amerike ili građani svijeta, zahtijevajte od nas ovdje ista ona visoka mjerila snage i spremnosti na žrtve koje mi zahtijevamo od vas. S dobrom savješću kao jedinom sigurnom nagradom, prepuštajući povijesti da bude konačan sudac naših djela, povest ćemo zemlju koju volimo, tražeći božji blagoslov i pomoć."²⁷⁵

²⁷³ "Svečano se zaklinjem da ću vjerno vršiti dužnost Predsjednika Sjedinjenih Američkih Država i da ću činiti sve što je u mojoj moći da čuvam, štitim i branim Ustav Sjedinjenih Američkih Država."

²⁷⁴ "Inaugural Address".

²⁷⁵ "Inaugural Address".

Inauguraciju u Washingtonu uživo je pratilo 20 000 ljudi, a na televiziji ju je pratilo preko 80 milijuna gledatelja.²⁷⁶ Na svečanosti nakon inauguracije prisustvovali su istaknuti pojedinci kao Arthur Miller, Linus Pauling, Samuel Barber, Igor Strawinsky, Tennessee Williams, Paul Tillich, Reinhold Niebuhr, John Steinbeck, W.H. Auden, Ernest Hemingway, Frank Sinatra, Dean Martin, Sammy Davis Jr., Leonard Bernstein kao i šogor Peter Lawford.²⁷⁷ Uz stalnu rezidenciju u Bijeloj kući, obitelj Jacka Kennedyja kupila je kuću u mjestu Glen Ora 1961. godine u koju je Jackie odlazila s djecom svaki četvrtak na cijeli vikend. John je ostajao u Bijeloj kući.²⁷⁸ Ljubavne afere s drugim ženama bile su sigurnosni rizik za predsjednika. Agenti Tajne službe i novinari iz Bijele kuće pravili su se da se afere ne događaju, osim kad je trebalo odvratiti Jackie od ulaska u određene prostorije u kojima se predsjednik družio s ženama. Kako bi unaprijedila svoj vlastiti ljubavni život, Jackie Kennedy razgovarala je s doktorom, a onda i sa suprugom Johnom i objasnila što je točno ona očekivala od njega kako bi bila sretna.²⁷⁹

Dnevni raspored predsjednika Kennedyja u Bijeloj kući bio je organiziran od početka do kraja dana. Budio se oko sedam ujutro, u krevetu je čitao novine i doručkovao, a zatim je odlazio na kupanje. Nakon kupanja, oblačio se u odijela po mjeri, stavljaio podupirač za leđa i obuvao ortopedski podignute cipele jer mu je lijeva noga bila kraća od desne. Jutarnje sate koristio je i za igru s djecom. U Ovalnom uredu dolazio je u točno devet sati gdje je s tajnikom prolazio dnevni raspored i obavljao telefonske pozive. Savjetnici su podnosili izvještaje o zbivanjima u svijetu.²⁸⁰ U Ovalnom uredu, Jack Kennedy na stolu držao je kokos s porukom o lokaciji dijela posade PT-109 kao podsjetnik na teška vremena.²⁸¹ Oko 13 sati odlazio je plivati gol u topli bazen kako bi otklonio bolove u leđima. Često je znao obavljati poslove za vrijeme plivanja sa zaposlenicima i novinarima, ali su i oni morali biti goli ako su htjeli obaviti posao s predsjednikom. Nakon plivanja, Jack je odlazio na ručak i popodnevni počinak od 45 minuta. Jacqueline ga je budila i družila se s njime dok se predsjednik spremao za povratak u Ovalni ured u kojem je ostajao zadnji i do 20 sati navečer. Jack je jako volio svoju djecu te se trudio svaki dan provoditi dio vremena s njima. Kad bi kao predsjednik bio u gužvi i primoran na rad

²⁷⁶ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 12.

²⁷⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 74.

²⁷⁸ "John F. Kennedy's Residences".

²⁷⁹ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 63-69.

²⁸⁰ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 32-34, 97-98.

²⁸¹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 234.

u Ovalnom uredu, pozvao bi djecu da se igraju u uredu. Nakon posla odlazio je u obiteljski dio kuće gdje je popušio cigaru *Upmann*, popio viski *Ballantine* i vodu bez leda prije večere.²⁸²

Jedna od prvih odluka koju je Kennedy kao predsjednik donio bila je stvaranje programa Mirovnih snaga kroz koju Amerikanci volontiraju u svijetu gdje je potrebna pomoć.²⁸³ Također, tražio je od Kongresa odobrenje financiranja za projekt "Apollo", čiji je cilj bio spuštanje Amerikanca na Mjesec prije kraja desetljeća, u iznosu od 22 milijarde dolara.²⁸⁴ Predsjednik Kennedy naslijedio je od bivše administracije tromu ekonomiju, sporu stopu rasta, visoku stopu nezaposlenosti, trgovinski deficit i inflaciju. *New Frontier*²⁸⁵ izraz je kojim je JFK opisao svoje ciljeve i politiku, a odnosio se na reforme u obrazovanju, znanosti, svemirskim postignućima i socijalnim uvjetima življenja. Iako je većinu predsjednikovih socijalnih zahtjeva Kongres odbio, ekonomija je u vrijeme Kennedyja porasla, a smanjile su se stope inflacije i nezaposlenosti. Pokreti za građanska prava odnosili su pobjede i polako donosile jednake mogućnosti svima, ali zbog daljnjih rasnih diskriminacija dolazilo je do žestokih otpora na jugu zemlje tijekom 1960.-ih godina.²⁸⁶

Fulgencio Batista je pretvorio Kuba u mjesto za američke investitore, turiste i mafiju uz podršku predsjednika FDR-a 1934. godine.²⁸⁷ Fidel Castro poveo je oružanu pobunu protiv režima Batiste na Kubi sa skupinom komunističkih gerilaca te je preuzeo vlast 1959. godine. Nakon preuzimanja vlasti, SAD i Kuba vodile su svojevrsan ekonomski rat jer je Kuba nacionalizirala imovinu američkih kompanija i okrenula se prema SSSR-u, a SAD je nametnuo ekonomske sankcije i prekinuo diplomatske odnose s Kubom 13. siječnja 1961. godine.²⁸⁸ Tadašnji predsjednik SAD-a, Dwight Eisenhower nije bio zadovoljan situacijom na Kubi te je zaposlio CIA-u za obuku kubanskih prognanika. Prije inauguracije, Kennedy je bio upoznat s planom CIA-e koji je predviđao kako će kubanski narod i dio kubanske vojske podržati invaziju. Konačni cilj bilo je svrgavanje Castra i uspostava nekomunističke vlasti.²⁸⁹ JFK naslijedio je veoma rizičnu političku akciju, ali je prikrio podršku akcije od ljudi SAD-a. Situacija je kulminirala u travnju 1961. godine. McGeorge Bundy i CIA mijenjali su mjesto iskrcaja, a

²⁸² O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 34-35; COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 311.

²⁸³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 265; POSENER, *John F. Kennedy*, 104.

²⁸⁴ "Life of John F. Kennedy".

²⁸⁵ Eng. *New Frontier* prevodi se *Nove Granice*.

²⁸⁶ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 389-391.

²⁸⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 88.

²⁸⁸ "Kuba".

²⁸⁹ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 392-393; "The Bay of Pigs".

predsjednik ga je odobrio.²⁹⁰ Smatralo se ako invazija uspije razvit će se opći ustanak, a ako ne uspije, potencijalno će se potaknuti gerilski otpor.²⁹¹ Iskrcano je 1400 vojnika iz zastarjelih i zamaskiranih B-26 zrakoplova u udaljeno močvarno područje imena Zaljev svinja. Kubanski izbjegli piloti napali su Castrovo zrakoplovstvo i uništili pet od 29 zrakoplova.²⁹² Kubanske snage bile su jače, stanovništvo se nije pridružilo otporu, lokacija je bila nepovoljna, a brod sa streljivom potopljen.²⁹³ Premijer SSSR-a Nikita Hruščov osudio je napad kao prijetnju na svjetski mir. Iako su CIA i vojska predlagale napad američkim zrakoplovstvom, Kennedy je naredio povratak vojnika gerilaca, ali neuspješno jer ih je većina zarobljena, a dio ubijen.²⁹⁴ Zarobljenici su proveli 20 mjeseci u zatočeništvu. Nakon pregovora SAD-a i Castra, dogovorena je zamjena u vrijednosti od 53 milijuna dolara dječje hrane i lijekova za zamjenu za zatvorenike.²⁹⁵ Invazija na Zaljev svinja bio je prvi Kennedyjev neuspjeh nakon kojeg je preispitivao savjete vojnih stručnjaka.²⁹⁶ Priznao je odgovornost i poraz na Kubi što mu je nakon oštećenog ugleda konačno donijelo još veću potporu birača zbog pokretanja operacije "Mungos" koja je bila plan za sabotažu i destabilizaciju kubanske vlade i gospodarstva, a koja je uključivala mogućnost atentata na Castra.²⁹⁷ Operaciju su vodili general Maxwell Taylor i Robert Kennedy.²⁹⁸

Nakon državnog posjeta Kanadi u svibnju, u lipnju 1961. godine predsjednik je s prvom damom otišao u Francusku na razgovore s francuskim predsjednikom Charlesom de Gaulleom. S predsjednikom nisu sklopljeni nikakvi značajni dogovori.²⁹⁹ Nakon Pariza Kennedy je otišao u Beč na razgovore sa sovjetskim premijerom Nikitom Hruščovom. Teme razgovora bile su Berlin, Kuba, Azija, Laos, Kina i rat.³⁰⁰ Europsku turneju Kennedyjevi su nastavili u Velikoj Britaniji u Londonu. U ljeto 1961. godine kad se vratio u Washington, Kennedy je naredio postavljanje tajnog sustava za prisluškivanje u Ovalnom uredu, Kabinetu i knjižnici kojim je mogao snimati svaki razgovor.³⁰¹

²⁹⁰ Izvorni plan invazije zahtijevao je dva zračna napada na kubanske zračne baze, dio snaga bi se iskrcao u mrak i pokrenuo iznenadan napad, dio padobranaca poremetio bi transport i odbio kubanske snage, a dio snaga iskrcanih na istočnoj obali Kube stvorio bi pomutnju.

²⁹¹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 361.

²⁹² POSENER, *John F. Kennedy*, 90-91; "The Bay of Pigs".

²⁹³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 267-269.

²⁹⁴ POSENER, *John F. Kennedy*, 91-92; GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 361.

²⁹⁵ "The Bay of Pigs".

²⁹⁶ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 393.

²⁹⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 92; "The Bay of Pigs".

²⁹⁸ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 279.

²⁹⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 276.

³⁰⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 276-277; POSENER, *John F. Kennedy*, 107.

³⁰¹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja doba*, 362-365.

Na kraju Drugog svjetskog rata savezničke sile SAD, Francuska, Velika Britanija i SSSR podijelile su Njemačku u dvije zone. SSSR je okupirao Istočnu Njemačku i uspostavio strogo kontroliranu komunističku državu, a ostala tri saveznika dijelila su okupaciju Zapadne Njemačke i pomogla u ponovnoj izgradnji zemlje kapitalističke demokracije.³⁰² Berlin je bio grad unutar Istočne Njemačke koji je bio podijeljen. Polovica grada, Zapadni Berlin bio je dio Zapadne Njemačke u koji je do 1961. godine iselilo četiri milijuna istočnih Berlinaca.³⁰³ Iseljavanje u Zapadni Berlin bio je veliki ekonomski problem za Istočnu Njemačku jer je gubila svoje radnike. Razgovori između Kennedyja i Hruščova u Beču nisu bili osobito uspješni. Naprotiv, povećao je napetosti između dviju država, naročito u raspravama o podijeljenom gradu Berlinu. Hruščov je zaprijetio kako će saveznicima presjeći pristup Zapadnom Berlinu, a Kennedy je najavio da će SAD vojno braniti svoja prava u Berlinu ako će biti potrebe.³⁰⁴ Kennedy je povećao kvote regrutiranja, zatražio od Kongresa dodatna financijska sredstva za obranu i napravio nacrt civilnog obrambenog programa poput nuklearnih skloništa.³⁰⁵ Dana 13. kolovoza 1961. godine odgovorio je Hruščov kad je započela izgradnja Berlinskog zida, nove granice koja je dijelila istočni i zapadni dio Berlina. Osim podizanja zida i bodljikave ograde, Sovjeti su izjavili kako će nastaviti s nuklearnim pokusima. Berlinski zid bio je simbol *Željezne zavjese* koja je dijelila Europu između demokracije i komunizma.³⁰⁶

Jacqueline Kennedy nije voljela naziv prve dame te je preferirala da ju se naziva gospođom Kennedy. Jackie je bila sofisticirana, glamurozna i privlačna žena. Popularnost Jackie toliko je narasla da je dobila nadimak "američke kraljice".³⁰⁷ O popularnosti svjedoči komentar predsjednika Kennedyja tijekom posjeta Francuskoj kad je rekao da je on samo muškarac koji je došao u Pariz s gospođom Kennedy.³⁰⁸ Predsjednik Kennedy zajedno je sa suprugom Jacqueline i dvoje djece Caroline i Johnom donio sasvim novi i prijeko potreban mladenački duh u Bijelu kuću. Smatrali su kako bi Bijela kuća trebala biti mjesto za slavljenje američke povijesti, kulture i postignuća.³⁰⁹ Ukinuli su nekoliko starih društvenih konvencija kako bi stvorili ležerniju i ugodniju atmosferu, a čak su dozvolili pušenje u Svečanim sobama. Kennedyjevi su se usredotočili na dovođenje umjetnosti u Washington i Bijelu kuću i u Istočnoj sobi postavili prijenosnu pozornicu za izvođače. U goste su Kennedyjevi često pozivali

³⁰² "Njemačka".

³⁰³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 278; "Berlinski zid".

³⁰⁴ "The Cold War in Berlin".

³⁰⁵ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 393.

³⁰⁶ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 363; "Berlinski zid".

³⁰⁷ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 281.

³⁰⁸ TOMEKOVIĆ ARALICA, *Velike romanse 20. stoljeća*, 34.

³⁰⁹ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 282.

umjetnike, pisce, znanstvenike, pjesnike, glazbenike, glumce i sportaše.³¹⁰ Lorraine Waxman Pearce postala je prva kustosica Bijele kuće. U rujnu 1961. godine Kongres je odobrio restauraciju Bijele kuće i službenim zakonom, kojim je formalno proglašena muzejom.³¹¹ Jackie je zaposlila dekoraterku Dorothy Parish. Uz sebe Jackie je prikupila krug umjetnika, bogatih kolekcionara i donatora. Bogati prijatelji donirali su preko 160 slika te novce za obnovu Bijele kuće. Formirao se Odbor za likovnu umjetnost, a američki kolekcionar Henry du Pont postao je predsjednik. Jackie nije voljela niti htjela ništa novo, već rabljeno. Obnovila je sve javne sobe te ih uredila i ukrasila neprocjenjivim antičkim namještajem i umjetninama američke povijesti.³¹² Pretražila je skladišne prostore Bijele kuće i Nacionalne galerije umjetnosti. Pronašla je slike Paula Cézannea, šalice Theodora Roosevelta i zlatni pribor za jelo Jamesa Monroea. Radni stol za Ovalnu sobu postao je *Resolute* stol kojeg je kraljica Victoria darovala predsjedniku Rutherfordu Hayesu u 19. stoljeću.³¹³ Televizija *Columbia Broadcasting System (CBS)* snimila je emisiju s Jacqueline u kojoj je pvela Ameriku u obilazak povijesno očuvane i obnovljene Bijele kuće. Za televizijski specijal emitiran 14. veljače 1962. godine osvojila je američku nagradu za televizijsku produkciju *Emmy*.³¹⁴ U travnju 1962. godine u Bijeloj kući organizirana je večera za dobitnike Nobelove nagrade, a za vrijeme posjete francuskog ministra kulture Andréa Malrauxa organizirala se večera na kojoj su sudjelovali mnogi vodeći nacionalni umjetnici, pisci i glazbenici. Ministar Malraux obećao je Kennedyjevima da će Americi posuditi francusko kulturno blago – *Mona Lisu*. U prosincu 1962. godine *Mona Lisa* je stigla u Ameriku na posudbu.³¹⁵ Jackie je u to vrijeme ostala trudna te je tako bila jedna od rijetkih žena predsjednika koja je bila trudna za vrijeme aktualne službe.³¹⁶ Bijela kuća je nakon obnove i restauracije zbog Kennedyja, a zapravo zbog Bouviera, postala *čovjek*, a ne građevina.

Nakon predaje Japanaca u Drugom svjetskom ratu, Francuska je pokušala ponovno uspostaviti kolonijalnu vlast nad Laosom, Vijetnamom i Kambodžom. Komunistički laoski nacionalistički pokret *Pathet Lao* bio je saveznik Vijetnamaca u borbi s Francuskom.³¹⁷ Nakon što su Francuze porazili Vijetnamci, Ženevskim sporazumom iz 1954. godine uspostavljen je suverenitet Laosa, a Vijetnam je podijeljen na komunistički Sjeverni Vijetnam i

³¹⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 129; "The White House Restoration".

³¹¹ "The White House Restoration".

³¹² COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 282-283.

³¹³ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 60-62.

³¹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 283; "Life of Jacqueline B. Kennedy".

³¹⁵ "Arts and Culture in the Kennedy White House".

³¹⁶ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 151.

³¹⁷ "Vietnam".

nekomunistički Južni Vijetnam. SAD je podržao nekomunistički Južni Vijetnam i vođu Ngo Dinh Diema. Sjeverni Vijetnam bio je pod vođom Ho Ši Minom.³¹⁸ Gerilske snage pokrenule su napade u Južnom Vijetnamu potpomognute komunističkom vladom Sjevernog Vijetnama i prekršile Ženevski sporazum.³¹⁹ U Laosu je izbio građanski rat jer se kraljevska vlada Laosa uz potporu SAD-a borila protiv pobunjenika *Pathet Laoa* koje su podržavali komunisti u susjednom Sjevernom Vijetnamu. Kennedy je odbijao poslati američke snage. Mirovna konferencija u Ženevi 1962. godine proizvela je Deklaraciju o neutralnosti Laosa i trodijelnu koalicijsku vladu podijeljenu između proameričkih, prokomunističkih i neutralnih frakcija. Nakon postizanja sporazuma, građanski rat je nastavljen. Dana 1. studenoga 1963. godine južnovijetnamska vlada je svrgnuta, predsjednik Diem je ubijen. SAD je ostao u šoku. Tri tjedna nakon puča i smrti Diema, SAD je ostao bez predsjednika Kennedyja.³²⁰

Hladnoratovske napetosti između komunističkog sustava vlasti SSSR-a i demokratskog sustava SAD-a uzrokovale su međunarodne krize u raznim dijelovima svijeta. Zato što si međusobno nisu vjerovala, obje države potrošile su velike svote novca na izradu nuklearnog oružja. Najveća opasnost od nuklearnog rata izazvala je kubanska raketna kriza 1962. godine.³²¹ Fidel Castro zatražio je nakon Invazije na Zaljev svinja vojnu pomoć Nikite Hruščova. SSSR je na Kubu dopremio raketno oružje i raketne rampe. U listopadu 1962. američki špijunski zrakoplov U-2 tajno je fotografirao lokacije za nuklearne rakete srednjeg dometa koje je SSSR gradio na otoku Kubi.³²² Drastično povećanje ratne snage očitovano se kroz 2000 vojnika, 150 mlažnjaka, 350 tenkova, 1300 artiljerijskih jedinica i 700 protuzračnih sistema.³²³ Predsjednik Kennedy nije želio da SSSR i Kuba saznaju da je on otkrio projekte. Sastajao se sa svojim savjetnicima u tajnosti i formirao je krizni stožer pod predsjedanjem brata Roberta Kennedyja. Odlučio je postaviti pomorsku blokadu pomoću obruča 180 brodova oko Kube kako bi spriječio gomilanje vojnih zaliha. Zahtijevao je uklanjanje postavljenih projektila i uništenje lokacije.³²⁴ Dana 22. listopada predsjednik Kennedy obratio se naciji o krizi u televizijskom obraćanju u kojem je osudio provokaciju i naglasio kako je agresivno ponašanje vodilo ratu u 1930.-im godinama.³²⁵ Hruščov i Kennedy pristali su na dogovor prema kojem bi Sovjeti demontirali skladišta oružja u zamjenu za obećanje SAD-a kako neće izvršiti invaziju

³¹⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 96-97.

³¹⁹ "Vijetnamski rat".

³²⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 101-102; "Vietnam".

³²¹ ENGDAHL, *Stoljeće rata 2*, 91-92.

³²² POSENER, *John F. Kennedy*, 110.

³²³ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 296-297.

³²⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 298-299; POSENER, *John F. Kennedy*, 113; "Cuban Missile Crisis".

³²⁵ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 299.

na Kubu i da će ukloniti američke nuklearne projektile iz Turske i Italije.³²⁶ Konačno, SAD je prekinuo blokadu Kube, a SSSR je povukao raketno oružje i uklonio instalirane rampe te naredio vraćanje sovjetskih brodova s oružjem. Do politike detanta došlo je u šezdesetim godinama 20. stoljeća uspostavom izravne "vruće" telefonske veze između Bijele kuće i Kremlja, kao i prvim američko-sovjetskim sporazumom iz srpnja 1963. godine o zabrani nuklearnih pokusa na kopnu, pod vodom i u svemiru.³²⁷ Kubanska raketna kriza bila je pobjeda predsjednika Johna Fitzgeralda Kennedyja. Iako je kriza bila gotova, naoružavati su se nastavile i SAD i SSSR.³²⁸

Moto Kennedyjeve kampanje iz 1960. godine bio je *ponovno pokrenuti Ameriku*. U prvih 1000 dana smanjio se porez, narasli su izdaci za obranu i naoružanje, stopa gospodarskog rasta se udvostručila. Nezaposlenost se smanjila, profiti poduzeća narasli, plaće su se povećale.³²⁹ Dio zakonodavnih prijedloga vezanih uz socijalne, znanstvene i ekonomske promjene, Kennedy je donosio kroz Kongres. Nekoliko tjedana prije izbora, Martin Luther King Jr. je uhićen dok je vodio prosvjed u Atlanti. Obitelj Kennedy intervenirala je u ovaj slučaj. Jack Kennedy nazvao je Kingovu suprugu Corettu i izrazio zabrinutost, a Robert Kennedy nazvao je suca koji je pustio Kinga na slobodu. Otac Martin Luther King javno je podržao Kennedyjeve zbog brige za njegovog sina te je tako uvelike pridonio povećanju potpore crnih glasača³³⁰ za Johna Fitzgeralda Kennedyja na predsjedničkim izborima 1960. godine.³³¹ Kad je preuzeo dužnost predsjednika, Afroamerikanci su imali velika očekivanja, ali Kennedy je zbog tijesne pobjede i slabe potpore u Kongresu bio vrlo oprezan s pitanjem građanskih prava kako ne bi potpuno izgubio potporu južnjaka. Gdje nije trebao potporu Kongresa, Kennedy je imenovao određen broj Afroamerikanaca na visoke položaje u administraciji, ojačao je Komisiju za građanska prava, formirao je Odbor za jednakost pri zapošljavanju i uredio provedbu izbornog prava.³³² John i Robert Kennedy sproveli su desegregaciju međudržavnih putovanja nakon brojnih nereda u južnim zemljama. Godine 1962. veteran afroameričkih zračnih snaga James Meredith Jr. podnio je zahtjev za upis na "bijelo" Sveučilište Mississippi četiri puta.³³³ Nakon nereda prosvjednika, predsjednik Kennedy

³²⁶ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 393-394.

³²⁷ "Cuban Missile Crisis".

³²⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 114-115.

³²⁹ POSENER, *John F. Kennedy*, 116.

³³⁰ Oko 70 posto Afroamerikanaca glasovalo je za Kennedyja, a upravo su njihovi glasovi osigurali pobjedničku prednost u nekoliko ključnih država.

³³¹ POSENER, *John F. Kennedy*, 71.

³³² POSENER, *John F. Kennedy*, 120-121; "The Modern Civil Rights Movement and the Kennedy Administration".

³³³ POSENER, *John F. Kennedy*, 121-123.

mobilizirao je Nacionalnu gardu i poslao savezne trupe na kampus. Meredith se sljedećeg dana upisao i otišao na prvo predavanje.³³⁴ Plaća predsjednika Kennedyja bila je 100 000 dolara i donirao ju je ustanovama koje su financirale stipendije i studiranje crnim studentima.³³⁵ U proljeće 1963. godine Martin Luther King Jr. i velečasni Fred Shuttlesworth pokrenuli su kampanju masovnih prosvjeda u Birminghamu.³³⁶ King je ponovno bio uhićen. Organizatori su okupili crnačku mladež za ponovni marš na ulicama početkom svibnja 1963. godine. Vlast je protiv mirnog prosvjeda koristila policijske pse, palice, električne štapove i visokotlačne vatrogasne cijevi.³³⁷ Iznimno okrutno nasilje šefa policije Eugena Connora zvanog "Bull" prikazano je na televiziji naciji i svijetu.³³⁸ Kennedy je poslao nekoliko tisuća vojnika Nacionalne garde u zračnu bazu u Alabami zbog onemogućenog pristupa sveučilištu. Administracija je ubrzala s izradom nacrtu zakona o građanskim pravima.³³⁹ Dana 28. kolovoza 1963. godine King je poveo 250 000 demonstranata na Washington, a ispred nadgrobno spomenika predsjednika Abrahama Lincolna održao je govor "I have a dream"³⁴⁰ u kojem je opisao želju za jednakošću ljudi. Kennedy isprva nije podržao prosvjed, ali je kasnije ipak primio vođe marša na razgovor u Bijelu kuću. Administracija je radila na izgradnji dvostranačke potpore za zakon, a u jesen 1963. godine dobivena je dvostranačka podrška. Zakon nije donesen prije kobnog 22. studenog, tek je u lipnju 1964. godine prihvaćen Zakon o pravima građana, a onda i usvojen u srpnju 1964. godine. Zbog borbe za jednaka prava ljudi, Kennedy je izgubio milijune bijelih glasača. Na jugu zemlje podrška na budućim predsjedničkim izborima išla je u korist protukandidatu republikancu Barryju Goldwateru. Uoči putovanja u Texas, Kennedy je imao najmanju podršku glasača.³⁴¹

Trudna Jackie Kennedy provela je ljeto s djecom u unajmljenoj i privatnoj kući Brambletyde u Cape Codeu daleko od novinarskih fotoaparata. Iako je šef odreda Tajne službe Clinton Hill bio zadužen za sigurnost obitelji Kennedy, agent Paul Landis čuvao je Jackie 7. kolovoza 1963. godine kad je osjetila oštre bolove u trbuhu. Vozio je Jackie brzo u zrakoplovnu bazu Otis. Jackie je zatim helikopterom prebačena u bolnicu u grad Falmouth. John Kennedy je prekinuo sastanak čim je saznao da je Jackie pod sedativima i da uskoro ide na carski rez te

³³⁴ "The Modern Civil Rights Movement and the Kennedy Administration".

³³⁵ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 68.

³³⁶ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 302.

³³⁷ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 373.

³³⁸ POSENER, *John F. Kennedy*, 122-123.

³³⁹ GRAUBARD, *Predsjednici: povijest vladanja*, 374; "The Modern Civil Rights Movement and the Kennedy Administration".

³⁴⁰ Eng. *I have a dream* prevodi se *Imam san*.

³⁴¹ POSENER, *John F. Kennedy*, 125-127.

zrakoplovom odletio prema bolnici.³⁴² Nedonošče Patrick rodio se nekoliko tjedana prije termina pa mu se pluća nisu uspjela dovoljno razviti. Dobio je hijalinomembransku bolest prijevremeno rođene djece, sindrom respiratornog distresa zbog manjka plućnog surfaktanta u plućima. John je razgovarao s doktorom čim je došao i pozvao kapelana kako bi krstio dijete. S Patrickom se prebacio u Dječju bolnicu u Bostonu, a Jackie koja je bila pod sedativima nije bila svjesna što se događalo. Dva dana kasnije, 9. kolovoza 1963. godine Patrick Kennedy je umro.³⁴³ Nakon smrti i pogreba sina, Jack je ponovno počeo intenzivno razmišljati o smrti. Na bazenu u Palm Beachu razgovarao je s prijateljem Torbyjem MacDonaldom kako ne bi volio doživjeti kao otac moždani udar i ostati nepokretan i nemoćan. John Fitzgerald Kennedy zaključio je u tom razgovoru kako bi volio biti ubijen hicem jer je sve odmah gotovo.³⁴⁴ Jacqueline Kennedy nakon smrti djeteta provela je dva tjedna u Newportu i dva tjedna u Grčkoj na jahti grčkog magnata Aristotela Onassisa.³⁴⁵ Kongres je izrazio nezadovoljstvo s Jackieinim putovanjima u Europu jer je Ameriku odbijala posjetiti. Zato su supružnici dogovorili zajedničko putovanje u Texas u studenom 1963. godine.

6. POSJET TITA U SAD

Josip Broz Tito i jugoslavenska vlada nisu bili zadovoljni kad je izabran katolik za predsjednika u većinski protestantskom SAD-u. Jugoslavija i Amerika imale su mnogo oscilacija i konstanta u međusobnim odnosima od kraja Drugog svjetskog rata. Krizni odnosi dviju država bili su 1957. godine kad je ukinuta vojna pomoć Jugoslaviji i 1962. godine kad je Jugoslaviji bio ukinut status najprivilegiranije nacije.³⁴⁶ U šezdesetim godinama 20. stoljeća obje države težile su povoljnim odnosima zbog napretka, vlastitih interesa, koegzistiranja te u svrhu očuvanja svjetskog mira.³⁴⁷ Veleposlanik SAD-a u Jugoslaviji u razdoblju od svibnja 1961. do lipnja 1963. godine bio je George Frost Kennan.³⁴⁸ Jugoslavenska vlada bila je vrlo počašćena kad je saznala da će tako poznati i uspješan diplomat poput Kennana biti veleposlanik u Jugoslaviji, a ne u Poljskoj. Veleposlanik je više puta izrazio nezadovoljstvo i zabrinutost jugoslavenskom politikom za koju je smatrao da je sve više naginjala prosovjetskoj

³⁴² O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 177-180.

³⁴³ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 180-183.

³⁴⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 310.

³⁴⁵ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 204.

³⁴⁶ JAKOVINA, "Američki komunistički saveznik", 96, 100, 105.

³⁴⁷ DADIĆ, *Jugoslavija u svetu*, 169-172, 180-183.

³⁴⁸ JAKOVINA, "Američki komunistički saveznik", 86.

politici. Veleposlanik Kennan tražio je zato ukidanje tehničke pomoći Jugoslaviji.³⁴⁹ Dean Rusk je u dogovoru s predsjednikom Kennedyjem odlučio kako je u interesu SAD-a nastaviti podržavati suverenitet i nezavisnost Jugoslavije.³⁵⁰ George Kennan dao je ostavku na mjesto veleposlanika zbog nemogućnosti na daljnje kreiranje politike u Jugoslaviji koja je njegovala politiku nesvrstanosti. Napustio je Jugoslaviju u srpnju 1963. godine.³⁵¹

Predsjednik komunističke Jugoslavije Josip Broz Tito bio je u SAD-u u državnom posjetu od 17. do 25. listopada 1963. godine na poziv predsjednika Johna Fitzgeralda Kennedyja.³⁵² Tito je sa suprugom Jovankom bio u državama Latinske Amerike³⁵³ prije dolaska u SAD. Razlog dolaska u SAD bio je razgovor o međusobnim jugoslavensko-američkim odnosima. Plan putovanja sastojao se od Bijele kuće, Kalifornije, San Francisca, New Yorka i Sveučilišta Princetona.³⁵⁴ Kad je Tito stigao na aerodrom Langley, dočekali su ga zamjenik šefa protokola State Departmenta Tomeski, bivši američki veleposlanik u Jugoslaviji Kennan, gradonačelnik Williamsburga Stricher, zapovjednik zrakoplovnih jedinica Swimm i zamjenik zapovjednika vojne baze Langleya Berger te jugoslavenski veleposlanik u SAD-u Veljko Mićunović i šef delegacije na zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Vlado Popović. Noć je Tito proveo u Williamsburgu.³⁵⁵ Dana 17. listopada Tito je helikopterom sletio u Washington pred južno krilo Bijele kuće sa suprugom Jovankom, pratnjom Mijalkom Todorovićem i Kočom Popovićem.³⁵⁶ Dočekali su ih predsjednik Kennedy, sestra Eunice Kennedy Shriver, Dean Rusk sa suprugom, predstavnici Zajedničkog stožera oružanih snaga te članovi diplomatskog zbora uz sve vojne počasti. Nakon pozdravnih govora obojice predsjednika, povukli su se na razgovore u Bijelu kuću. Uz predsjednike razgovoru su prisustvovali Todorović, Popović i Mićunović te Rusk i pomoćnik državnog tajnika William Tyler. Nakon prvog razgovora slijedio je svečani ručak.³⁵⁷ Tito i Jovanka su posjetili jugoslavensku ambasadu prije nastavka razgovora s predsjednikom. Nastavak razgovora odvijao se popodne. Razgovori su bili razmjena mišljenja o međunarodnoj situaciji i aktualnim problemima te pronalaženje načina za bolje međusobno razumijevanje naroda. Također, komentirali su ugovor o zabrani nuklearnih pokusa u zraku, vodi i svemiru te osiguranju

³⁴⁹ JAKOVINA, "Američki komunistički saveznik", 103-104.

³⁵⁰ TRIPKOVIĆ, "Titova politika balansa", 125-126.

³⁵¹ JAKOVINA, "Američki komunistički saveznik", 106.

³⁵² RADENKOVIĆ, *Tito: susreti sa državniciima sveta*, 208-209.

³⁵³ Posjetili su Brazil, Čile, Boliviju, Peru i Meksiko.

³⁵⁴ Josip KIRIGIN, "Utvrđen plan boravka u SAD", *Vjesnik* (Zagreb), 16. 10. 1963., 3.

³⁵⁵ Josip KIRIGIN, "Predsjednik Tito doputovao u SAD", *Vjesnik* (Zagreb), 17. 10. 1963., 1, 3.

³⁵⁶ RADENKOVIĆ, *Tito: susreti sa državniciima sveta*, 208.

³⁵⁷ Josip KIRIGIN, "Razgovori Kennedy – Tito", *Vjesnik* (Zagreb), 18. 10. 1963., 1.

svjetskog mira.³⁵⁸ Kennedy je htio saznati Titovo mišljenje o Latinskoj Americi nakon kubanske raketne krize. Tito mu je odgovorio kako za Kubu treba imati više razumijevanja i pomoći iako priznaje da je zadala mnogo problema SAD-u.³⁵⁹ Sljedeći dan, Tito je obolio od gripe te je morao izmijeniti plan putovanja u SAD-u i otkazati putovanje na zapadnu obalu. Kennedy mu je poslao telegram žaljenja zbog oboljenja.³⁶⁰ U New Yorku Tito je stigao 20. listopada, a 21. listopada posjetio je Princeton. Sljedeći dan, 22. listopada 1963. godine održao je govor o nesvrstanosti na Generalnoj skupštini UN-a.³⁶¹ Incident u New Yorku izbio je 21. listopada u hotelu *Waldorf Astoria* kad su dva razbojnika prošli policijski kordon i organe sigurnosti, popeli se na 35. kat gdje je Tito boravio. Tek kad su ušli u predvorje apartmana bili su zaustavljeni. Nakon incidenta, Tito je otkazao dolazak na prijem u New Yorku zbog nedovoljnih mjera sigurnosti.³⁶² John Kennedy je uoči povratka u Jugoslaviju nazvao Tita da mu poželi sretan put, da ga pita za zdravlje te da mu se ispriča zbog neugodnosti u New Yorku. Tito je iskoristio situaciju i pozvao predsjednika Amerike u posjetu Jugoslaviji. Kennedy je pristao, ali nekoliko tjedana kasnije bio je ubijen.³⁶³ Tito je putovao natrag u Jugoslaviju 25. listopada 1963. godine brodom *Rotterdam*.³⁶⁴ Tito je bio veoma oprezan u polju sigurnosti. Tijekom života bilo je na njega 24 pokušaja atentata, ali nijedan nije bio uspješan.³⁶⁵

7. ATENTAT U DALLASU

7.1. Pucnjevi u Kennedyja

Kennedy je nekoliko puta tijekom života izbjegao sigurnu smrt – kad je kao dijete obolio od šarlaha, u ratu na čamcu PT-109, u Londonu od Addisonove bolesti i na rizičnim operacijama leđa. Na dvodnevno putovanje u pet gradova³⁶⁶ u Texas predsjednik Kennedy išao je osvojiti podršku glasača i ponovno okupiti zaraćene dijelove Demokratske stranke. JFK je znao da je putovanje bilo riskantno jer je mjesec dana ranije u Dallasu američki veleposlanik UN-a Adlai Stevenson bio napadnut. Putovanje je bilo početak predizborne kampanje iako tada

³⁵⁸ Josip KIRIGIN, "Razgovori Kennedy – Tito", *Vjesnik* (Zagreb), 18. 10. 1963., 3.

³⁵⁹ RADENKOVIĆ, *Tito: susreti sa državniciima sveta*, 209.

³⁶⁰ "Predsjednik Tito obolio od gripe", *Vjesnik* (Zagreb), 19. 10. 1963., 1.

³⁶¹ "Neangažiranost prerasta u opći pokret za mir", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 10. 1963., 1, 3.

³⁶² Josip KIRIGIN, "Neshvatljiv postupak njujorške policije", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 10. 1963., 3.

³⁶³ RADENKOVIĆ, *Tito: susreti sa državniciima sveta*, 209.

³⁶⁴ "Brod »Rotterdam« kojim se predsjednik Tito vraća plovi po mirnom moru", *Borba* (Zagreb), 28. 10. 1963., 1.

³⁶⁵ CENČIĆ, *Atentati na Tita*, 9-11.

³⁶⁶ San Antonio, Houston, Fort Worth, Dallas i Austin.

još nije službeno objavio kandidaturu.³⁶⁷ Kako bi dodatno šarmirao južnjake, poveo je Jackie sa sobom. Jacqueline je oduvijek bila Johnov najveći oslonac i podrška. Zrakoplov kojim su letjeli *Air Force One*³⁶⁸ bila je modificirana predsjednička verzija *Boeinga 707* s brojem 26 000 na repu iz listopada 1962. godine. Osim predsjednika, u Texas su išli potpredsjednik Lyndon Johnson i njegova supruga Claudia Taylor zvana "Lady Bird".³⁶⁹

Prvi dan posjeta, 21. studenog 1963. godine posjetili su San Antonio, Houston i Fort Worth gdje su ih ljudi oduševljeno dočekali. Sljedeći dan ujutro padala je kiša. JFK imao je istu rutinu dana u kao i u Washingtonu. Na parkiralištu u Fort Worthu održao je strastven i moćan govor za tisuće ljudi i drugi govor u hotelu na doručku sa članovima Privredne komore.³⁷⁰ Na poklon članova komore dobili su John i Jacqueline prave kaubojske čizme.³⁷¹ Pilot Jim Swindal prebacio je u petak 22. studenog 1963. godine Kennedyjeve iz Fort Wortha u zračnu luku Love Field u sunčanom Dallasu, a zrakoplov C-130 prevezio je predsjednikovu oklopljenu tamnoplavu limuzinu *Lincoln SX-100* bez prozirnog krova.³⁷² Dallas je grad na jugu zemlje u Texasu kojeg je pokretao novac dobiven na trgovini i nafti. Dan prije dolaska predsjednika, u Dallasu dijelili su se letci s tekstom da se traži predsjednik zbog izdaje, a u novinama je objavljen članak koji je blatilo predsjednika Kennedyja.³⁷³ Johnsoni su stigli nekoliko minuta prije Kennedyjevih na aerodrom. Tisuće ljudi su srdačno dočekali Johna i Jacqueline. Prvoj dami ljudi su poklonili velike tamnocrvene ruže. Nakon dočeka i formalnosti, pozdravili su se i rukovali se s ljudima, a zatim su se pridružili automobilskoj povorci kad su se smjestili u svoje limuzine.³⁷⁴

Službe osiguranja i agenti su detaljno provjerili rutu putovanja u Dallasu, od aerodroma Love Field do luksuzne zgrade Trade Mart gdje je Kennedy na ručku trebao održati govor.³⁷⁵ Automobilska povorka sastojala se redom od motociklista, pilotskog vozila, vodećeg vozila, predsjedničkog vozila, motociklista, predsjedničkog pratećeg vozila, potpredsjedničkog vozila, potpredsjedničkog pratećeg vozila, pet automobila za uglednike, vozila s komunikacijskim uređajima, automobila za novinske fotografe, službenog autobusa Stožera protokola, autobusa

³⁶⁷ "November 22, 1963: Death of the President".

³⁶⁸ *Air Force One* je svaki zrakoplov Zračnih snaga SAD-a koji prevozi predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Bio je simbol moći i prestiža predsjednika SAD-a.

³⁶⁹ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 226-227.

³⁷⁰ JOHNSON, *Pogled unatrag*, 23.

³⁷¹ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 241.

³⁷² O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 232-236.

³⁷³ POSENER, *John F. Kennedy*, 134.

³⁷⁴ JOHNSON, *Pogled unatrag*, 25.

³⁷⁵ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 243-244.

za novinare i konačno policijskih vozila i motocikla.³⁷⁶ John i Jacqueline sjedili su na zadnjem sjedištu limuzine, ispred njih sjedili su guverner Teksasa John Connally i supruga Nellie, a na prednjim sjedalima bili su vozač Bill Greer i agent Roy Kellerman. S lijeve strane sjedili su vozač i žene, a s desne strane agent, guverner i predsjednik.³⁷⁷ U automobilu ispred predsjednikovog nalazio se šef dalaške policije Jesse Curry koji se pobrinuo da posjet završi bez incidenta. U predsjedničkom pratećem automobilu bili su suradnici David Powers i Kenneth O'Donnell te agenti Tajne službe, dva na prednjim i dva na stražnjim sjedalima te četiri sa strane na papučama automobila. Na papučicama su bili Clinton Hill, Bill McIntyre, John Ready i Paul Landis. U potpredsjedničkom vozilu bili su Lyndon i Claudia Johnson i senator Ralph Yarborough.³⁷⁸ U 11:51 sati povorka je napustila Love Field i krenula kroz stambene četvrti. Vozili su polako kako bi predsjednik mogao komunicirati s ljudima. Na zahtjev Kennedyja, povorka se zaustavila dva puta kako bi pozdravio i popričao s ljudima. Povorka se približavala ulici Main gdje se nalazilo mnogo ljudi. Na kraju ulice Main, povorka je skrenula desno u ulicu Houston. Iz ulice Houston povorka je ubrzo skrenula u ulicu Elm, a onda polako silaziti nizbrdicom prema željezničkom nadvožnjaku kako bi se spojili na autocestu Stemmons koja vodi do Trade Marta. S lijeve strane povorke nalazio se trg Dealey Plaza. Od trga do Trade Marta trebalo je još pet minuta vožnje.³⁷⁹ Moguće posljednje riječi koje je predsjednik čuo bile su riječi Nellie Connally koja je komentirala da predsjednik ne može reći da ga Dallas ne voli. Bilo je 12:30 sati.³⁸⁰

U sljedećim sekundama čuli su se pucnjevi. Predsjednik Kennedy rukama je obuhvatio svoj vrat. Jacqueline je krenula prema Johnu u zagrljaj kad je počeo padati prema naprijed. Nije stigla ni bolje reagirati kad je sljedeći metak pogodio njezinog supruga u glavu. Pogodak u glavu bio je fatalan. Gospođa Kennedy počela je vikati, a onda se i penjati na stražnji dio automobila kako bi pokupila komadiće suprugove raznesene lubanje. Mozgovina, krv i dijelovi lubanje poprskali su Jacqueline i njezin ružičasti *Chanel* kostim.³⁸¹ John Kennedy bio je i dalje uspravan.³⁸² Agent Hill potrčao je nakon prvog pucnja prema predsjedničkom autu. Kellerman se okrenuo prema predsjedniku i naredio ubrzanje limuzine te dao upute za vožnju prema bolnici Parkland Memorial udaljenoj šest i pol kilometara. Agent Hill popeo se na vozilo,

³⁷⁶ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu?*, 21.

³⁷⁷ BRUSAR et al., *Anatomija jednog atentata*, 20-21.

³⁷⁸ BRUSAR et al., *Anatomija jednog atentata*, 20-21; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 237-238.

³⁷⁹ BRUSAR et al., *Anatomija jednog atentata*, 21-22.

³⁸⁰ POSENER, *John F. Kennedy*, 135.

³⁸¹ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 23-25; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 250-251.

³⁸² Postoji mogućnost, da podupirač za leđa nije držao predsjednikovo tijelo uspravnim, da bi se predsjednik sagnuo i izbjegao fatalnu ranu u glavu te završio samo s teškim ranama u vratu.

spustio Jackie na sjedište i svojim je tijelom zaštitio supružnike Kennedy. Ostatku Tajne službe pokazao je palac dolje. Guverner Connally bio je pogođen u leđa, ranjen u prsa, zglob desne ruke i lijevo bedro. Guverner je izgubio svijet i iako su rane bile opasne po život, u bolnici su mu uspjeli spasiti život.³⁸³

U bolnici Parkland Memorial Kennedyja su liječili specijalizant opće kirurgije Charles Carrico i subspecijalist vaskularne kirurgije Malcolm Perry. S obzirom da je doktor Carrico čuo šum u plućima i pokušaje disanja, zaključio je kako je predsjednik još bio živ. Doktori su stavili pacijenta Kennedyja na respirator na 100 postotni kisik i započeli masažu srca.³⁸⁴ Nakon pregleda rane na vratu ispod Adamove jabučice, prebacili su se na rane na glavi gdje je nedostajao veliki komad lubanje, nalazilo se zgnječeno moždano tkivo i iscjedak iz rane. Doktor Perry napravio je traheotomiju³⁸⁵ uz pomoć doktora McClellanda i izvadio tubu predsjedniku iz grla. Leđa nisu bila pregledana na prvom pregledu. U šok sobu broj jedan uskoro su stigli šef kardiologije Fouad Bashour, šef anesteziologije Marion Jenkins te doktori Charles Crenshaw i Adolf Giesecke. Iako se cirkulacija Johna Kennedyja vratila, neurološke, mišićne i srčane reakcije su izostale. Jacqueline je cijelo vrijeme bila u šok sobi.³⁸⁶ Predsjedniku je katolički svećenik Oscar Huber dodijelio posljednju pomast. Šef neuropsihijatrije doktor William Kemp Clark proglasio je smrt. Predsjednik John Fitzgerald Kennedy umro je u 13:00 sati.³⁸⁷

7.2. Nakon atentata

Vijest o smrti predsjednika Kennedyja bila je instantna. Bio je četvrti predsjednik SAD-a na kojeg je izvršen atentat.³⁸⁸ Svijet je saznao o smrti predsjednika Kennedyja na televiziji od novinara CBS-a Waltera Cronkitea. Informacija je bila da je nepoznati ubojica pucao na Kennedyja s tri metka.³⁸⁹ Robert Kennedy saznao je o atentatu na Kennedyja u domu u Hickory Hillu. Zvao ga je John Edgar Hoover. Odmah je zvao Dallas i pokušao saznati što više informacija.³⁹⁰ Zatim je nazvao Bijelu kuću i naredio promjenu svih brava na ormarima za

³⁸³ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 23-25; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 250-251.

³⁸⁴ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 26-27, 204-208; O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 254.

³⁸⁵ Traheotomija je naziv za kirurški postupak kad se na dušniku napravi otvor rezom na vratu kako bi se olakšalo disanje.

³⁸⁶ LEE, LABRIOLA, *Povratak na mjesto zločina*, 142; ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 28.

³⁸⁷ POSENER, *John F. Kennedy*, 136; ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 28.

³⁸⁸ Predsjednici SAD-a Abraham Lincoln, James Garfield, William McKinley bili su također žrtve atentata.

³⁸⁹ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 256; JOHNSON, *Pogled unatrag*, 33.

³⁹⁰ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 312.

spise i njihovo uklanjanje iz Bijele kuće kako bi zaštitio brata jer hijat nije dozvoljen.³⁹¹ John Fitzgerald Kennedy bio je predsjednik samo 1036 dana. Odmah nakon proglašenja smrti, novi 36. predsjednik SAD-a Lyndon Johnson napustio je bolnicu i krenuo prema aerodromu. Agent Clint Hill naručio je najbolji lijes u bolnicu kod pogrebnika Vernona Oneala.³⁹² Model lijesa "Britannia" bio je lijes s dvostrukom stijenkom od bronce sa satenskom podstavom. Oneal je mrtvog predsjednika stavio u sedam slojeva gumenih vreća i jedan sloj plastike. Zaštitio je lijes plastičnom folijom kako bi zaštitio dno i položio tijelo u lijes.³⁹³ Jacqueline Kennedy čekala je lijes sa suprugom te je na aerodrom stigla u mrtvačkim kolima koje je vozio agent Andy Berger nakon 14:30 sati. Svi su se ukrcali u *Air Force One* za Washington, a Kennedyjev lijes stavljen je u stražnji dio aviona.³⁹⁴ Lyndon Johnson položio je prisegu u kabini *Air Force Onea* u 14:38 sati federalnoj sutkinji Dallasa, Sari Hughes. S desne strane stajala mu je supruga Claudia, a s lijeve strane krvlju umrljana Jacqueline Kennedy.³⁹⁵ Novi predsjednik SAD-a nastavio je u nedovršenom mandatu predsjedništva politiku koju je Kennedy želio ostvariti. Ostavio je većinu Kennedyjevih ljudi na pozicija na kojima su bili za vrijeme njegova predsjednikovanja. Dana 26. studenog 1963. godine donio je prvu važnu odluku kao predsjednik SAD-a kad je potpisao memorandum kojim je SAD nastavio podržavati Rat u Vijetnamu.³⁹⁶ JFK posljednji je put letio u predsjedničkom zrakoplovu *Air Force One*.

Dolaskom u Washington nakon 18:00 sati, tijelo Johna Kennedyja išlo je u Mornaričku bolnicu Bethesda na obdukciju. Obdukciju je napravio zapovjednik fregate James Humes iste večeri. Zaključio je da je jedan metak ušao kroz leđa i izašao iz tijela tijekom reanimacije predsjednika, a metak koji je bio u zatiljku se fragmentirao prije nego što je izašao iz tjemena.³⁹⁷ Teorija da je predsjednik upucan straga tumačila bi da je ubojica bio zaposlenik u zgradi na šestom katu Teksaskog skladišta školskih knjiga. Oružje kojim je predsjednik navodno bio ubijen bila je puška *Mannlicher-Carcano* kalibra 6,5 milimetara pronađena u skladištu knjiga zajedno s tri čahure metka.³⁹⁸ Zaposlenik skladišta bio je Harvey Lee Oswald. Nakon što je navodno upucao predsjednika, kupio je Coca-Colu, išetao iz zgrade, ušao u bus, otišao kući, upucao policajca u ophodnji J. D. Tippita i otišao u kino gdje su ga uhitili. U subotu je službeno

³⁹¹ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 255.

³⁹² Brončani lijes bio je oštećen u prijevozu pa je tijelo predsjednika Kennedyja bilo premješteno u novi lijes od mahagonija.

³⁹³ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 259-260.

³⁹⁴ O'REILLY, DUGARD, *Pucanj u Kennedyja*, 261-262; JOHNSON, *Pogled unatrag*, 35.

³⁹⁵ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 266-269; "November 22, 1963: Death of the President".

³⁹⁶ JOHNSON, *Pogled unatrag*, 39-41, 63-64.

³⁹⁷ JOHNSON, *Pogled unatrag*, 37; LEE, LABRIOLA, *Povratak na mjesto zločina*, 146-147.

³⁹⁸ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 33; LEE, LABRIOLA, *Povratak na mjesto zločina*, 148.

bio optužen za atentat na predsjednika. U nedjelju za vrijeme premještaja iz zgrade Policijske uprave u Dallaski okružni zatvor, ubio ga je vlasnik striptiz kluba Jack Ruby pred kamerama televizijskih kuća koje su uživo prenosile premještaj optuženog ubojice predsjednika. Dva sata kasnije, Harvey Lee Oswald preminuo je u istoj bolnici Parkland Memorial kao i predsjednik Kennedy.³⁹⁹

8. POSLJEDNJI POZDRAV

Od subote ujutro, predsjednik Kennedy ležao je u velikoj Istočnoj dvorani Bijele kuće uz počasnu stražu i dva katolička svećenika. U nedjelju 24. studenog 1963. godine novi lijes od mahagonija predsjednika Kennedyja ogrnut zastavom prebačen je na lafeti⁴⁰⁰ koju je vuklo šest sivih konja, u pratnji jednog crnog konja bez jahača⁴⁰¹ iz Bijele kuće duž Avenija Pennsylvania i Constitution do Capitola Hilla u rotundu. Svečana povorka bila je predvođena utišanim bubnjarskim zborom, a sastojala se redom od odjeljenja washingtonske gradske policije, zapovjednika vojne oblasti generala bojnika Phillipa Wehlea, bubnjeva, mornarice, zrakoplovstva, mornaričkog pješaštva i obalne straže, zatim bojne mornara, načelnika glavnog stožera i zapovjednika obalne straže. Ispred lafete u maršu bila je garda u svečanim uniformama. Nakon lafete, išao je mornar koji je nosio stijeg pokojnog Kennedyja, a nakon njega odjeljenje svih rodova vojnika i oružja. Iza njih kretala se kolona crnih limuzina.⁴⁰² Kad je svečana povorka stigla na Capitol Hill, zrakoplovna glazba intonirala je gajdama svečani marš i "Pozdrav zapovjedniku",⁴⁰³ a onda 21 počasni plotun. Iza lijesa pješke su išli članovi obitelji Kennedy. Počasna straža irskih vojnika zauzela je pozicije, odradili su usporen pozdrav oružjem i čuvali su lijes. Eulogiju su održali demokratski lider iz Senata Mike Mansfield, predsjednik Predstavničkog doma John McCormack i predsjednik Vrhovnog suda Earl Warren. Predsjednik Johnson položio je vijenac pred odar.⁴⁰⁴ Predsjednikovo tijelo bilo je 21 sat na Capitolu Hillu u rotondi gdje mu je odalo počast preko 250 000 ljudi.

Ponedjeljak, 25. studenog 1963. godine bio je proglašen nacionalnim danom žalosti. U rotondi su bili Jacqueline, Robert i Edward i kleknuli su pred lijesom. Devet vojnika iznijelo

³⁹⁹ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 36-38; "November 22, 1963: Death of the President".

⁴⁰⁰ Lafeta je postolje topničkih oružja koje se koristi zbog osiguranja stabilnosti i prijevoza.

⁴⁰¹ Vojna tradicija nalaže da za palim vrhovnim vođom države ide crni konj bez jahača sa čizmama naopako okrenutim u stremenu.

⁴⁰² KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 308-310.

⁴⁰³ Glazba kojom se pozdravlja vrhovni zapovjednik kad se prvi put pojavljuje u javnim funkcijama.

⁴⁰⁴ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 310-312, 319.

je lijes iz rotonde, a orkestar je intonirao predsjedničku himnu "Pozdrav zapovjedniku" i crkvenu himnu. Pogrebna povorka prvo je išla prema Bijeloj kući uz bat bubnjeva. Pred Bijelom kućom intonirale su gajde posmrtni marš. Iza lijesa išla je udovica, ostali članovi obitelji Kennedy, strane delegacije, američki državnici i građani. Povorka je stigla do Katedrale Svetog Mateja na misu u 15:00 sati. Nakon mise, povorka je krenula na groblje.⁴⁰⁵ Odred od 27 kadeta iz Irskih obrambenih snaga izveo je tihu svečanu vježbu uz grob. Počasne straže svih redova vojske odale su pozdrav oružjem, a kasnije je vojna muzika intonirala himnu SAD-a.⁴⁰⁶ Pedeset zrakoplova mornarice i zračnih snaga letjelo je iznad njih, a pratio ih je *Air Force One* koji je spustio krila kao posljednju počast.⁴⁰⁷ U posljednjem 17. letu formacije od tri aviona nije bilo vođe što je simboliziralo gubitak vrhovnog zapovjednika. Kadeti Irskih obrambenih snaga izveli su komplicirani niz vježbi puškama imena "Vježba kraljice Ane", a onda su vojnici držali nacionalnu zastavu iznad lijesa kad je stavljen iznad grobnog mjesta. Nadbiskup Richard Cushing blagoslovio je grob i poveo molitvu.⁴⁰⁸ Predsjednik John Fitzgerald Kennedy pokopan je na nacionalnom groblju junaka Arlington.⁴⁰⁹ Na pogreb su došli šefovi država i predstavnici iz mnogih zemalja svijeta,⁴¹⁰ a milijuni gledatelja pratili su pogreb na televiziji. Svaki od državnika imao je svojeg čuvara tijekom pokopa po naredbi šefa Tajne službe Jamesa Rowleyja.⁴¹¹ Nakon pogreba, na mjestu groba⁴¹² Jacqueline, Robert i Edward zapalili su vječni plamen.⁴¹³ Jacqueline Kennedy poklonila je američku zastavu s lijesa Johna Fitzgeralda Kennedyja ocu predsjednika Josephu Kennedyju.⁴¹⁴ Svijet je i dalje bio u šoku. Neizbrisiv trag u ljudima ostavili su salutiranje tati John-Johna, klečanje Caroline pred odrom te gracioznost i besprijeekornost Jackie Kennedy pri posljednjem pozdravu.⁴¹⁵

⁴⁰⁵ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 316-317.

⁴⁰⁶ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 319.

⁴⁰⁷ "President John Fitzgerald Kennedy Gravesite".

⁴⁰⁸ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 319-320.

⁴⁰⁹ "November 22, 1963: Death of the President".

⁴¹⁰ Državnici Alžira, Argentine, Austrije, Belgije, Brazila, Velike Britanije, Kambodže, Kanade, Konga, Danske, Ekvadora, Etiopije, Francuske, Grčke, Irske, Izraela, Jamajke, Japana, Jordana, Liberije, Luksemburga, Meksika, Maroka, Nizozemske, Nikaragve, Norveške, Filipina, Poljske, Portugala, Rumunjske, Južne Koreje, Južnog Vijetnama, Sovjetskog Saveza, Švedske, Tanganjike, Tunisa, Turske, Ujedinjene Arapske Republike, Urugvaja, Djevičanskih Otoka, Jugoslavije i Zapadne Njemačke.

⁴¹¹ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 323.

⁴¹² Početna parcela bila je ograđena bijelom ogradom. Do 1965. više milijuna ljudi posjetilo je grobnicu, a zbog velike gužve, službenici groblja i članovi obitelji Kennedy odlučili su za izgradnju prikladnijeg mjesta koje je završeno 1967. godine. Vječni plamen gori iz središta granitnog kamena od jednog i pol metara na vrhu groba. Pokopan je kraj pokojne kćeri i sina. Bivša prva dama Jacqueline Bouvier Kennedy Onassis također je položena pored predsjednika Kennedyja 1994. godine kad je umrla.

⁴¹³ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 313-315, 319.

⁴¹⁴ COLLIER, HOROWITZ, *The Kennedys*, 313.

⁴¹⁵ "John F. Kennedy Funeral November 25, 1963".

9. WARRENOVA KOMISIJA

Dana 29. studenog 1963. godine predsjednik Lyndon Johnson imenovao je Predsjedničko povjerenstvo za ubojstvo predsjednika Kennedyja poznatiju kao Warrenovu komisiju prema predsjedniku Vrhovnog suda Earlu Warrenu. Predsjednik Johnson naložio je dvostranačkoj komisiji da sazna potpunu i vjernu istinu događaja atentata te da ga se obavijesti o svim nalazima i zaključcima.⁴¹⁶ Osim Warrena, u komisiji su bili članovi senatori Richarde Russel i John Cooper, kongresnici Hale Boggs i Gerald Ford, Allen Dulles, John McCloy i pravni savjetnik James Lee Rankin.⁴¹⁷ Warrenov izvještaj objavljen je u rujnu 1964. godine. Imao je 888 stranica, 26 svezaka i 552 svjedoka.⁴¹⁸ Zaključci komisije bili su da su metci kojima su pogodeni JFK i Connally bili ispućani sa šestog kata Teksaskog skladišta školskih knjiga, da je Connally bio pogoden jednim metkom koji je ranio njegova leđa, prsni koš, zglobov desne ruke i lijevo bedro, da su ukupno bila ispaljena tri metka, da je metak koji je pogodio Connallyja bio isti metak koji je probio predsjednikov vrat teorijom *čarobnog metka*,⁴¹⁹ da je metke ispalio Harvey Lee Oswald na predsjednika, guvernera i policajca J. D. Tippita, da je Jack Ruby sam ubio Oswalda tijekom premještanja 24. studenog 1963. godine, da Oswald i Ruby nisu bili povezani i dio zavjere, da Komisija nije našla nikakve dokaze o postojanju bilo kakve zavjere, da je Oswald djelovao sam i konačno da Tajna služba ne može zaštititi visoke dužnosnike od svake moguće opasnosti.⁴²⁰ Zaključci Komisije temeljili su se na iskazima svjedoka, nanesej šteti na predsjedničkoj limuzini, ispitivanju puške i čahura iz skladišta, nanesenim ranama na Kennedyju i Connallyju, balističkim ispitivanjima rana, vještačenju odjeće ranjenika te filmovima i fotografijama snimljenima prije i u vrijeme atentata. Dana 22. studenog 1963. godine kamerama su snimali filmove Abraham Zapruder, Orville Nix i Marie Muchmore.⁴²¹

Problematika vezana uz atentat i Warrenov izvještaj bila je mnogobrojna. Smatralo se kako je istraga bila brza, površna, nepravilna i nezadovoljavajuća. Obdukcija je bila puna nedostataka, dio bilježaka izmijenjen i uništen. Izjave svjedoka o dimu na travnatoj uzvisini i

⁴¹⁶ JOHNSON, *Pogled unatrag*, 45-46; POSENER, *John F. Kennedy*, 144.

⁴¹⁷ BRUSAR et al., *Anatomija jednog atentata*, 7.

⁴¹⁸ LEE, LABRIOLA, *Povratak na mjesto zločina*, 142.

⁴¹⁹ Ukupno su ispaljena tri metka u šest sekundi. Jedan je pogodio Kennedyja u vrat i zatim je prošao kroz guvernerovo tijelo. Jedan metak pogodio je predsjednika u glavu. Jedan metak promašio je mete. Teorija čarobnog metka jest veoma nategnuta teorija koja objašnjava kako je jedan metak probio predsjednikov vrat, izašao na grlo i nastavio prema guverneru i probio prsni koš. Iz prsnog koša metak je prošao kroz zapešće desne ruke i konačno se zabio u lijevo bedro guvernera. Metak je bio gotovo neoštećen i pronađen na guvernerovim nosilima u bolnici.

⁴²⁰ BRUSAR et al., *Anatomija jednog atentata*, 41-49.

⁴²¹ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 39, 52.

kod povišene ograde nisu uzete u obzir. Nejasno je gdje su nestali dokazi atentata poput metaka i samog mozga predsjednika. Neobjašnjivo je zašto se neoštećeni čarobni metak nije testirao na DNA kako bi se razjasnile rane Kennedyja i Connallyja.⁴²² Situacija je kulminirala kad je okružni tužitelj New Orleansa Jim Garrison dignuo optužnicu protiv sumnjivog poslovnjaka Claya Shawa⁴²³ zbog navodnog sudjelovanja u zavjeri u ubojstvu američkog predsjednika. Također, Garrison je omogućio prikazivanje javnosti Zapruderovog filma. Optužba je završila neuspješno, ali je ponovno zainteresirala javnost za otkrivanje istine vezane uz 22. studeni 1963. godine.⁴²⁴ Zastupnički dom Kongresa SAD-a je 1976. godine osnovao Izborni odbor za ubojstva kako bi ponovno otvorio istragu atentata zbog navoda kako savezne agencije nisu u potpunosti surađivale u prethodnim istragama. Izlaskom filma "JFK"⁴²⁵ režisera Olivera Stonea 1991. godine javnost je ponovno otvorila pitanje atentata na Kennedyja.⁴²⁶ Sljedeće 1992. godine, Zakonom o prikupljanju zapisa o ubojstvima predsjednika Johna Fitzgeralda Kennedyja, Kongres SAD-a naredio je da se sav materijal vezan uz ubojstva čuva zajedno pod nadzorom Državne uprave za arhive i dokumente.⁴²⁷

Ubojstvo predsjednika SAD-a nije bio savezni zločin. Savezni je zločin samo u situaciji ako je više ljudi kovalo urotu protiv predsjednika.⁴²⁸ Broj teorija zavjere na Kennedyja je beskonačan. Teorije zavjere zasjenile su tragediju koja se dogodila 22. studenog 1963. godine. Potreba da je samo jedan čovjek bio ubojica Kennedyja trebala je stabilizirati Ameriku i svijet u trenutku krize koja bi mogla ugroziti svjetski mir. To je vjerojatno i bio cilj Warrenove komisije – očuvanje daljnjeg mira. Logični potencijalni krivci mogu biti Kubanci zbog Zaljeva svinja, Sovjeti zbog Hladnog rata, Mafija zbog rata braće Kennedy protiv organiziranog kriminala, Dallaska desnica zbog različitih političkih svjetonazora, vojno – industrijski kompleks zbog smanjene potrebe za naoružavanjem, lažni agenti Tajnih službi pa čak i CIA zbog neslaganja s predsjednikom te FBI zbog zataškavanja informacija, ali i 36. predsjednik

⁴²² LEE, LABRIOLA, *Povratak na mjesto zločina*, 156.

⁴²³ Clay Shaw bio je povezan s militantnim reakcionarnim krugovima i kubanskim emigrantima. Povezivalo ga se s pilotom Davidom Ferriejem, Guyom Bannisterom, Jack Rubyjem i Harvey Lee Oswaldom.

⁴²⁴ ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 167, 324.

⁴²⁵ Okružni tužitelj New Orleansa Jim Garrison otkrio je da u atentatu na Kennedyja postoji nešto više od službene priče. Ispitao je događaje koji su doveli do atentata na Johna F. Kennedyja i navodnog zataškavanja. Garrison je podigao optužnicu protiv poslovnjaka iz New Orleansa Claya Shawa zbog njegovog navodnog sudjelovanja u zavjeri za ubojstvo Kennedyja, za što je Warrenova komisija proglasila odgovornim Leeja Harveyja Oswalda.

⁴²⁶ "JFK (1991)".

⁴²⁷ "November 22, 1963: Death of the President".

⁴²⁸ Nakon atentata na Kennedyja, ubojstvo predsjednika, potpredsjednika, pobjednika izbora, vršitelja dužnosti predsjednika i članova Kongresa označio se kao federalni zločin s mogućnošću smrtne kazne i doživotnog zatvora.

Lyndon Johnson koji je najviše profitirao smrću Kennedyja.⁴²⁹ Beskonačno je mnogo pitanja na koje se nikad neće dobiti istinit odgovor.

10. ODJEK ATENTATA U JUGOSLAVIJI

10.1. Kako je Jugoslavija saznala

Svjetske novine su zbog potražnje umnogostručile svoje štampe nakon atentata na Kennedyja. U Beogradu je Savezno izvršno vijeće proglasilo 23. studenog 1963. godine dan žalosti. Otkazani su svi sportski i zabavni događaji. Predsjednik Josip Broz Tito dao je izjavu za novine i televiziju:

"Vijest o zločinačkom atentatu na predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Johna Kennedyja i o njegovoj tragičnoj smrti duboko je iznenadila i protresla i mene i sve naše ljude. Ta tužna vijest pala mi je utoliko teže što sam prije kratkog vremena imao mogućnost da s predsjednikom Kennedyjem vodim srdačne razgovore i da se neposredno uvjerim da je on bio duboko svjestan potrebe očuvanja mira u svijetu i miroljubivog rješavanja međunarodnih problema. Predsjednik Kennedy na mene je ostavio snažan dojam i kao državnik i kao čovjek. Sa sastanka s njim ponio sam impresiju o njemu kao državniku visoke kvalitete, koji shvaća međunarodna zbivanja i nastoji, usprkos svim mogućim zaprekama, da djeluje u pravcu poboljšanja međunarodnih odnosa. Njegova aktivnost, bez obzira na sve teškoće koje je imao u svom radu, dala je pozitivne rezultate u popuštanju međunarodne zategnutosti. Na osnovu utisaka iz ovog susreta s predsjednikom Kennedyjem bio sam uvjeren da bi on u svom daljnjem radu, bez sumnje, još više pridonio poboljšanju međunarodne situacije i stvaranju daljnjih mogućnosti za miroljubivo rješavanje raznih međunarodnih problema. Smrću predsjednika Kennedyja američki narod gubi jednu zaista krupnu ličnost u svojoj historiji, a miroljubivi svijet jednog iskrenog pobornika mira. Narodi Jugoslavije duboko žale ovaj gubitak koji je pretrpio narod

⁴²⁹ SPECTATOR [Ivo Mihovilović], *Tko je ubio Kennedyja*, 185-197; ANDRIJAŠEVIĆ, *Što je novo u Dallasu*, 372-385.

Sjedinjenih Američkih Država, u toliko više što je predsjednik svojim odnosom prema našoj zemlji pokazao da je prijatelj jugoslavenskih naroda."⁴³⁰

Otkad je stigla vijest o atentatu na predsjednika Amerike, jugoslavenski mediji prenosili su informacije koje su im slali novinari i dopisnici. Naravno, svaki jugoslavenski list objavljuvao je i ostale vijesti iz Jugoslavije i svijeta. Dominirale su teme dolaska u državni posjet predsjednika vlade Rumunjske Gheorghea Gheorghiu-Deja u Jugoslaviju, proslava godišnjice zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, prvim Johnsonovim koracima kao predsjednika SAD-a, Južnom Vijetnamu, vijestima iz kulture i tadašnjim aktualnim sportskim događajima. Pojedini brojevi novina imali su oglase, zabavne i enigmatske stranice.

Jugoslavenske novine 22. studenog 1963. godine nisu imale članak o putovanju predsjednika SAD-a Johna Fitzgeralda Kennedyja u Teksas. Vremenska razlika između Zagreba i Dallasa je sedam sati. Predsjednik Kennedy umro je u petak 22. studenog 1963. godine u 13:00 sati. U Jugoslaviji je u to vrijeme bila večer. Ujutro 23. studenog novine *Vjesnik*,⁴³¹ *Večernji list*,⁴³² *Slobodna Dalmacija*,⁴³³ *Oslobođenje*⁴³⁴ i *Borba*⁴³⁵ na svojim naslovnicama imaju naslove o ubojstvu predsjednika Kennedyja. *Politika*⁴³⁶ prve vijesti o Kennedyju donosi 24. studenog, a tjednik *Vjesnik u srijedu*⁴³⁷ 27. studenog 1963. godine.

Vjesnik je donio veliki naslov "KENNEDY UMRO nakon atentata" u kojem piše kako je predsjednik ubijen u vožnji nakon mitinga točno u 13 sati, da se pucalo sa skrivenog mjesta i da atentatori još nisu pronađeni. Novine prenose cijelu izjavu Josipa Broza Tita te njegove

⁴³⁰ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 271-272.

⁴³¹ *Vjesnik Socijalističkog Saveza radnog naroda Hrvatske* je dnevni politički list sa sjedištem u Zagrebu koji je izlazio od 1940. do 2012. godine. Glavni i odgovorni urednik bio je Milan Beslač. Cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara.

⁴³² *Večernji list* dnevni je list sa sjedištem u Zagrebu koji izlazi od 1959. godine. Cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara, a glavna urednica bila je Vera Vrcić.

⁴³³ *Slobodna Dalmacija* dnevni je list osnovan u blizini Splita 1943. godine. Cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara, a glavni i odgovorni urednik bio je Sibe Kvesić.

⁴³⁴ *Oslobođenje: organ Narodnooslobodilačkog fronta za Bosnu i Hercegovinu* najstarije su dnevne bosanskohercegovačke novine sa sjedištem u Sarajevu iz 1943. godine. Glavni urednik 1963. godine bio je Milan Knežević, a cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara.

⁴³⁵ *Borba: organ Komunističke partije Jugoslavije* bile su dnevni list koji je izlazio od 1944. do 1992. godine u Jugoslaviji s redakcijom u Beogradu. Direktor, glavni i odgovorni urednik bio je Lazar Mojsov, a odgovorni urednik izdanja u Zagrebu Zvonko Radoš. Cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara.

⁴³⁶ *Politika* je dnevni list iz Beograda koji izlazi od 1904. godine. Cijena lista u studenom 1963. godine bila je 20 dinara.

⁴³⁷ *Vjesnik u srijedu* bio je hrvatski tjednik koji je izlazio od 1952. do 1977. godine. Glavni urednik bio je Josip Vrhovec, a cijena u studenom 1963. godine bila je 30 dinara.

brzrojave sućuti upućene potpredsjedniku Johnsonu i gospođi Kennedy.⁴³⁸ U istom izdanju, glavni urednik Josip Vrhovec napisao je kratki prikaz Kennedyjeve politike, donose se biografije ubijenog predsjednika i biografija novog predsjednika te izrazi saućešća mnogih stranih državnika.⁴³⁹ Također, na trećoj stranici nalazi se službena obavijest Bijele kuće o smrti predsjednika uzrokovanu ranom na mozgu naneseoj vatrenim oružjem i o zdravstvenom stanju guvernera Connallyja, kao i informacija da su posmrtni ostaci preneseni u Washington u petak navečer.⁴⁴⁰ *Večernji list* donosi naslov "UBIJEN KENNEDY", vijesti koje su potresle svijet, kratki opis događaja i opis konzervativnog grada Dallasa. Pisali su o napadu u istom gradu koji je dogodio prije mjesec dana na Adlajja Stevensona.⁴⁴¹ *Večernji list* donosi na drugoj stranici izjavu predsjednika SFRJ-a, brzrojave novom predsjedniku Johnsonu i gospođi Kennedy te obavijest Saveznog izvršnog vijeća o proglašenju dana žalosti 23. studenog. Frane Barbieri napisao je članak "Drama u Dallasu" u kojem piše o predrasudama prema radnjama za koje se predsjednik borio.⁴⁴² *Večernji list* na trećoj i četvrtoj stranici novina donosi detalje o posmrtnim ostacima predsjednika, reakcije iz svijeta na tragičnu smrt, fotografije Johna Kennedyja i njegove obitelji te biografiju Kennedyja.⁴⁴³ Na zadnjoj stranici gdje se nalaze posljednje vijesti, novine donose informaciju o pogrebnim počastima i općoj zabrinutosti Amerike.⁴⁴⁴ *Slobodna Dalmacija* ima naslov "UBIJEN PREDSJEDNIK USA KENNEDY" u kojem donosi pojedinosti o ubojstvu, biografiju Kennedyja, izjavu Tita i brzrojave potpredsjedniku Johnsonu i gospođi Kennedy, sućut naroda Jugoslavije, kao i informaciju da je Johnson novi predsjednik SAD-a i informaciju da je u Dallasu uhićena osoba za ubojstvo imena Lee Oswald.⁴⁴⁵ Gotovo cijela naslovnica posvećena je Kennedyju, a na petoj stranici novine donose reakcije svijeta i opis Kennedyjevog predsjednikovanja kao veoma značajnim razdobljem u povijesti SAD-a.⁴⁴⁶ *Oslobođenje* donosi na naslovnici članak "ATENTAT NA PREDSJEDNIKA KENEDIJA" u kojem donosi detalje o vremenu i mjestu atentata, sućuti Tita potpredsjedniku Johnsonu i gospođi Kennedy, biografiju Johna Fitzgeralda Kennedyja, ali i

⁴³⁸ "KENNEDY UMRO nakon atentata", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 11. 1963., 1.

⁴³⁹ Josip VRHOVEC "Kennedy je bio vjeran miru", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 11. 1963., 3; "Kennedyjevo predsjednikovanje ostat će u historiji SAD kao veoma značajno razdoblje", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 11. 1963., 3.

⁴⁴⁰ "Službeno saopćenje Bijele kuće", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 11. 1963., 3.

⁴⁴¹ "UBIJEN KENNEDY", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1963., 1.

⁴⁴² Frane BARBIERI "Drama u Dallasu", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1963., 2.

⁴⁴³ "Tragična smrt Johna F. Kennedyja", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1963., 3, 4.

⁴⁴⁴ "Zabrinutost", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1963., 16.

⁴⁴⁵ "UBIJEN PREDSJEDNIK USA KENNEDY", *Slobodna Dalmacija* (Split), 23. 11. 1963., 1.

⁴⁴⁶ "Reagiranje u svijetu u povodu smrti Kennedyja", *Slobodna Dalmacija* (Split), 23. 11. 1963., 5; "Kennedyjevo razdoblje", *Slobodna Dalmacija* (Split), 23. 11. 1963., 5.

fotografiju s neidentificiranom osobom⁴⁴⁷ na automobilu predsjednika nakon tragedije.⁴⁴⁸ Na drugoj stranici novine donose biografiju Lyndona Johnsona i vijest kako predsjedniku nije mogla biti pružena prva pomoć jer su atentatori pucali specijalnim puškama s velike udaljenosti.⁴⁴⁹ Novine *Oslobođenje* nisu prenijele izjavu predsjednika SFRJ-a Josipa Broza Tita, ali su pisali o povijesti atentata na predsjednike SAD-a te da je atentat na Kennedyja bio četvrti.⁴⁵⁰ Na zadnjoj stranici novine donose posljednje vijesti nakon atentata poput sućuti Koče Popovića Deanu Rusku, polaganja zakletve novog predsjednika Johnsona, ogorčenja Sovjeta smrću predsjednika, sućuti stranih državnika, uhićenja Lee Oswalda koji je ubio policajca nakon atentata, prenesenih posmrtnih ostataka ubijenog predsjednika i mišljenja UN-a.⁴⁵¹ Dnevne novine *Borba* donose naslov "Ubijen predsjednik SAD Džon Kenedi" na naslovnici, izjavu predsjednika Tita, sućuti za potpredsjednika Johnsona i gospođu Kennedy, prve informacije o ubojstvu i fotografiju JFK-a s kćeri Caroline u parku Bijeke kuće. Dopisnik *Borbe* iz New Yorka Živko Milić donosi informacije o ubojstvu prema izvještajima koji su došli iz Dallasa. Piše kako je ubojica mladi neidentificirani čovjek koji je automatskim oružjem pogodio Kennedyja i Connallyja. Automobil je pojurio prema bolnici, ali predsjednik nije preživio pa je Johnson prema zakonu odmah postao predsjednik SAD-a.⁴⁵² Na trećoj stranici nalaze se biografija Johna Kennedyja i Lyndona Johnsona, reakcije iz svijeta, žalost ljudi u Americi, odluka o danu žalosti i uhićenje atentatora Lee Oswalda na policajca.⁴⁵³

Sljedeće izdanje *Vjesnika* izašlo je 24. studenog te donosi kako prevladava mišljenje kako je desnica SAD-a uzrokovala atmosferu odgovornu za zločin. Piše o posljednjim trenucima predsjednika Kennedyja, izjavi supruge Leeje Oswalda, posjeti predsjednika Tita veleposlanstvu SAD-a u Beogradu i telegramu Rankovića za Vijeće američkih udruženja boraca.⁴⁵⁴ Na stranicama novina također se nalaze cijeli neodržani govor predsjednika Kennedyja kojeg je trebao reći građanima Dallasa, razlozi putovanja u Teksas i velik odjek Titove snimke izjave povodom ubojstva američkog predsjednika u Americi.⁴⁵⁵ Urednik Josip Vrhovec napisao je članak iz novinarske bilježnice o politici Kennedyja i odlasku u Dallas usprkos nedavnom napadu na Stevenzona.⁴⁵⁶ Na četvrtoj stranici novina donose se reakcije na

⁴⁴⁷ Na limuzini se nalazio agent Tajne službe Clinton Hill.

⁴⁴⁸ "ATENTAT NA PREDsjedNIKA KENEDIJA", *Oslobođenje* (Sarajevo), 23. 11. 1963., 1.

⁴⁴⁹ "Amerika duboko potresena", *Oslobođenje* (Sarajevo), 23. 11. 1963., 2.

⁴⁵⁰ "Atentati na predsjednike SAD", *Oslobođenje* (Sarajevo), 23. 11. 1963., 2.

⁴⁵¹ "Uzbuđenje u svjetskoj javnosti", *Oslobođenje* (Sarajevo), 23. 11. 1963., 12.

⁴⁵² "Ubijen predsjednik SAD Džon Kenedi", *Borba* (Zagreb), 23. 11. 1963., 1.

⁴⁵³ "Kenedijeva smrt napravila od Amerike zemlju žalosti i suza", *Borba* (Zagreb), 23. 11. 1963., 3.

⁴⁵⁴ "Žalost i ogorčenje", *Vjesnik* (Zagreb), 24. 11. 1963., 1.

⁴⁵⁵ "Žalost i ogorčenje", *Vjesnik* (Zagreb), 24. 11. 1963., 3.

⁴⁵⁶ Josip VRHOVEC "Kennedy – čovjek i državnik", *Vjesnik* (Zagreb), 24. 11. 1963., 3.

Kennedyjevu smrt iz svijeta, a na petoj stranici reakcije američkih novina, podaci o pogrebu koji će se održati u ponedjeljak, komentari hoće li Johnson nastaviti Kennedyjev smjer u politici i novo uhićenje u Dallasu nakon saslušanja uhićenog Lee Oswalda.⁴⁵⁷ Izdanje *Večernjeg lista* nije izašlo 24. studenog jer je bila nedjelja, kao ni izdanje *Slobodne Dalmacije*. Nedjeljno izdanje *Oslobođenja* donosi na naslovnici članak o zabrinutosti Amerike nakon tragedije, informaciju kako će se sprovod održati u ponedjeljak 25. studenog te da se tijelo predsjednika nalazi u Bijeloj kući. Također, prenosi se kako će Johnson nastaviti Kennedyjevu politiku, a vezano uz Lee Oswalda piše kako ga novi dokazi još više terete.⁴⁵⁸ U ovom izdanju novine donose Titovu izjavu o smrti američkog predsjednika, sućut potpredsjednika Rankovića Vijeću američkih udruženja boraca i upis Tita u knjigu sućuti u Veleposlanstvu SAD-a u Beogradu.⁴⁵⁹ Sljedeće stranice novina donose reakcije i odjek tragične smrti u svijetu te cijeli govor Kennedyja koji je trebao pročitati na dan smrti u Dallasu. Specijalni izvještaj dopisnika *Oslobođenja* Josipa Fincija donosi detalje posljednjih trenutaka predsjednika Kennedyja u kojemu piše kako je Amerika izgubila normalni životni tok, o sličnosti atentata na Lincolna i Kennedyja, pitanju je li ubojstvo bilo planirano, o Jackie koja je do kraja bila uz svoga supruga, polaganju zakletve Johnsona u zrakoplovu, oružju ubojice te Lee Oswaldu kao najsumnjivijom ličnosti koji nije povezan s Kubom.⁴⁶⁰ Četvrta stranica novina donosi nove reakcije iz Amerike i svijeta o smrti predsjednika.⁴⁶¹ Nedjeljno izdanje *Borbe* 24. studenog 1963. godine posvetilo je gotovo svih prvih pet stranica Kennedyju. Na naslovnici nalazi se detaljan opis dana i tragedije u Dallasu i na drugoj stranici preuzeti strani izvještaj o kobnih 90 minuta.⁴⁶² Treća stranica donosi vijest o Titovoj posjeti Veleposlanstvu SAD-a u Beogradu i reakcijama iz Amerike i svijeta na trećoj i četvrtoj, a peta stranica cijela je fotografija Johna Kennedyja i njegove obitelji. Živko Milić donosi članak gdje piše kako Lee Oswald odbija priznati da je atentator na predsjednika te da su ljudi dvojni je li kriv ili nije.⁴⁶³ Novine *Politika* 24. studenog 1963. godine na naslovnici imaju naslov "УБИСТВО КОЈЕ ЈЕ ПОТПРЕСЛО СВЕТ".⁴⁶⁴ U člancima donose se informacije kako SAD neće mijenjati vanjsku politiku, kako je Lee Oswald

⁴⁵⁷ "Drastičan izraz otpora Kennedyjevoj politici", *Vjesnik* (Zagreb), 24. 11. 1963., 4; "Amerika je zanijemila zaprepaštena", *Vjesnik* (Zagreb), 24. 11. 1963., 5.

⁴⁵⁸ "Amerika zaprepašćena i paralizovana", *Oslobođenje* (Sarajevo), 24. 11. 1963., 1.

⁴⁵⁹ "Miroljubivi svijet gubi jednog iskrenog pobornika mira", *Oslobođenje* (Sarajevo), 24. 11. 1963., 1.

⁴⁶⁰ Josip FINCI "Tri pucnja sa šestog sprata", *Oslobođenje* (Sarajevo), 24. 11. 1963., 3.

⁴⁶¹ "Amerika zaprepašćena i paralizovana", *Oslobođenje* (Sarajevo), 24. 11. 1963., 4.

⁴⁶² "Džon Kenedi na odru u Bijeloj kući", *Borba* (Zagreb), 24. 11. 1963., 1; "Dogodilo se za 90 minuta", *Borba* (Zagreb), 24. 11. 1963., 2.

⁴⁶³ Živko MILIĆ "Oswald Li kategorički odbija da je atentator na Džona Kenedija", *Borba* (Zagreb), 24. 11. 1963., 4.

⁴⁶⁴ Ćirilica "УБИСТВО КОЈЕ ЈЕ ПОТПРЕСЛО СВЕТ" na latinici je "UBISTVO KOJE JE POTRESLO SVET".

optužen za ubojstvo i ne priznaje zločin. Sahrana predsjednika bit će u ponedjeljak u Bostonu, Lyndon Johnson poduzima svoje prve korake kao novi predsjednik, reakcije svijeta na smrt i informacija da se Tito upisao u knjigu sućuti u Veleposlanstvu SAD-a u Beogradu. Na drugoj stranici *Politike* Miroslav Radojčić piše o tijeku tragedije u Dallasu, Titovim brzojavima potpredsjedniku Johnsonu i gospođi Kennedy, ponovno o Titovom upisu u knjigu u Veleposlanstvu SAD-a u Beogradu, ali i o zahvalnosti otpravnika poslova Veleposlanstva predsjedniku Titu.⁴⁶⁵ Treća stranica donosi Titovu izjavu o smrti Kennedyja, Titovo mišljenje o Kennedyju kao snažnom vođi i telegram Aleksandra Rankovića Vijeću američkih udruženja boraca.⁴⁶⁶ U ponedjeljak 25. studenog 1963. godine bile su dvije važne vijesti vezane za Kennedyja u jugoslavenskom tisku. Jedna vijest bila je da će se taj dan održati svečani pogreb predsjednika Kennedyja, a druga vijest bila je da je prilikom premještaja iz zatvora ubijen optuženi Harvey Lee Oswald. Novine *Vjesnik*,⁴⁶⁷ *Večernji list*,⁴⁶⁸ *Slobodna Dalmacija*,⁴⁶⁹ *Oslobođenje*⁴⁷⁰ i *Borba*⁴⁷¹ imale su naslovnice i članke posvećene Kennedyju, njegovim optuženim ubojicom i pripremama za sprovod.

U utorak 26. studenog jugoslavenske novine donose nove vijesti nakon pogreba predsjednika Kennedyja i konačno dvostrukog ubojstva unutar jednog vikenda u studenom 1963. godine. Dan nakon pogreba predsjednika Kennedyja, novine *Vjesnik* donose informacije o pogrebnoj svečanosti i počastima koje su se odvijale od nedjelje do ponedjeljka u Bijeloj kući, Capitol Hillu i groblju Arlington. Jugoslavenski predstavnici na pogrebu Kennedyja bili su predsjednik Saveznog izvršnog vijeća Petar Stambolić i ministar vanjskih poslova Koča Popović.⁴⁷² Pitanje koje si je postavljalo američko građanstvo nakon ubojstva optuženog Harvey Lee Oswalda bilo je pitanje je li uopće on onda bio atentator na Kennedyja.⁴⁷³ *Večernji list* donosi također na naslovnici detalje o pogrebnim svečanostima i samom pogrebu, ali i brzojav predsjednika Johnsona sovjetskom premijeru Hruščovu u kojem potvrđuje nastavak

⁴⁶⁵ Мирослав РАДОЈЧИЋ "УБИСТВО КОЈЕ ЈЕ ПОТРЕСЛО СВЕТ", *Политика* (Београд), 24. 11. 1963., 2.

⁴⁶⁶ "Тито: Кенеди је на мене оставио снажан утисак и као државник и као човек", *Политика* (Београд), 24. 11. 1963., 3.

⁴⁶⁷ "Danas sahrana Kennedyja", *Vjesnik* (Zagreb), 25. 11. 1963., 1; "Izvršen atentat na Oswalda", *Vjesnik* (Zagreb), 25. 11. 1963., 1.

⁴⁶⁸ "Posljednji put Kennedyja", *Večernji list* (Zagreb), 25. 11. 1963., 1; "Detalji ubojstva Lee Oswalda", *Večernji list* (Zagreb), 25. 11. 1963., 1.

⁴⁶⁹ "Svečana sahrana predsjednika Kennedyja obaviti će se danas", *Slobodna Dalmacija* (Split), 25. 11. 1963., 1; "Atentat na Leeja Oswalda", *Slobodna Dalmacija* (Split), 25. 11. 1963., 1.

⁴⁷⁰ "Šta se događa u Dallasu?", *Oslobođenje* (Sarajevo), 25. 11. 1963., 1.

⁴⁷¹ "Ubijen Li Harvi Oswald", *Borba* (Zagreb), 25. 11. 1963., 1.

⁴⁷² "Sahranjen J. F. Kennedy", *Vjesnik* (Zagreb), 26. 11. 1963., 1.

⁴⁷³ "Zabrinutost zbog posljedica dvostrukog ubojstva", *Vjesnik* (Zagreb), 26. 11. 1963., 1, 3.

Kennedyjeve politike očuvanja mira.⁴⁷⁴ Novinar *Večernjeg lista* pseudonima "Spectator"⁴⁷⁵ pisao je kolumne, a od studenog 1963. godine, Kennedy i njegovo ubojstvo bili su česta tema tih kolumni. *Slobodna Dalmacija* također donosi informacije o svečanostima i pogrebu predsjednika Kennedyja u Washingtonu, imenima poznatih državnika i jugoslavenskim predstavnicima.⁴⁷⁶ Na trećoj strani *Slobodne Dalmacije* nalaze se komentari novina iz svijeta o Jacku Rubyju, čovjeku koji je ubio optuženog Harvey Lee Oswalda. Raspravlja se što je sve prethodilo atentatu, kako je Ruby uspio ući u Policijsku zgradu, je li policija Dallasa mogla spriječiti novo ubojstvo i konačno, komentare Amerikanaca koji zbog dvostrukog ubojstva izražavaju zabrinutost je li Oswald uistinu bio ubojica američkog predsjednika.⁴⁷⁷ Novine *Oslobođenje* donose detalje o pogrebnim svečanostima i sahrani umrlog predsjednika SAD-a. Kennedy je sahranjen uz najviše državne počasti na Arlingtonu, Amerikanci su se u kolonama opraštali, a cijeli Washington bio je u tišini za vrijeme posljednjeg pozdrava. Naglašeno je već bilo tada u novinama o nesretnoj povijesti obitelji Kennedy.⁴⁷⁸ Osim pogreba, *Oslobođenje* je pisalo o istrazi ubojstva i mogućim motivima za ubojstvo Harvey Lee Oswalda, a u jednom izvještaju iz Londona zaključuje se kako je ako je netko uistinu želio ušutjeti Oswalda, niti jedna policija svijeta nije mu mogla pružiti pomoć.⁴⁷⁹ Izdanje *Borbe* donosi jednake detalje o pogrebnim svečanostima, pogrebu na Arlingtonu, uzvanicima iz Amerike i svijeta.⁴⁸⁰ Novine donose novosti o istrazi koju je naredio predsjednik Johnson vezanu uz ubojstvo optuženog Oswalda, o detaljima kako je Rubyju pošlo za rukom ubiti uhićenu osobu u zgradi policije za vrijeme premještaja u drugi zatvor i o pitanju koje bi moglo uzdrmati cijelu Ameriku i svijet – što ako je istina da je Oswald bio ubijen samo kako bi bio ušutkan.⁴⁸¹ Naslovnica dnevnog lista *Politika* donosi detalje o svečanom pogrebu na groblju Arlington na kojem su sudjelovali mnogi istaknuti predstavnici država i ogromna masa svijeta. U novinama se naglasilo kako vodeći listovi oštro osuđuju ubojstvo Lee Oswalda i ponašanje policije u Dallasu jer je zbog takvog ishitrenog događaja tajna zakopana s optuženim za atentat.⁴⁸² Miroslav Radojčić

⁴⁷⁴ "Počast milijuna", *Večernji list* (Zagreb), 26. 11. 1963., 1, 16.

⁴⁷⁵ Novinar Ivo Mihovilović koristio je pseudonim Spectator.

⁴⁷⁶ "Svečano sahranjen predsjednik Kennedy", *Slobodna Dalmacija* (Split), 26. 11. 1963., 1.

⁴⁷⁷ "Kako se Ruby mogao provući kroz mrežu osiguranja dalaske policije?", *Slobodna Dalmacija* (Split), 26. 11. 1963., 3.

⁴⁷⁸ "Sahranjen predsjednik Kenedi", *Oslobođenje* (Sarajevo), 26. 11. 1963., 1.

⁴⁷⁹ "Džonson naredio vrhovnim organima najbrižljiviju istragu", *Oslobođenje* (Sarajevo), 26. 11. 1963., 1.; "Širi se akcija koja podsjeća na paljevinu Rajhstaga", *Oslobođenje* (Sarajevo), 26. 11. 1963., 3.

⁴⁸⁰ "Sahranjen predsjednik SAD Džon Kenedi", *Borba* (Zagreb), 26. 11. 1963., 1.

⁴⁸¹ "Predsjednik Džonson naredio punu istragu u vezi s ubistvom Li Oswalda", *Borba* (Zagreb), 26. 11. 1963., 2; "Kako je Džek Rubi ubio Li Oswalda", *Borba* (Zagreb), 26. 11. 1963., 2; "Oswald je ubijen da bi bio ućutkan?", *Borba* (Zagreb), 26. 11. 1963., 2.

⁴⁸² "Кенеди свечано сахрањен", *Политика* (Београд), 26. 11. 1963., 1.

napisao je članak s opisom što se događalo tijekom premještaja zatvorenika, kako je Jack Ruby uspio doći tako blizu Oswaldu uz svu policiju i reportere i ubiti ga pištoljem.⁴⁸³

Tjednik *Vjesnik u srijedu* izašao je 27. studenog 1963. godine. Jedan od naslova na naslovnici bio je "Tragična smrt predsjednika SAD". Na naslovnici se nalaze fotografija predsjednika Kennedyja i gospođe Kennedy nekoliko trenutaka prije tragedije i fotografija lijesa pokrivenog zastavom i počasne straže u Bijeloj kući.⁴⁸⁴ Preko cijele treće stranice nalazi se članak novinara Spectatora u kojem donosi detaljnu biografiju ubijenog predsjednika Johna Fitzgeralda Kennedyja. Na samom početku članka izdvojio je dio u kojem je opisao gdje je predsjednik bio upucan i da su metci ispaljeni iz nebodera, a pisao je i kako se vijest o atentatu brzo proširila svijetom i da je optuženi bio Harvey Lee Oswald, ali da se ne zna uzrok ubojstva.⁴⁸⁵

Jugoslavenski tisak je u prvim danima nakon atentata na američkog predsjednika Kennedyja imao vrlo slične, čak i identične članke koji su izvještavali o događajima u Americi i u Jugoslaviji. Slučaj se ponavljao u svim daljnjim člancima vezanima uz atentat na Kennedyja i posljedicama atentata. U nekim slučajevima iste vijesti nisu objavljene na isti dan, već dan ili dva kasnije članak s istim informacijama. Količina članaka o Kennedyju vrlo brzo je opala. Nakon pogreba u zadnjim danim studenog 1963. godine, pisalo se o tisućama posjetitelja Kennedyjevom grobu, a detaljnije se pisalo samo o naredbi predsjednika Johnsona za pokretanje dviju istraga koje će se baviti atentatima Kennedyja i Oswalda.

10.2. Jugoslavenski tisak o Warrenovoj komisiji

U prvim danima prosinca 1963. godine, jugoslavenske novine izvještavaju o osnivanju specijalne komisije za istraživanje zločina u Dallasu čiji je predsjednik bio predsjednik vrhovnog suda Earl Warren.⁴⁸⁶ Dana 6. prosinca jugoslavenske novine prenose vijest da se predsjednik Johnson zahvaljuje vladi i narodu Jugoslavije na mnogobrojnim izrazima sućuti

⁴⁸³ Мирослав РАДОЈЧИЋ "Како је у Даласу убијен Ли Харви Освалд", *Политика* (Београд), 26. 11. 1963., 2, 3.

⁴⁸⁴ "Tragična smrt predsjednika SAD", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 27. 11. 1963., 1.

⁴⁸⁵ СПЕКТАТОР [Ivo Mihovilović] "Snajperski metak na savjest Amerike", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 27. 11. 1963., 3.

⁴⁸⁶ "Specijalna komisija istražuje zločin u Dallasu", *Vjesnik* (Zagreb), 1. 12. 1963., 1; "Opasno zatišje", *Večernji list* (Zagreb), 2. 12. 1963., 1; "Johnson imenovao komisiju koja će ispitati ubojstvo Kennedyja", *Slobodna Dalmacija* (Split), 2. 12. 1963., 4; "Džonson naimenovao specijalnu istražnu komisiju", *Oslobođenje* (Sarajevo), 2. 12. 1963., 10; "Džonson imenovao specijalnu istražnu komisiju", *Borba* (Zagreb), 2. 12. 1963., 1.

povodom smrti predsjednika Kennedyja.⁴⁸⁷ *Večernji list* objavio je 7. prosinca 1963. godine pet fotografija atentata snimljene kino-kamerom amatera preuzete iz američkog časopisa.⁴⁸⁸ S obzirom na veliku čitanost novina nakon atentata, dnevni listovi pisali su Kennedyjeve biografije, događaje iz Dallasa i dijelove mnogobrojnih predsjednikovih govora u nastavcima kao novinske članke. Tjednik *Vjesnik u srijedu* izašao je četiri puta u prosincu 1963. godine i u svakom broju nalazio se članak o JFK-u. U prvom broju donosi se detaljan izvještaj o uhićenju Harvey Lee Oswalda, neobične biografije Oswalda i Rubyja, ulozi policije u Dallasu i što se može očekivati od istrage koju provodi FBI.⁴⁸⁹ U drugom broju opisuje se kako se provode četiri istrage sa četiri teorije. Prva teza jest da Oswald nema veze s atentatom, druga teza jest da je Oswald pucao, ali on je paranoik, treća teza jest da je Oswald instrument ljevice i četvrta teza jest da su Oswald i Ruby pijuni u rukama krajnje desnice.⁴⁹⁰ Također, u broju se obrađuje posljednjih 30 minuta predsjednikova života.⁴⁹¹ Treći i četvrti broj *Vjesnika u srijedu* u prosincu obrađuju mogućnost postojanja teorija zavjere.⁴⁹²

Nakon objave Warrenovog izvještaja u rujnu 1964. godine, svjetska štampa izražavala je sumnju u optuženog Harvey Lee Oswalda da je jedini atentator, smatrali su da je izvještaj nepotpun, proturječan i pun amaterizma s nedovoljno dokaza da se Oswald optuži. Izražavali su sramotu u ime Amerike jer su dozvolili da Jack Ruby ubije Harvey Lee Oswalda i tako nisu saznali stvarne motive i ubojicu. Svjetska štampa tada još nije shvaćala zašto je bilo bitno dokazati da je bio "samo" jedan atentator na predsjednika SAD-a.⁴⁹³ *Vjesnik* 29. rujna 1964. godine objavljuje fotografiju Warrenove komisije koja predaje izvještaj o ubojstvu Kennedyja predsjedniku Johnsonu nakon deset mjeseci istrage.⁴⁹⁴ U razdoblju od 1. do 7. listopada *Vjesnik* je objavljiavao dijelove Warrenovog izvještaja. Novine *Oslobođenje* također objavljuju o završetku istrage te od 1. listopada objavljuju članke u nastavcima o okolnostima pod kojima je Kennedy ubijen, to jest dijelovi izvještaja Warrenovog izvještaja.⁴⁹⁵

⁴⁸⁷ "Izjava zahvalnosti predsjednika Johnsona", *Vjesnik* (Zagreb), 6. 12. 1963., 1; "Izjava zahvalnosti predsjednika Johnsona vladi i narodu Jugoslavije", *Slobodna Dalmacija* (Split), 6. 12. 1963., 1; "Američki Predsjednik se zahvalio jugoslavenskim narodima na izrazima sućuti", *Oslobođenje* (Sarajevo), 6. 12. 1963., 1; "Predsjednik Džonson zahvalio vladi i narodu Jugoslavije", *Borba* (Zagreb), 6. 12. 1963., 1.

⁴⁸⁸ "Tragedija u pet sekundi", *Večernji list* (Zagreb), 7. 12. 1963., 10.

⁴⁸⁹ "Dva atentata u Dallasu", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 4. 12. 1963., 2, 3.

⁴⁹⁰ "Četiri istrage i četiri teze", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 11. 12. 1963., 2, 3.

⁴⁹¹ "Kako je umro Kennedy", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 11. 12. 1963., 2, 3.

⁴⁹² "Je li postojala zavjera?", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 18. 12. 1963., 2, 3; "Nova otkrića i nove pretpostavke", *Vjesnik u srijedu* (Zagreb), 25. 12. 1963., 2, 3;

⁴⁹³ KRISTL, MIHOVILOVIĆ, SARAČEVIĆ, *Kennedy: drama u Dallasu*, 342-348.

⁴⁹⁴ "Završena istraga o ubojstvu Kennedyja", *Vjesnik* (Zagreb), 29. 9. 1964., 3.

⁴⁹⁵ "Li Oswald jedini ubica predsjednika Kenedija", *Oslobođenje* (Sarajevo), 29. 9. 1964., 2.

10.3. Suđenje za zavjeru

Okružni tužitelj New Orleansa Jim Garrison sumnjao je u ispravnost i istinitost Warrenovog izvještaja. Garrison je smatrao kako je predsjednik Kennedy ubijen zbog zavjere CIA-e i vojnog kompleksa zbog politike zaustavljanja Hladnog rata i mogućeg povlačenja SAD-a iz Vijetnama. Istraživao je pilota Davida Ferrieja, kubanskog političara Eladia del Vallea i poduzetnika i bivšeg agenta CIA-e Claya Shawa. U jugoslavenskom tisku tijekom veljače 1967. godine pojavljuju se članci s pitanjem je li predsjednik Kennedy bio žrtva urote, sa svjedocima koji će sudjelovati i vijesti o onima koji su mrtvi i potencijalno ubijeni. Garrison je marljivo skupljao dokaze i svjedoke. Dana 3. ožujka novine *Vjesnik* i *Oslobođenje* donose vijest na naslovnica kako je Clay Shaw prvi uhićeni kao sudionik u zavjeri čija je žrtva bio John Kennedy.⁴⁹⁶ Također, *Vjesnik* donosi 18. ožujka vijest kako nadbiskup Cushing ne vjeruje kako je Oswald jedini ubojica, da je odvjetnik Dean Andrews, koji je bio zaposlen da zastupa 1963. godine Harvey Lee Oswald nakon atentata, optužen za krivokletstvo te da je svjedok Perry Russo dao izjavu kako je prisustvovao sastanku u rujnu 1963. godine sa Clay Shawom na kojem se planiralo ubojstvo predsjednika Kennedyja.⁴⁹⁷ Dva dana kasnije Shaw je završio u bolnici, a 24. ožujka donosi se službena vijest da je sud optužio Shawa za zavjeru.⁴⁹⁸ Konačno, 1. ožujka 1969. godine, Clay Shaw proglašen je nevinim.⁴⁹⁹

10.4. Godišnjice smrti

Događaji iz studenog 1963. godine u Dallasu ostavili su trag na cijelom svijetu. Za vrijeme kad je atentat još bio nedavan događaj do 1968. godine, jugoslavenske novine su pisale o Johnu Fitzgeraldu Kennedyju na godišnjice smrti. *Vjesnik* je pisao o JFK 1964. godine, ali nije 1965., 1966., 1967. i 1968. godine u studenom na dan atentata. Josip Vrhovec napisao je 1964. članak u kojem opisuje kako se Kennedy nosio s kubanskim krizama i kako se borio za građanska prava. Novine donose vijest kako su diljem Amerike bile komemoracije za ubijenog predsjednika na prvu godišnjicu smrti.⁵⁰⁰ *Večernji list* pisao je o JFK 1964., 1965., 1966. i 1968.

⁴⁹⁶ "Shaw pušten", *Vjesnik* (Zagreb), 3. 3. 1967., 1; "Klej Šou – prvi zatvorenik tužioca Garisona", *Oslobođenje* (Sarajevo), 3. 3. 1967., 1.

⁴⁹⁷ "Biskup Cushing podstiče Garisona", *Oslobođenje* (Sarajevo), 18. 3. 1967., 1.

⁴⁹⁸ "Šou u bolnici", *Oslobođenje* (Sarajevo), 18. 3. 1967., 1; "Šo optužen", *Oslobođenje* (Sarajevo), 24. 3. 1967., 1.

⁴⁹⁹ "C. Shaw oslobođen krivnje", *Vjesnik* (Zagreb), 2. 3. 1969., 1, 3; "Klej Šo – nevin!", *Oslobođenje* (Sarajevo), 2. 3. 1969., 14.

⁵⁰⁰ Josip VRHOVEC "Godina dana bez Kennedyja", *Vjesnik* (Zagreb), 22. 11. 1964., 4; "Komemoracije u spomen Kennedyja", *Vjesnik* (Zagreb), 23. 11. 1964., 1.

godine. Godine 1964. na naslovnici se samo spominje održavanje memorijalnih skupova, 1965. godine Spectator piše o sumnji vezanoj uz motive i pozadinu atentata te o gubitku velikog političara kojeg se nije uspjelo zamijeniti, zatim 1966. godine na treću godišnjicu atentata piše se o rastu popularnosti brata Roberta Kennedyja naspram Johnsona i 1968. godine piše se o Dallasu i živim sudionicima pet godina nakon.⁵⁰¹ *Slobodna Dalmacija* pisala je 1964. godine o memorijalnim skupovima, a 1965. godine u dvije epizode, koje su se zatim nastavile u listu, pisala je o Tisuću dana Johna Kennedyja na primjeru nasljeđivanja Eisenhowerove administracije i Zaljeva svinja.⁵⁰² *Oslobođenje* je pisalo 1964. godine na prvu godišnjicu smrti o postignućima u 1000 dana u Bijeloj kući, a 1966. godine o detaljima kako su izgledala dva sata nakon pučnja u Dallasu.⁵⁰³ *Borba* je pisala 1964. godine kratak opis Kennedyjevih postignuća, o širenju vijesti nakon atentata i dio Titove izjave nakon smrti Kennedyja iz 1963. godine.⁵⁰⁴

⁵⁰¹ "Memorijalni skupovi u spomen Kennedyja", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1964., 10; SPECTATOR [Ivo Mihovilović] "Nakon dvije godine", *Večernji list* (Zagreb), 22. 11. 1964., 10; "Ne isti metak", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1965., 6; "»Grad mržnje« po naređenju šuti", *Večernji list* (Zagreb), 23. 11. 1966., 8.

⁵⁰² "U svim krajevima USA memorijalni skupovi", *Slobodna Dalmacija* (Split), 23. 11. 1964., 1; "Teško nasljedstvo", *Slobodna Dalmacija* (Split), 20. 11. 1965., 4; "Teški poraz u Zaljevu svinja", *Slobodna Dalmacija* (Split), 22. 11. 1963., 3.

⁵⁰³ Anđelko OTOVIĆ "Godinu dana poslije Dalasa", *Oslobođenje* (Sarajevo), 22. 11. 1964., 5; Zdravko Čolić "Dva sata bez predsjednika", *Oslobođenje* (Sarajevo), 22. 11. 1966., 2.

⁵⁰⁴ "Godišnjica Kenedijeve smrti", *Borba* (Zagreb), 22. 11. 1964., 3.

11. ZAKLJUČAK

Povijest obitelji Kennedy datira se od 19. stoljeća u Irskoj. Nakon emigriranja u SAD, obitelj Kennedy se društveno i politički uzdizala sa svakom novom generacijom. Najveći uspjeh u političkoj karijeri ostvario je John Fitzgerald Kennedy. Nakon junačkog čina u Drugom svjetskom ratu, JFK je uplovio u političke vode. Bio je u Kongresu, Senatu i 1961. godine postao je 35. predsjednik SAD-a. Bio je prvi katolik predsjednik SAD-a. Činilo se kako je John Fitzgerald Kennedy imao sve – izgled, šarm, inteligenciju, smisao za humor, ambiciju, moć i obiteljsko bogatstvo. Bio je nestrpljiv, pun sebe i dosta lošeg zdravlja. Supruga Jacqueline Bouvier Kennedy bila je najveća podrška suprugu JFK-u, no on je bio sklon vanbračnim avanturama. John Kennedy je nekoliko puta tijekom života izbjegao sigurnu smrt. Na dvodnevnom putovanju u Texas predsjednik Kennedy išao je osvojiti podršku glasača i okupiti zaraćene dijelove Demokratske stranke. U Teksasu nije izbjegao smrt. Dana 22. studenog 1963. godine 35. predsjednik SAD-a bio je upucan u vrat i glavu. Umro je u bolnici Parkland Memorial pola sata nakon pucnjave. Atentat na Kennedyja bio je i bit će vjerojatno jedna od najvećih američkih misterija za koju se nikad neće znati potpuna istina. Mnogo ljudi se i danas bavi istraživanjem atentata te proučavanjem što mu je sve prethodilo i što se odvijalo nakon atentata. Atentat mogu proučavati svi – povjesničari, odvjetnici, liječnici, fizičari, detektivi, policajci, vojska i amateri. Kennedy je nepresušan izvor tema za pisanje radova. Medijska pokrivenost o atentatu na Johna Fitzgeralda Kennedyja bila je trenutačna i veoma detaljna. Jugoslavenski tisak također je prenosio informacije o atentatu. Predsjednik SFRJ-a Josip Broz Tito dao je izjavu novinama i televiziji o smrti američkog predsjednika Kennedyja. U izjavi je naglasio kako ga je ubojstvo još više pogodilo jer je u listopadu iste godine bio u državnom posjetu u Bijeloj kući na poziv samog predsjednika Kennedyja. Jugoslavenske novine *Vjesnik*, *Večernji list*, *Slobodna Dalmacija*, *Oslobođenje*, *Borba* i *Politika* većinom su donosile iste informacije, u istoj količini i u približno isto vrijeme objave dnevnih listova. Članci na naslovnicama novina prevladavali su do dana nakon pogreba američkog predsjednika, a nakon kojeg se primjećuje pad količine članaka o atentatu. Nakon objave izvještaja o atentatu u rujnu 1964. godine, u tisak ponovno u središte pažnje dolazi ubojstvo predsjednika. Zbog nepodudaranja izvještaja sa izjavama svjedoka i teorijama o događaju, okružni tužitelj New Orleansa Jim Garrison 1967. godine pokušava dokazati zavjeru zbog koje je predsjednik ubijen. Optuženi poslovnik Clay Shaw oslobođen je optužbe za sudjelovanje u zavjeri u ožujku 1969. godine.

BIBLIOGRAFIJA

1. KNJIGE

- ANDRIJAŠEVIĆ, Davor. *Što je novo u Dallasu?: od Dealey Plaze do Parklanda i dalje*. Split: Naklada Bošković, 2013.
- BARBIERI, Frane ur. *Anatomija jednog atentata: izvještaj predsjedničke komisije o ubistvu predsjednika Johna F. Kennedyja*. Zagreb: Epoha, 1964.
- CENČIĆ, Vjenceslav. *Atentati na Tita*. Delnice: Spectrum, 2006.
- COLLIER, Peter, HOROWITZ, David. *The Kennedys: an American drama*. New York: Summit Books, 1984.
- DADIĆ, Branko ur. *Jugoslavija u svetu: međunarodni odnosi i spoljna politika Jugoslavije 1941-1969*. Beograd: Mladost, 1970.
- ENGDAHL, Frederick William. *Stoljeće rata 2: tajni geopolitički plan američke Vlade*. Zagreb: Detecta, 2008.
- GRAUBARD, Stephen. *Predsjednici: povijest vladanja američkih predsjednika modernog doba*. Zagreb: TIM press d.o.o., 2010.
- JOHNSON, Lyndon Baines. *Pogled unatrag: pogled na predsjednikovanje 1963 – 1969*. Zagreb: Globus, 1974.
- KENNEDY, John Fitzgerald. *Profili hrabrosti*. Zagreb: Znanje, 1987.
- KENNEDY, John Fitzgerald. *Why England Slept*. New York: Wilfred Funk, 1940.
- KRISTL, Zvonimir, MIHOVILOVIĆ, Ivo, SARAČEVIĆ, Sead. *Kennedy: drama u Dallasu*. Zagreb: Stvarnost, 1963.
- LEE, Henry, LABRIOLA, Jerry. *Povratak na mjesto zločina: uključujući slučajeve: otmica Lindberger, Sam Sheppard, John F. Kennedy, Vincent Foster, JonBenet Ramsey*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 2002.
- MATKOVIĆ, Hrvoje. *Suvremena politička povijest Hrvatske*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 1999.

- MATKOVIĆ, Hrvoje. *Povijest Jugoslavije (1918 – 1991): hrvatski pogled*. Zagreb: Naklada Pavičić, 1998.
- O'REILLY Bill, DUGARD Martin. *Pucanj u Kennedyja: životna priča i dramatična smrt voljenog predsjednika*. Zagreb: Profil, 2013.
- PAVLIČEVIĆ, Dragutin. *Povijest Hrvatske*. Zagreb: Naklada Pavičić, 2007.
- POSENER, Alan. *John F. Kennedy*. Makarska: Genezis 97, 1998.
- RADELIĆ, Zdenko. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991.: od zajedništva do razlaza*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest – Školska knjiga, 2006.
- RADENKOVIĆ, Đorđe. *Tito: susreti sa državicima sveta*. Beograd: Mladost, 1975.
- SELLERS, Charles, MAY, Henry, MCMILLEN, Neil R. *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Zagreb: Barbat, 1996.
- SPECTATOR. [Ivo Mihovilović], *Tko je ubio Kennedyja*. Zagreb: Stvarnost, 1967.
- TOMEKOVIĆ ARALICA, Dubravka ur. *Velike romanse 20. stoljeća: Grace Kelly & Rainier od Monaka, Jackie & John Kennedy, Carole Lombard & Clarke Gable*. Zagreb: Europapress holding, 2005.

2. ZNANSTVENI ČLANCI

- JAKOVINA, Tvrtko. "Američki komunistički saveznik? Vanjskopolitički odnosi Sjedinjenih Američkih država i Jugoslavije (1955.-1963.)". *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 31 (1998), br. 1: 81-108.
- TRIPKOVIĆ, Đoko. "Titova politika balansa prema supersilama 60-ih godina 20. veka". *Tokovi istorije*, (2011) br. 2: 123-131.

3. TISAK

Borba (Zagreb), 1963.

Borba (Zagreb), 1964.

Oslobođenje (Sarajevo), 1963.

Oslobođenje (Sarajevo), 1964.
Oslobođenje (Sarajevo), 1967.
Oslobođenje (Sarajevo), 1968.
Oslobođenje (Sarajevo), 1969.
Politika (Beograd), 1963.
Slobodna Dalmacija (Split), 1963.
Slobodna Dalmacija (Split), 1964.
Slobodna Dalmacija (Split), 1965.
Večernji list (Zagreb), 1963.
Večernji list (Zagreb), 1964.
Večernji list (Zagreb), 1965.
Večernji list (Zagreb), 1966.
Večernji list (Zagreb), 1968.
Vjesnik (Zagreb), 1963.
Vjesnik (Zagreb), 1964.
Vjesnik (Zagreb), 1967.
Vjesnik (Zagreb), 1969.
Vjesnik u srijedu (Zagreb), 1963.

4. MREŽNI IZVORI

Arlington National Cemetery s.v. "President John Fitzgerald Kennedy Gravesite".
[<https://www.arlingtoncemetery.mil/Explore/Monuments-and-Memorials/President-John-F-Kennedy-Gravesite>], pristupljeno 6. rujna 2022.

- Boston Globe Media*, s.v. "Kennedy Family Tree".
[<http://archive.boston.com/news/packages/jfkjr/family/html/p.htm>], pristupljeno 31. kolovoza 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Berlinski zid".
[<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=7126>], pristupljeno 6. rujna 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Josip Broz Tito".
[<https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=9758>], pristupljeno 22. kolovoza 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Jugoslavija".
[<https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29463>], pristupljeno 22. kolovoza 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Kuba". [<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=34372>], pristupljeno 6. rujna 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Njemačka".
[<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44490>], pristupljeno 6. rujna 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Sjedinjene Američke Države".
[<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56303>], pristupljeno 22. kolovoza 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Svjetski ratovi".
[<https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59137#poglavlje79348>], pristupljeno 25. kolovoza 2022.
- Hrvatska enciklopedija*, s.v. "Vijetnamski rat".
[<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64604>], pristupljeno 1. rujna 2022.
- IMDB*, s.v. "JFK (1991)". [https://www.imdb.com/title/tt0102138/?ref_=nv_sr_srsrg_1], pristupljeno 6. rujna 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Arts and Culture in the Kennedy White House". [<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/arts-and-culture-in-the-kennedy-white-house>], pristupljeno 6. rujna 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Campaign of 1960". [<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/campaign-of-1960>], pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Cuban Missile Crisis".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/cuban-missile-crisis>],
pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Edward M. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/edward-m-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Ethel Skakel Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/ethel-skakel-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Eunice Kennedy Shriver".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/eunice-kennedy-shriver>], pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Fast Facts about John F. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy/fast-facts-john-f-kennedy>], pristupljeno 2. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Fast Facts about Jacqueline Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-jacqueline-b-kennedy/fast-facts-jacqueline-kennedy>], pristupljeno 5. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Inaugural Address".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/inaugural-address>],
pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Jean Kennedy Smith".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/jean-kennedy-smith>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "John F. Kennedy's Residences".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy/fast-facts-john-f-kennedy/john-f-kennedys-residences>], pristupljeno 2. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Joseph P. Kennedy Jr.".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/joseph-p-kennedy-jr>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Joseph P. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/joseph-p-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Kathleen Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/kathleen-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Life of Jacqueline B. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-jacqueline-b-kennedy>], pristupljeno 5.
rujna 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Life of John F. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy>], pristupljeno 2. rujna
2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "November 22, 1963: Death of the
President". [[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/november-22-
1963-death-of-the-president](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/november-22-1963-death-of-the-president)], pristupljeno 6. rujna 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Officials of the Kennedy
Administration". [[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-
kennedy/fast-facts-john-f-kennedy/officials-of-the-kennedy-administration](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy/fast-facts-john-f-kennedy/officials-of-the-kennedy-administration)],
pristupljeno 6. rujna 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Patricia Kennedy Lawford".
[[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/patricia-kennedy-
lawford](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/patricia-kennedy-lawford)], pristupljeno 25. kolovoza 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "R. Sargent Shriver".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/r-sargent-shriver>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.
- John F. Kennedy Presidential Library and Museum* s.v. "Record in Congress".
[[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy/fast-facts-john-f-
kennedy/voting-record-and-stands-on-issues](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-john-f-kennedy/fast-facts-john-f-kennedy/voting-record-and-stands-on-issues)], pristupljeno 5. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Robert F. Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/robert-f-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Rose Fitzgerald Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/rose-fitzgerald-kennedy>], pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Rosemary Kennedy".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/rosemary-kennedy>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Stephen E. Smith".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/stephen-e-smith>],
pristupljeno 25. kolovoza 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "The Bay of Pigs".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/the-bay-of-pigs>], pristupljeno
6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "The Cold War in Berlin".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/the-cold-war-in-berlin>],
pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "The Modern Civil Rights Movement
and the Kennedy Administration". [[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-
history/civil-rights-movement](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/civil-rights-movement)], pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "The White House Restoration".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/the-white-house-restoration>],
pristupljeno 6. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Victoria Reggie Kennedy".
[[https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/victoria-reggie-
kennedy](https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/the-kennedy-family/victoria-reggie-kennedy)], pristupljeno 1. rujna 2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Vietnam".
[<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/vietnam>], pristupljeno 6. rujna
2022.

John F. Kennedy Presidential Library and Museum s.v. "Wedding of Jacqueline Bouvier and John F. Kennedy". [<https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/life-of-jacqueline-b-kennedy/fast-facts-jacqueline-kennedy/wedding-details>], pristupljeno 5. rujna 2022.

YouTube, s.v. "Unseen Video: The Curse Of Kennedy | Full Documentary Of The Kennedy Family". [<https://www.youtube.com/watch?v=Q1peRdCLFTk&t=1201s>], pristupljeno 1. rujna 2022.

YouTube, s.v. "John F. Kennedy Funeral November 25, 1963". [<https://www.youtube.com/watch?v=3KJQkn6zUvM>], pristupljeno 6. rujna 2022.